Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Eva Aberšek

Medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami

Diplomsko delo

Ljubljana, 2022

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Eva Aberšek

Medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan

Ljubljana, 2022

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Ani Mariji Sobočan za strokovno pomoč, predloge in usmerjanje pri nastajanju diplomskega dela.

Hvala vsem sodelujočim učencem in učenkam ter šolskima svetovalnima delavkama, ki so si vzeli čas in sodelovali v moji raziskavi. Posebna zahvala gre šolski svetovalni delavki Mihaeli na sodelujoči šoli za pomoč in podporo pri pisanju diplomskega dela.

Posebna zahvala gre mojim najdražjim – družini, fantu Boštjanu in prijateljicam, ki so mi ves čas stali ob strani in verjeli vame.

Hvala vsem.

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Eva Aberšek

Naslov diplomske naloge: Medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan

Kraj: Ljubljana

Leto: 2022

Število strani: 112 **Število virov:** 56 **Število prilog:** 6

Povzetek

Tema moje raziskave je medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami, ki sem ga raziskovala na šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom in posebnim programom vzgoje in izobraževanja. V diplomskem delu je teoretični del razdeljen na tri sklope: medvrstniško nasilje, otroci s posebnimi potrebami ter pregled raziskav o medvrstniškem nasilju med otroki s posebnimi potrebami. Empirični del je sestavljen iz formulacije problema z raziskovalnimi vprašanji in metodologije, kjer je predstavljen merski instrument (smernice za delno standardiziran intervju), metoda zbiranja podatkov (delno standardiziran intervju) ter dve enoti raziskovanja (otroci ter šolski svetovalni delavki). Sledijo rezultati in razprava s sklepi, kjer so predstavljene bistvene ugotovitve: kot vzrok medvrstniškega nasilja šolski svetovalni delavki navajata razmere v družini; najpogostejša oblika medvrstniškega nasilja je verbalno nasilje, ki zajema kletvice, grdo govorjenje; v vlogi povzročitelja nasilja se najpogosteje znajdejo fantje, v vlogi žrtve pa so tako fantje kot dekleta; vrstniško nasilje se najpogosteje pojavlja med odmorom ter pri športni vzgoji; otroci se najpogosteje obrnejo po pomoč na učiteljico oziroma razredničarko ter šolski svetovalni delavki; šola v smeri preventive izvaja pogovore na temo tovrstnega nasilja, predmet *Socialno učenje*, sodeluje tudi z drugimi institucijami; rešitev oziroma možnost zmanjšanja medvrstniškega nasilja učenci in učenke vidijo v druženju med seboj, s pogovori ter v vedenju brez nasilja. Za izboljšanje preventive na podlagi ugotovitev predlagam več preventivnih pogovorov v sklopu razrednih ur, delavnice na temo prepoznavanja medvrstniškega nasilja, posvečanje več pozornosti novim oblikam medvrstniškega nasilja (spletno nasilje), predavanja za starše in skrbnike. Poleg tega predlagam tudi ponovitev naravoslovnega dneva *Kako ravnati z jezo*, ki se je izkazal kot dobra praksa.

Ključne besede: medvrstniško nasilje, šola s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom, šolske svetovalne delavke

Title: Peer violence among children with special needs

Abstract

The topic of my research is peer violence among children with special needs, which I researched at a school with an adapted program with a lower educational standard and a special education program. In the diploma thesis, the theoretical part is divided into three sections: peer violence, children with special needs and a review of research on peer violence among children with special needs. The empirical part consists of the formulation of a problem with research questions and methodology, which presents a measurement instrument (guidelines for a partially standardized interview), a data collection method (a partially standardized interview) and two research units (children and school counselors). The following are the results and a discussion with conclusions, where the essential findings are presented: school counselors cite the situation in the family as the cause of peer violence; the most common form of peer violence is verbal violence, which includes cursing, abusive language; boys are the most common perpetrators of violence, in the role of a victim are both - boys and girls; peer violence most often occurs during school breaks and at physical education; children most often refer to a teacher or class teacher and school counselor for help; to prevent peer violence, the school performs conversations on the topic of violence, the subject of Social Learning and cooperates with other institutions; The solution or the possibility of reducing peer violence is seen by students in socializing with each other, through conversations and nonviolent behavior. To improve prevention based on the findings, I suggest the following: more preventive talks in class, classrom activites on how to recognize peer violence, more attention to new forms of peer violence (online violence), lectures for parents and guardians. In addition, I also suggest repeating the science day How to deal with anger, which has proven to be a good practice.

Keywords: peer violence, school with an adapted program with a lower educational standard, school counselors

Kazalo vsebine

1. Uvod ... 1
2. Teoretična izhodišča ... 2
2.1 Otroci s posebnimi potrebami ... 2
2.1.1 Opredelitev ... 2
2.1.2 Vzgoja in izobraževanje ... 8
2.2 Medvrstniško nasilje ... 11
2.2.1 Opredelitev pojmov ... 11
2.2.2 Vrste medvrstniškega nasilja ... 12
2.2.3 Značilnosti in okoliščine ... 15
2.2.4 Vzroki ... 16
2.2.5 Vloge ... 17
2.2.6 Prepričanja in miti o medvrstniškem nasilju ... 21
2.3 Preventiva in ukrepi ... 23
2.4 Pregled raziskav o medvrstniškem nasilju pri otrocih s posebnimi potrebami ... 26
2.4.1 Slovenija ... 27
3. Problem ... 29
3.1 Raziskovalna vprašanja ... 29
4. Metodologija ... 31
4.1 Vrsta raziskave ... 31
4.2 Raziskovalni instrumenti in vir podatkov ... 31
4.3 Populacija in vzorčenje ... 32
4.4 Zbiranje podatkov ... 33
4.5 Obdelava in analiza podatkov ... 33
5. Rezultati ... 36
5.1 Učenci in učenke ... 36
5.2 Šolski svetovalni delavki ... 39
6. Razprava ... 44
7. Sklepi ... 47
8. Predlogi ... 48
9. Uporabljena literatura in viri ... 49
10. Priloge ... 55

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kaj je in kaj ni medvrstniško nasilje (Pečjak, 2014, str. 19). 12
Tabela 2: Razporeditev otrok v vzorcu 33
Tabela 3: Primer odprtega kodiranja 34
Tabela 4: Primer osnega kodiranja 34

KAZALO SLIK

Slika 1 Odnosno kodiranje ..... **Napaka! Zaznamek ni definiran.**

1. Uvod

Karajić in Klemenčič (2016, str. 50) v svojem članku pravita, da v vsakodnevnih stikih in odnosih med učenci, starši, učitelji ter drugimi strokovnimi delavci v šoli prihaja do različnih oblik sodelovanja. Prevladujoča oblika nasilnih odnosov v šoli je medvrstniško nasilje (Karajić in Klemenčič, 2016, str. 50). Šulc in Bučar-Ručman (2019, str. 63) pravita, da je šola ustanova, ki otroku poleg družine skozi odnose z vrstniki, učitelji in drugimi strokovnimi delavci prenaša, uči in sooblikuje vrednote ter norme. Šola je prikaz prednosti, priložnosti, a obenem tudi slabosti, groženj ter težav. Ena izmed težav je nasilje v šolskem prostoru (Šulc in Bučar-Ručman, 2019, str. 63).

O medvrstniškem nasilju govorimo takrat, ko nekdo odvzame pravice vrstniku. To lahko naredi tako, da ga poškoduje, prizadene, prestraši, žali ali pa mu da občutek nemoči. Značilnost tovrstnega pojava je neravnovesje moči (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 221). Tovrstno nasilje bi lahko definirali tudi kot »vsak nedovoljen vstop v prostor telesne, čustvene, socialne, spolne, duševne nedotakljivosti vrstnika« (Karajić in Klemenčič, 2016, str. 50).

Vključitev otroka s posebnimi potrebami v širše socialno okolje je odvisna od otrokovih primanjkljajev. Večji kot so primanjkljaji, težja ter tudi manj kakovostna je vključitev v šolsko okolje. Otroci s primanjkljaji imajo brez prilagoditve in pomoči velikokrat težavo slediti učnemu procesu ter zahtevam. Doživljanje neuspeha je odvisno od otrokove stopnje primanjkljajev družinskega okolja in je posledično velikokrat povezano z doživljanjem nasilja (Vanček, 2002, str. 81).

2. Teoretična izhodišča

2.1 Otroci s posebnimi potrebami

2.1.1 Opredelitev

Različni strokovnjaki otroke različno poimenujejo, na primer prizadeti, defektni, subnormalni, moteni, deviantni, otroci z motnjami v razvoju, otroci z učnimi težavami. Vsi izrazi negativno označujejo in otroke bremenijo, kot da so oni odgovorni za nastale motnje (Krapše, 2004).

V slovenskih predpisih, ki zadevajo v razvoju ovirane otroke, se uporabljajo različni pojmi. Tako se v predpisih s področja zdravstva ter v *Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju* (ZZVZZ) uporablja pojem »otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«, na področju socialne varnosti pa »otrok, ki potrebuje posebno nego in varstvo«. V Sloveniji je najbolj uveljavljen pojem »otrok s posebnimi potrebami« (Murgel, 2014, str. 26).

Po *Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (ZUOOP-1) iz leta 2011 so otroci s posebnimi definirani tako:

»Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja« (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

Zakon o osnovni šoli (ZOsn) pa opredeljuje otroke s posebnimi potrebami tako:

»Učenci s posebnimi potrebami so učenci, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe osnovne šole oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja. Ti učenci so glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje opredeljeni v zakonu, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami« (Zakon o osnovni šoli, 1996).

V *Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* so opredeljeni otroci glede na vrsto in stopnjo motnje, medtem ko *Zakon o osnovni šoli* opredeljuje otroke s posebnimi potrebami kot

otroke, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja.

V zadnjih desetletjih narašča število otrok z odločbo o posebnih potrebah. Posebna obravnava, ki jo otroci s posebnimi potrebami prejmejo ob odločbi, sicer pomeni podporo, a jih obenem tudi omejuje in zaznamuje (Kobal Tomc in Narat, 2017, str. 198). Ob tem predlagam, da bi se šolski sistem v prihodnje zastavil tako, da bi znotraj njega lahko vsak otrok, ne glede na vrsto potreb ali dejstvo, da ima diagnozo ali ne, dobil okolje, v katerem bi se dobro počutil in dobro napredoval.

Predstaviti pa je potrebno tudi slabosti sistema kategoriziranja otrok s posebnimi potrebami. Pomembno se je zavedati, da lahko kategoriziranje otrok vpliva na to, kako bodo sprejeti v družbi. Zaradi tega spodaj predstavim še ostale slabosti tega kategoriziranja, saj lahko služijo kot opomnik pri delu z otroki.

Slabosti sistema kategoriziranja otrok s posebnimi potrebami so:

- možnost neustrezne usmeritve otrok s posebnimi potrebami (do tega pride v primeru, da se otroku neustrezno definirajo motnje in primanjkljaji),
- kategoriziranje otrok s posebnimi potrebami kot stigma (zaradi primanjkljajev ne vstopajo v redni del izobraževanja, s tem so prostorsko ločeni od vrstnikov),
- medikalizacija socialne pravičnosti (nekatere težave pri učenju, ki izvirajo iz socialno-ekonomskega položaja otrokove družine, strokovnjaki lahko kategorizirajo kot mejne ali lažje motnje v duševnem razvoju),
- dilema glede izvedbenih možnosti izvajalcev vzgojno-izobraževalnih programov pri zagotavljanju primernega programa,
- časovna omejenost trajanja »oznake« (kategoriziranje velja do zaključka srednješolskega izobraževanja, na terciarni ravni ne več, tako otrokom s posebnimi potrebami pravice pri vpisu na želeno fakulteto usahnejo) (Kobal Tomc in Narat, 2017, str. 198–199).

V državah Evropske unije nimamo enotnih in kakovostnih podatkov o kategorijah učencev s posebnimi potrebami, zato je težko primerjati prakse in iskati izboljšave. Evropska komisija vidi razloge v različnih definicijah omenjenih skupin in različnih načinih identifikacije otrok. Nekatere države pri opredelitvah izhajajo bolj iz odkrivanja in diagnosticiranja motenj, spet druge pa iz ugotavljanja potreb pri pouku (Cankar, 2020, str. 9).

Otroci s posebnimi potrebami so na podlagi vrste in stopnje motnje vključeni v ustrezne vzgojno izobraževalne programe in institucije (Vanček, 2002, str. 78). V nadaljevanju predstavljam značilnosti otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v prilagojene vzgojno-izobraževalne programe.

Po *Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* (ZUOOP-1) so otroci s posebnimi potrebami:

- »otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni otroci,
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami,
- gibalno ovirani otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z avtističnimi motnjami,
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami« (Murgel, 2014, str. 37).

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Otroci z motnjami v duševnem razvoju so tisti, ki so dobili diagnozo nevrološko pogojene razvojne motnje, ki nastopi pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti. Potrebujejo prilagojene razmere za učenje, usmerjeni so praviloma v prilagojeni vzgojno-izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom ali posebni program vzgoje in izobraževanja. Usmeritev v oba programa je odvisna od stopnje motnje v duševnem razvoju (Vovk Urnik, 2014, str. 6).

OTROCI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Medicinska in pedagoška stroka otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju definirata na osnovi upočasnjenega psihomotoričnega razvoja, ki se kaže pri gibalnih veščinah in pri osvajanju govornih sposobnostih. To so otroci, ki so v odrasli dobi sposobni samostojnega življenja. V izobraževalnih programih se otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju večinoma dobro počutijo in dosegajo dober učni uspeh. Imajo odprte tudi možnosti za nadaljevanje izobraževanja po osnovni šoli v skrajšanih prilagojenih poklicnih programih (Žerovnik, 2004, str. 91–92). Ti otroci imajo znižane sposobnosti za učenje in usvajanje znanj, uporabljajo preprostejši jezik ter

imajo nekaj težav pri presojanju in odzivanju v socialnih okoliščinah (Vovk Urnik, 2015, str. 6).

OTROCI Z ZMERNO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Otroci z zmerno motnjo v duševnem razvoju so definirani kot tisti, ki imajo različno razvite sposobnosti, pri šolskem učenju na primer osvojijo osnove branja, pisanja, medtem ko lahko na likovnem, gibalnem področju dosežejo več. Sicer zmorejo sami opraviti preproste naloge ter opravila, vendar potrebujejo vodenje in pomoč skozi celo življenje (Žerovnik, 2004, str. 96). Tudi pri vključevanju v socialno okolje potrebujejo podporo (Vovk Urnik, 2015, str. 7).

OTROCI S TEŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

»Otroci s težjo motnjo v duševnem razvoju so tisti, ki imajo tako zmanjšane sposobnosti, da so omejeni v gibanju, govoru in skrbi za svoje osnovne potrebe ter so nesposobni za samostojno delo, lahko pa se priučijo najbolj enostavnih opravil« (Žerovnik, 2004, str. 97–98). Ti otroci imajo težave v gibanju ter druge razvojne bolezni in motnje (Vovk Urnik, 2015, str. 7).

OTROCI S TEŽKO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Otroci s težko motnjo v duševnem razvoju so tisti, ki naj bi imeli tako slabo razvite sposobnosti, da potrebujejo stalno varstvo, posebno oskrbo in nego. (Žerovnik, 2004, str. 98). Omejeni so v gibanju, imajo težke dodatne motnje, bolezni ter obolenja (Vovk Urnik, 2015, str. 7). Ti otroci se lahko usposobijo le za sodelovanje pri posameznih aktivnostih, saj sta njihova razumevanje in zmožnost upoštevanja navodil zelo omejena (Opara, 2005, str. 42).

OTROCI Z OKVARO VIDNE FUNKCIJE OZIROMA SLEPI IN SLABOVIDNI OTROCI

Otroci z okvaro vidne funkcije so otroci, ki imajo zmanjšano ostrino vida, zoženo vidno polje ali okvaro vidne funkcije (Vovk Urnik, 2014, str. 6). Okvaro vidne funkcije povzročijo obolenja in delovanje osrednjega živčevja. Okvari vidne funkcije zaznamo kot težave z vidno pozornostjo, kompleksnostjo, motnje pogleda, upočasnjen vidni odgovor (Vovk Urnik, 2015, str. 9).

Otroci, ki so zmerno slabovidni, potrebujejo delno prilagojeno izobraževalno okolje in po potrebi prilagojene učne in vzgojne pripomočke, otroci, ki so težko slabovidni, pa potrebujejo tudi prilagojeno izobraževalno okolje ter didaktične pripomočke (Vovk Urnik, 2015, str. 8).

Slepi otroci potrebujejo ob prilagojenem izobraževalnem programu, didaktičnih pripomočkih tudi prilagojene pripomočke na področju komunikacijskih tehnik in dodatne didaktične

pripomočke za pridobivanje abstraktnih pojmov (Vovk Urnik, 2015, str. 8). Slepota je ovira, vendar izobrazbo dosežejo lažje kot gluhi otroci. Slepi so pri izobraževanju sposobni doseči velike cilje, saj so se razvili številni pripomočki in naprave (Opara, 2005, str. 44).

GLUHI IN NAGLUŠNI OTROCI

Gluhi in naglušni otroci so tisti otroci, ki imajo okvare na ušesih, njihovih strukturah ter funkcijah, povezanih z njimi. Sama izguba sluha vpliva na različna področja otrokovega življenja, tako na sporazumevanje in socializacijo kot tudi na izobraževanje (Vovk Urnik, 2014, str. 6).

Naglušni otroci so razdeljeni na več kategorij, in sicer otroke z lažjo izgubo sluha, otroke z zmerno izgubo sluha ter otroke s težko izgubo sluha. Za prvo kategorijo je značilno, da ima obojestransko lažjo izgubo sluha, za drugo je značilna zmerna izguba, za tretjo pa težka izguba sluha. Otroci usvajajo govor in jezik z veščino ogledovanja z ustnic ter s pomočjo slušnih pripomočkov. Njihovo usvajanje govora po slušni poti je upočasnjeno ter zahtevno, imajo tudi težave pri sporazumevanju (Vovk Urnik, 2015, str. 11–13).

Gluhi otroci so otroci, ki imajo obojestransko najtežjo izgubo sluha ali popolno izgubo sluha. Usvajajo govor primarno po vizualni poti, na primer s kinestetičnim zavedanjem glasov, s pomočjo enoročne abecede ter s pomočjo slovenskega znakovnega jezika (Vovk Urnik, 2015, str. 13).

OTROCI Z GOVORNO-JEZIKOVNIMI MOTNJAMI

»Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami imajo zmanjšano možnost usvajanja, razumevanja, izražanja ter smiselne uporabe govora, jezika in komunikacije« (Vovk Urnik, 2014, str. 6). Posledice njihovih zmanjšanih možnosti se odražajo na njihovi interakciji z okoljem, učenju skozi jezik, motnje se odražajo tudi pri usvajanju šolskih znanj. Govorno-jezikovne motnje razlikujemo glede na otroke z lažjimi, zmernimi, težjimi in težkimi govorno-jezikovnimi motnjami (Vovk Urnik, 2015, str. 15-16).

GIBALNO OVIRANI OTROCI OZIROMA OTROCI Z ZMANJŠANIMI ZMOŽNOSTMI GIBANJA

Gibalno ovirani otroci imajo prirojene ali pridobljene okvare telesa, centralnega ali perifernega živčevja. Zaradi tega so pogosto izključeni iz različnih dejavnosti. Od njihove stopnje primanjkljaja je odvisno, ali se bodo gibalno ovirani otroci šolali v domačem okolju (Vovk Urnik, 2014, str. 7).

Gibalno ovirani otroci se usmerjajo praktično v vse programe predšolske vzgoje in vse izobraževalne programe. Prilagoditve se kažejo v prilagoditvah prostora, uporabi pripomočkov ter vseh komunikacijskih poti ter sanitarij. Potrebno je prilagoditi tudi pripomočke za sedenje, pisanje, hranjenje. Če ti otroci hkrati torej nimajo več motenj, kot na primer gibalno oviranost in motnjo v duševnem razvoju, so njihove posebnosti kažejo v gibalni in funkcionalni oviranosti (Opara, 2005, str. 55).

DOLGOTRAJNO BOLNI OTROCI

Ta skupina otrok s posebnimi potrebami se je v zadnjih letih povečala (Vovk Urnik, 2014, str. 7). »Dolgotrajno bolni otroci so otroci z dolgotrajnimi oziroma kroničnimi motnjami ter boleznimi, ki jih ovirajo pri šolskem delu« (Opara, 2005, str. 55). V to skupino uvrščamo otroke, katerih bolezen ne izgine v najmanj treh mesecih. Med dolgotrajne bolezni spadajo kardiološke, endokrinološke, gastroenterološke, alergološke, revmatološke, onkološke, psihiatrične in nevrološke bolezni ter bolezni imunskih pomanjkljivosti. Da nekega otroka opredelimo kot dolgotrajno bolnega, potrebujemo postavljeno diagnozo zdravnika specialista določenega področja (Vovk Urnik, 2015, str. 21).

OTROCI S PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA

Otrokom s primanjkljaji na posameznih področjih učenja se zaradi znanih ali neznanih motenj v delovanju centralnega živčnega sistema pojavljajo zaostanki v razvoju v zvezi s pomnjenjem, mišljenjem in komunikacijo. Pri tem se kažejo izrazite težave v zvezi z branjem, pisanjem, pravopisom (Žerovnik, 2004, str. 14). Učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja imajo odločbo o usmeritvi zaradi zelo težkih specifičnih učnih težav (Peklaj, 2012, str. 7–8). Otrok za premagovanje primanjkljajev na posameznih področjih potrebuje učinkovito obliko specialnopedagoške in psihopedagoške pomoči ter drug oblike pomoči (Vovk Urnik, 2015, str. 24).

OTROCI S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI MOTNJAMI

Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami so skupina otrok, ki je v deležu usmerjenih otrok najmanj zastopana. Praviloma se motnja pojavlja z motnjami z drugih področjih, na primer pri motnji pozornosti, primanjkljaju na posameznih področjih učenja,(Vovk Urnik, 2014, str. 7). Področje čustvenih in vedenjskih motenj je področje, na katerem imajo otroci, ki so žrtve nasilja, največ težav. Otroci tako večkrat kažejo nasilno vedenje do svojih vrstnikov. Prisotni

so mnogi strahovi, prestrašenost, zaprtost vase. Otroci, ki so žrtve nasilja, kažejo nižjo stopnjo socializiranosti v primerjavi z ostalimi vrstniki (Vanček, 2002, str. 88).

Otroci s čustvenimi motnjami imajo težave z doseganjem nujnih razvojnih nalog, saj njihovo doživljanje hude notranje stiske, bojazni, tesnobe ali depresivnosti moti psihosocialno delovanje. Zanje so značilni pomanjkanje samozavesti in samospoštovanja, nizka samopodoba, prežeti so z občutki nemoči, žalosti ali jeze. Otroci z vedenjskimi motnjami imajo primanjkljaje v zaznavanju in interpretiranju socialnih situacij. Ker imajo zmanjšan nadzor lastnih impulzov, se lahko impulzivno in nepredvidljivo vedenjsko odzovejo (Vovk Urnik, 2015, str. 32–33).

OTROCI Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI

Otroci z avtističnimi motnjami imajo postavljene diagnoze na podlagi treh glavnih pogojev, in sicer motnje v socialni interakciji in komunikaciji, pomembnega zoženja interesov ter ponavljajočega se in stereotipnega vedenja. Primanjkljaji se pokažejo že v zgodnjem otroštvu. Otroci z avtističnimi motnjami izkazujejo primanjkljaje, ovire ter motnje na področjih socialne komunikacije in vedenja, interesov in dejavnosti. Glede na stopnjo motnje ločimo otroke z avtističnimi motnjami, ki imajo lažji, zmerni ali hujši primanjkljaj v socialni komunikaciji (Vovk Urnik, 2014, str. 7). Vzroki za motnjo niso znani, zagotovo pa ni posledica neprimerne vzgoje ali travmatičnega dogodka (Jurišić, 2016, str. 20). Ko zdravstveni ali izobraževalni strokovnjaki uporabljajo izraz avtizem, se navezujejo na razvojne motnje, ki se kažejo na treh področjih, in sicer socialno učenje, jezik ter vedenje (Batshaw, 2001, str. 343).

2.1.2 Vzgoja in izobraževanje

Otroci s posebnimi potrebami se usmerjajo v program vzgoje in izobraževanja s ciljem, da bi se upoštevale njihove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, in sicer na telesnem, spoznavnem, čustvenem, socialnem področju ter področju posebnih zdravstvenih potreb (Vovk Urnik, 2014, str. 5). *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami* ureja usmerjanje otrok ter mladostnikov v ustrezne vzgojno-izobraževalne programe (Opara idr., 2010, str. 28).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2013) določa naslednje vzgojno-izobraževalne programe:

- »program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojeni program za predšolske otroke,
- izobraževalni program s prilagojenim programom in dodatno strokovno pomočjo,

- prilagojeni izobraževalni program,
- posebni program vzgoje in izobraževanja ter
- vzgojni program.«

Z »usmerjanjem« je določen program vzgoje in izobraževanja, kamor naj se otrok s posebnimi potrebami vključi, pri čemer potrebne prilagoditve in strokovna pomoč niso posebej omenjene (Opara, 2015, str. 42).

Glede na obe kategoriji, torej otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju ter otroci z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, sta v šolskem sistemu na osnovnošolski stopnji opredeljena dva programa: prilagojeni izobraževalni program za lažje do zmerno motnjo v duševnem razvoju ter posebni program za zmerno do težjo motnjo v duševnem razvoju (Žerovnik, 2004, str. 91).

V izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom se usmerjajo otroci z lažjimi motnjami v duševnem razvoju ter otroci z več motnjami, ki imajo lažje motnje v duševnem razvoju. V tem programu je manj zahtevna vsebina, standard znanja je na nižji ravni. Nižji izobrazbeni standard se konča z osnovno šolo (Opara, 2005, str. 38).

V šolski zakonodaji je poudarjen cilj enakih možnosti s hkratnim upoštevanjem različnosti otrok s posebnimi potrebami. V predšolskem obdobju se otroci s potrebnimi potrebami vključijo v programe s prilagojenim izvajanjem z dodatno strokovno pomočjo ali v prilagojene programe za predšolske otroke. Osnovna šola je za otroke s posebnimi potrebami v samostojnih osnovnih šolah ali v oddelkih osnovnih šol ali pa je organizirano integrirano delo z drugimi osnovnošolskimi učenci. Izobraževalne možnosti po osnovni šoli so različne (Žerovnik, 2004, str. 11).

Prilagojeni izobraževalni programi ne omogočijo pridobitve enakovrednega izobrazbenega standarda. Ti so namenjeni otrokom, ki se duševno počasneje razvijajo ali pa so zaradi bolezni duševno manj razviti, ampak se lahko vključijo v programe izobraževanja (Žerovnik, 2004, str. 12).

Otroci z zmerno motnjo v duševnem razvoju obiskujejo posebne programe vzgoje in izobraževanja, pri katerih je težišče na praktičnih vsebinah. Otroci s težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, ki se niso sposobni vključiti v izobraževanje, a so se sposobni učiti osnovnih življenjskih veščin, lahko obiskujejo posebne programe vzgoje in izobraževanja s poudarkom

na varstvu in urjenju praktičnih veščin v različnih dnevnih centrih ali zavodih za usposabljanje (Žerovnik, 2004, str. 12).

Program posebnega programa vzgoje in izobraževanja sestavljajo tri področja, in sicer področje skrbi za samega sebe, področje komunikacije ter področje razvijanja socialnih veščin in razvoj delovnih sposobnosti in navad (Opara, 2005, str. 39).

Normative za prilagoditve izvajanje programov podaja *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami*, ki določa, da se v prilagojenem izvajanju programov vzgoje in izobraževanja šolskim otrokom prilagajajo organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka. V šolah so prilagoditve sestavljene in vezane na program ter na standarde (Opara, 2005, str. 63–64).

Obenem se moramo zavedati, da je vsak otrok osebnost zase, zato so različne tudi njegove izobraževalne potrebe in možnosti. Za učence s posebnimi potrebami je smiseln individualizirani pristop in individualni program. To pomeni, da se individualizira metode dela, ki se prilagodijo posamezniku. Tukaj se vidi celovitost in kompleksnost interdisciplinarne obravnave, pri kateri poleg učitelja sodelujejo tudi drugi strokovni delavci. V celostno obravnavo so vključeni tudi starši (Žerovnik, 2004, str. 13).

2.2 Medvrstniško nasilje

2.2.1 Opredelitev pojmov

V preteklosti so v literaturi uporabljali besedo »bullying«, ki je prevedena v slovenščini pomenila »trpinčenje med učenci«. Pred desetletjem pa so se slovenski avtorji odločili, da bodo uporabljali termin »medvrstniško nasilje« (Pečjak, 2014, str. 8). Gre za vedenjski vzorec, za katerega je značilna omejena paleta reakcij na konfliktno situacijo, ki sčasoma postane del otrokove osebnosti (Pušnik, 1999, str. 34). O nasilju med vrstniki govorimo takrat, ko nekdo, ki je močnejši, odvzame pravice vrstniku (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 221).

Odnosi z vrstniki so lahko vir veselja, podpore ter zadovoljstva v šoli, obenem pa so lahko vir stiske. Medvrstniško nasilje je primer, ki predstavlja vir stiske (Košir, 2013, str. 70). Olweus (kot navedeno v Košir, 2013) opredeli medvrstniško nasilje kot otrokovo izpostavljenost negativnim dejanjem s strani vrstnikov, pri čemer ta dejanja trajajo dlje časa in se ponavljajo.

Medvrstniško nasilje je tisto nasilje, ki je ponavljajoče in se dogaja dlje časa, ima namen škoditi drugemu, ima različne pojavne oblike, vključuje neravnovesje moči med žrtvijo in povzročiteljem nasilja, je skrito avtoriteti v šoli. Obenem pa je lahko medvrstniško nasilje tudi enkraten dogodek v obliki hujšega nadlegovanja (Pečjak, 2014, str. 9). World Health Organization opredeli medvrstniško nasilje kot nasilje, ki se pojavlja v starostnem obdobju med 10. in 29. letom, najpogosteje med mladimi, običajno se dogaja izven doma in obsega škodljiva vedenja, ki se lahko začnejo že zgodaj in se nadaljujejo v odraslosti (Lebar, Nagode in Žerjav, 2017, str. 254).

Nasilje nad vrstniki je namerna, ponavljajoča se uporaba psihičnega, fizičnega ali ekonomskega nasilja enega mladostnika ali več mladostnikov nad drugim otrokom, mladostnikom ali mladostnico (Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2015, str. 64). Pri tovrstnem nasilju gre za instrumentalno nasilje, saj otroci to nasilje uporabljajo kot sredstvo za doseg svojih ciljev (Lešnik Mugnaioni, 2004, str. 81). Namen vrstniškega nasilja je prestrašiti, prizadeti žrtev ter hkrati povečati povzročiteljev občutek moči (Zabukovec Kerin, 2002, str. 105). To pomeni tudi uporabo moči za prevlado nad šibkejšim. Pri medvrstniškem nasilju gre navadno za namerno, ponavljajoče se agresivno vedenje, ki vključuje premoč in zlorabo moči (Hrovat Kuhar, 2015, str. 131).

Vsakega neželenega vedenja ne moremo označiti kot medvrstniško nasilje, zato bom sedaj razložila, kaj medvrstniško nasilje ni.

Pečjak (2014, str. 18–19) loči vedenja v šolskem okolju na tista, ki so uvrščena v sklop medvrstniškega nasilja, tista, ki so kriminalna oziroma kazniva, in tista, ki niso ne eno ne drugo. V šolskem prostoru so pogosti ekscesi in disciplinski prekrški, kot so agresivni napadi, ki se pojavijo le enkrat, ustrahovanje in nadlegovanje, ki je lahko boleče, vendar ne spada nujno pod medvrstniško nasilje. Pečjak (2014, str. 18–19) meni, da imajo zaposleni na šolah mnenje, da se učencem, ki so povzročitelji nasilja, zdi njihovo nasilno ravnanje zabavno in da ga razumejo kot boj med enakovrednimi posamezniki (Pečjak, 2014, str. 18–19). Nasilja nad vrstniki ne smemo zamenjati za konflikt med vrstniki, saj je slednje običajen pojav, otroci ga lahko rešijo sami, saj med njimi ni izrazitega neravnovesja moči, medtem ko gre pri vrstniškem nasilju za zlorabo moči (Aničić idr., 2015, str. 27).

Spodaj je prikazana preglednica *Kaj je in kaj ni medvrstniško nasilje*.

Tabela 1: Kaj je in kaj ni medvrstniško nasilje (Pečjak, 2014, str. 19).

Lahko zamenjamo, vendar ni medvrstniško nasilje	**Medvrstniško nasilje**	**Kriminalna dejanja**
– draženje v igri, – pretep v igri, – groba igra ali igra brez želje povzročiti škodo drugemu.	– fizično (grizenje, vlečenje za lase, brcanje, stiskanje, praskanje, pljuvanje, poškodovanje lastnine itd.), – psihično (verbalno, neverbalno).	– napad z orožjem, – huda telesna poškodba, – resne grožnje s poškodbami ali smrtjo, – spolna zloraba.

O doživljanju medvrstniškega nasilja torej govorimo takrat, kadar je učenec ali učenka v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu vedenju, ki ga povzročajo vrstniki. Vendar moramo v vsakem primeru zaustaviti vedenja, ki imajo nasilno težo in se pogovoriti z vsemi vpletenimi. Pomembno se je zavedati, da nekatera agresivna vedenja presegajo okvire medvrstniškega nasilja, v takšnih primerih govorimo o kriminalnih dejanjih (Pečjak in Pirc, 2019, str. 10).

Medvrstniško nasilje je v večini javni dogodek, ki presega odnos med povzročitelji nasilja ter žrtvami. Tukaj gre za pojav, kjer sodeluje celotna socialna skupina, v tem primeru razred, pri čemer ima vedenje vrstnikov kot opazovalcev pomembno vlogo pri pojavljanju in vzdrževanju tovrstnega nasilja (Košir, Pivec, Klasinc, Špes in Horvat, 2018, str. 172).

2.2.2 Vrste medvrstniškega nasilja

Ko se otroci pridružijo skupinam vrstnikom v vrtcu, šoli in igrišču, se učijo sodelovanja in uveljavljanja. V teh skupinah se najdejo šibkejši posamezniki, ki so izpostavljeni močnejšim posameznikom, ki si jih privoščijo (Habbe, 2000, str. 44).

Raziskovalci medvrstniško nasilje razvrščajo v različne kategorije, in sicer razlikujejo med:

- neposrednim medvrstniškim nasiljem, pri čemer gre za odkrit in očiten napad na drugo osebo, in
- posrednim nasiljem, kot sta izključitev iz skupine ali socialna osamitev (Olweus 1993, v Pečjak, 2014, str. 10–11).

Navadno kot nasilje prepoznavamo le fizično nasilje in izsiljevanje, na primer klofute, vlečenje za oblačila, spotikanje, pretepanje, izsiljevanje za denar. Nasilje pa zajema tudi zmerjanje, žaljenje, poniževanje, norčevanje iz postave ali drugih posebnosti, izoliranje, širjenje neresničnih govoric, obrekovanje. Vedno bolj pa narašča tudi spletno medvrstniško nasilje (Hrovat Kuhar, 2015, str. 135).

Nasilje med vrstniki je lahko fizično, psihično, posamično ali skupinsko. O medvrstniškem nasilju govorimo takrat, kadar učenec ali skupina učencev drugemu učencu govori neprijetne, nespodobne besede, ga brca, tepe, mu uničuje oblačila, ga obrekuje in izloča iz družbe vrstnikov ipd. (Habbe, 2000, str. 44). Vrste nasilja so lahko odkrite, najpogosteje pa so prikrite in izvajane tako, da jih zaposleni na šoli in ostali strokovni delavci ne bi odkrili (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 221).

Vsem vrstam nasilja je skupno to, da posameznik prizadene nekoga, ki je šibkejši, da bi zadostil svojim željam po moči (Polak, Smrtnik Vitulić in Vošnjak, 2011, str. 207).

FIZIČNO NASILJE

Fizično ali direktno nasilje vključuje pretepe s poškodbami, namerno brcanje, odrivanje, grizenje, prerivanje, potiskanje, namerno poškodovanje lastnine posameznikov (Pečjak, 2014, str. 11). Fizično nasilje je vedno povezano tudi s psihičnim, saj so ustrahovanje, zmerjanje in grožnje njegov sestavni del ter običajno pomenijo začetek fizičnega nasilja (Vanček, 2002, str. 87).

PSIHIČNO NASILJE

Psihično ali posredno nasilje pomeni napad na posameznikovo »notranjost«. Cilj povzročitelja nasilja je pri tej vrsti nasilja škoditi posamezniku, vendar ne fizično. Včasih v družbi velja prepričanje, da je takšne vrste nasilje manj škodljivo, s čimer pa se strokovnjaki ne strinjajo. Psihično nasilje se deli na verbalno in neverbalno nasilje.

- Verbalno nasilje: vanj uvrščamo žaljivke in zmerljivke s spolno in socialno vsebino, razširjanje lažnih, neresničnih govoric, grožnje, povezane z izsiljevanjem za denar ipd.
- Neverbalno nasilje: to se deli na direktno neverbalno nasilje, kot so nesramne geste, ter na indirektno neverbalno nasilje, ki je na primer namensko socialno izključevanje (Pečjak, 2014, str. 11–12).

Cvek in Pšunder (2013, str. 107) navajata, da je psihično nasilje najbolj prikrita oblika nasilja, saj se ne kaže odkrito, temveč se dogaja za hrbtom žrtve. Mislim, da to v celoti ne drži. Nekaj nasilja se dogaja za »hrbtom«, vendar je veliko psihičnega nasilja direktno in odkrito usmerjeno v osebo, v žrtev. Razlika je zgolj ta, da je tovrstno nasilje nevidnejše za okolico, saj ni opaznih fizičnih poškodb, kot so buške ali poškodbe, ki so pri fizičnem nasilju vidne.

SPOLNO NASILJE

V kontekstu nasilja med vrstniki se lahko pojavljajo tudi otipavanje, nadlegovanje ter izsiljevanje spolnih aktivnosti. Tovrstno nasilje moramo obravnavati kot spolno nasilje. Pomembno se je zavedati, da se lahko ta oblika nasilja pojavi med vrstniki (Hrovat, 2015, str. 66). Spolno nasilje je oblika nasilja, ki vključuje neželeno spolno pozornost, ki povzroča žrtvi občutke nelagodja, podcenjevanja ali celo ponižanja. Vključuje nespodobne geste ali komunikacijo z opazkami v zvezi s posameznikovim telesom, seksualne opazke, vključuje tudi neželene spolne dotike, zlorabo in posilstvo. Spolno nasilje se pojavlja tudi v šoli, najpogostejše oblike spolnega nasilja s strani vrstnikov pa so otipavanje, božanje, uporaba žaljivk s seksualno vsebino, kazanje pornografske literature, siljenje k spolnemu odnosu ter prisiljen spolni odnos (Pečjak, 2014, str. 14–15).

SPLETNO NASILJE

Spletno nasilje je oblika medvrstniškega nasilja, ki vključuje psihično nasilje, ustrahovanje, žaljenje vrstnikov prek informacijsko-komunikacijske tehnologije. Pojav je povezan tudi s tradicionalnimi oblikami nasilja. Podobnosti so, da obe vrsti nasilja povzročita hude posledice žrtvi, pogosto pride do nasilja v šolskem okolju, žrtve pogosto tudi poznajo storilca (Brečko, 2019, str. 113).

Spletno nasilje je nova oblika medvrstniškega nasilja, ki je vezana tudi na razvoj tehnologije. Spletno nasilje predstavlja vse večji problem. Žrtve tovrstnega nasilja so v veliki meri tudi žrtve drugih oblik medvrstniškega nasilja. Pogosto za izvajajo osebe, ki jih žrtev ne pozna (Pečjak, 2014, str. 18). V primerjavi s tradicionalnimi oblikami medvrstniškega nasilja je slabše

raziskano. Za razliko od tradicionalnih oblik, kjer je moč povzročitelja nasilja povezana s fizičnimi lastnostmi, je moč pri kibernetskem nasilju povezana z računalniško pismenostjo (Lebar, Nagode in Žerjav, 2017, str. 258). V preteklosti se je medvrstniško nasilje zaključilo z odhodom mladostnika iz šole domov, danes pa so po odhodu domov še povezani s svetovnim spletom (Klančnik, 2013, str. 5).

Najpogostejše oblike spletnega nasilja so žaljenje, spletno nadlegovanje in zalezovanje, »seksting« ter očrnitev (Aničić idr., 2015, str. 33–34).

Povzročitelji nasilja najpogosteje po spletu povzročajo psihično nasilje v pisni in slikovni obliki ter spolno nasilje (Aničić idr., 2015, str. 32). Spletno nasilje vključuje nasilno vedenje s pošiljanjem elektronskih sporočil po telefonu. Gre za dve obliki nasilja, pri čemer prva poteka po spletu, druga pa po prenosnem telefonu. V prvem primeru gre za pošiljanje po elektronski pošti, v pogovorih v spletnih klepetalnicah, v drugem primeru pa gre za kratka sporočila po SMS-ih ter telefonskih klicih. Je ena izmed bolj zahrbtnih oblik medvrstniškega nasilja, saj je povzročitelj nasilja lahko tudi anonimen (Pečjak, 2014, str. 16).

2.2.3 Značilnosti in okoliščine

Nasilje je naučen neustrezen vedenjski odgovor na občutek strahu ali jeze, ko posameznik zazna kršenje svoje lastne svobode in odreagira na nasilen način. Za veliko večino nasilnih dejanj obstaja pojasnilo, zakaj je nekdo tako ravnal (Munc, 2010, str. 81).

Medvrstniško nasilje je očem skrito, saj povzročitelji nasilja poiščejo manj opazne kotičke, kot so garderobe, prostori izven šole, šolski hodniki, ki so takrat prazni. Pri svojem opravilu ne želijo imeti prič, s tem pridobijo tudi intenzivnejši občutek moči (Hrovat Kuhar, 2015, str. 133). Na pojav tovrstnega nasilja vplivajo različni dejavniki, nekateri so zunanji, kot so socialno okolje, družbene spremembe, drugi pa so notranji, ki jih šola ustvarja sama. Vsak posameznik pa v šolo prinaša lastne izkušnje sobivanja, katerih del so nemalokrat izkušnje z nasiljem v družini (Verbnik Dobnikar, 2002, str. 35).

Povzročitelji nasilja so po osebnosti najpogosteje impulzivni in nestrpni, težave imajo v nadzoru nad svojimi čustvi ter reakcijami, so hitre jeze. Imajo izrazito željo po socialni premoči in obvladovanju drugih. Zanje je značilno tudi pomanjkanje empatije, ne zmorejo se postaviti v kožo drugega (Hrovat Kuhar, 2015, str. 132–133).

Nasilje ustvarja spiralo nezaželenih ravnanj in posledic, ki žrtev zaznamujejo pri nadaljnjih socialnih stikih. Za žrtve to ne pomeni le poglabljanje nasilja, temveč lahko vodi tudi v izvajanje

nasilja nad šibkejšimi in prevzemanje vloge povzročitelja nasilja (Šulc in Bučar-Ručman, 2019, str. 66).

Najpogosteje so povzročitelji nasilja otroci in mladostniki, ki prihajajo iz neprivilegiranega okolja in se počutijo nezaželene, neljubljene. Razlogi so na primer neugodne razmere, zlorabe, hlad v odnosih, pomanjkanje ljubezni, neprimerni družinski vzorci, vpliv medijev. Nekateri otroci iz enakega okolja razvijejo medvrstniško nasilje, spet drugi ne. Tukaj so zato pomembni varovalni dejavniki v otrokovem okolju pa tudi biološki dejavniki otroka (Hrovat Kuhar, 2015, str. 132–133).

Med ljudmi prevladuje mnenje, da so povzročitelji nasilja predvsem fantje. Za fante velja, da so bolj direktni, fizično nasilje res večkrat izvajajo oni, medtem ko pri psihičnem nasilju prevladujejo punce. Dekleta so nagnjena k temu, da nagovarjajo ena drugo, kako se naj z določenim dekletom ne družijo, vpeljejo tudi pravila, kaj se bo zgodilo, če ne bo ena izmed njih upoštevala pravil. Žalitve so pogoste pri obeh spolih (Hrovat Kuhar, 2015, str. 136).

Že pri otrocih, starih dve leti, je opaženo agresivno vedenje, vendar je takrat otrok nasilen zato, da bi se zaščitil oziroma preprečil vrstniku, da mu vzame igračko. Njegovo ravnanje ni namenjeno zavestnemu povzročanju škode drugemu. Ko so otroci stari štiri ali pet let, se začnejo zbadati z zbadljivkami, da bi preskusili svojo socialno moč (Polak, Smrtnik Vitulić in Vošnjak, 2011, str. 207).

2.2.4 Vzroki

Krivde za naraščanje nasilja ne moremo naprtiti mladim, saj niso postavljali temeljev zanj, ampak se zgolj odzivajo (Erb, 2004, str. 21). Zato moramo medvrstniško nasilje razumeti v povezavi z drugimi vrstami nasilja med ljudmi (Muršič idr., 2016, str. 4). Odraščanje v grobi, kaznovalni vlogi ter v pomanjkanju ljubezni je pogoj za potencialni razvoj otrokove agresivnosti (Sadovnik, 2003, str. 70).

Do izbruha nasilja med otroki lahko pripelje tudi razočaranje nad vedenjem odraslih. V svetu odraslih vidijo, da vlada brezobzirnost, krutost, ki sta eni izmed oblik nasilja (Erb, 2004, str. 29). Nekatere raziskave potrjujejo, da manjša empatija oziroma sposobnost razumevanja občutij drugih pomeni večjo verjetnost, da se bodo otroci nasilno vedli do vrstnikov (Bilić, 2013, str. 100).

Mnogi menijo, da gre vzrok iskati tudi v vzdušju na šolah in v družinah. Otroke pogosto merimo po ocenah, ki jih dosegajo v šoli (Erb, 2004, str. 32). Pomembno vlogo pri nagnjenju k nasilju

igrajo tudi slabe ali ničelne možnosti za pridobitev kakovostne izobrazbe in s tem povezane dobro plačane službe (Erb, 2004, str. 38).

Otroci, ki gledajo filme z nasilnimi dejanji, se tudi sami obnašajo nasilno. Pretresljivo je dejstvo, da otroci mnoga resnična nasilna dejanja posnemajo iz prizorov iz filmov (Erb, 2004, str. 35). Različne študije potrjujejo, da so fantje fizično agresivnejši kot dekleta. Pri tem je odločilno učenje socialnih vlog, ki so vezane na spol. Od fantov se tako pričakuje, da se bodo sposobni ubraniti pred napadom drugih, fante, ki jim ni do pretepanja, pa vrstniki označijo kot mevže (Polak, Smrtnik Vitulić in Vošnjak, 2011, str. 211).

2.2.5 Vloge

Nasilje ni izoliran proces, temveč poteka v širšem socialnem kontekstu (Pečjak, 2014, str. 53). Večina otrok včasih nastopa v vseh vlogah, enkrat so opazovalci, drugič bodo povzročali nasilje, spet tretjič pa ga bodo morda sami doživljali (Lešnik Mugnaioni, 2004, str. 82). Pri medvrstniškem nasilju obravnavamo vsaj tri vloge, vlogo žrtve, povzročitelja nasilja in opazovalcev. Za namen te raziskave se bom osredotočila na značilnosti teh vlog.

ŽRTEV

Pušnik žrtve glede na njihovo značilno vedenje deli na pasivne, izzivalne, lažne in žrtvene kozle (Pušnik, 2003, str. 10). Žrtvam ni lahko priznati, da jih v šoli trpinčijo. Osebe, ki se znajdejo v krogu nasilja, so prežete s strahom, da bo v primeru, da spregovori, veljal za izdajalca, šibkega (Erb, 2004, str. 47). Ob vstopu v šolo se večina otrok sreča z medvrstniškim nasiljem. Od otrokove reakcije na prvo izkušnjo nasilja je odvisno, ali se bo nasilje ponovilo ali ne (Zabukovec Kerin, 2002, str. 109). Povzročitelji nasilja običajno izberejo osebe, ki so telesno šibkejše, ki kažejo več tesnobnosti in negotovosti. Izberejo tudi takšne, ki so v šoli običajno osamljene, zavrnjene (Pušnik, 1999, str. 84).

Različni avtorji opredeljujejo žrtve s »slabimi« lastnostmi. Mislim, da avtorji s tem velikokrat iščejo razloge, zakaj so nekatere osebe v vlogi žrtve. Ob tem jemljejo moč žrtvam, namesto da bi jih opolnomočili.

Kaj pa vloga žrtve pri medvrstniškem nasilju med otroki s posebnimi potrebami? Otroke s posebnimi potrebami ostali otroci v večini dobro sprejmejo, le povzročiteljem nasilja predstavljajo »lahke« žrtve (Zabukovec Kerin, 2002, str. 109). Otroci s posebnimi potrebami so običajno ranljivejši otroci, ki se od povzročiteljev razlikujejo po rasi, narodnosti ter veroizpovedi (Polak, Smrtnik Vitulić in Vošnjak, 2011, str. 208). Otroci s posebnimi potrebami

so pogosteje žrtve te vrste nasilja, kot pa njihovi vrstniki, ki nimajo kakšne ovire (Unesco, 2021).

Vrstniško nasilje ima negativne učinke na vse žrtve, vendar so otroci s posebnimi potrebami še posebej ranljivi. V različnih raziskavah je ugotovljeno, da imajo otroci s posebnimi potrebami nižji družbeni položaj v razredu, zaradi česar pogosteje postanejo cilj ustrahovanja (Walk a mile in their shoes, b. d.).

Številni avtorji izpostavljajo štiri tipične načine odzivov žrtve na medvrstniško nasilje:

- pasiven, slab odziv (ignoriranje povzročitelja nasilja, odhod iz situacije),
- aktiven odziv v smislu iskanja pomoči,
- agresiven odziv in
- nediferenciran odziv (Pečjak, 2014, str. 57).

Posledice medvrstniškega nasilja so za vse vpletene večplastne, najbolj močne pa so za tistega, ki je tarča nasilja. Najbolj tipični in pogosti znaki oziroma posledice pri otroku, ki je žrtev nasilja, so poškodbe, spremenjen odnos do šole, sprememba vedenja v šoli, spremembe v komunikaciji in odnosih, slabo počutje, motnje, spremenjeno čustvovanje (Lebar, Nagode in Žerjav, 2017, str. 257). Žrtve se pogosto počutijo prestrašene, osramočene, ponižane, nevredne, nesposobne ipd. Pri otrocih, nad katerimi vrstniki vršijo nasilje, prihaja do izrazitih stisk. Posledice so najhujše, če otrok nasilje doživlja dolgotrajno (Muršič idr., 2016, str. 7).

Žrtve nasilja o svoji izkušnji redko spregovorijo, ob nasilju občutijo sram, ker mislijo, da odrasli pričakujejo, da se bodo postavili zase. Strah jih je, da bodo razočarali svoje starše. Menijo, da bi njihovi starši raje videli, da nasilje povzročajo, kot pa da ga doživljajo (Zabukovec Kerin, 2002, str. 104).

POVZROČITELJ NASILJA

Tipi povzročiteljev nasilja so aktivni, pasivni in anksiozni (Pušnik, 2003, str. 10). Povzročitelje nasilja lahko ločimo na več vrst po psihološki delitvi agresivnosti, in sicer:

- proaktivni nasilneži (agresivnost uporabljajo zato, da dosežejo nek cilj, navadno je cilj zadovoljiti potrebo po dominantnosti ali moči),
- reaktivni nasilneži (agresivnost je posledica jeze ali obramba reakcija na frustracijo),
- agresivni nasilneži (dajejo pobudo za nasilje, spodbujajo druge, da sledijo njihovim navodilom, ne čutijo nobene empatije, uporabljajo direktno in indirektno verbalno nasilje) in

- anksiozni nasilneži (nizka samopodoba, pomanjkanje zaupanja vase, pogosto sledijo agresivnemu nasilnežu) (Pečjak, 2014, str. 63).

Vanček (2002, str. 81) pravi, da otroci, ki so neuspešni v šoli, velikokrat razvijejo agresivne vzorce vedenja. Pri tem so prisotne tudi introvertiranost, apatičnost, nizka stopnja prizadevanj. Najpogostejša značilnost tipičnega povzročitelja nasilja je njegova agresivnost. Pogosto so nasilni tudi do odraslih, do učiteljev, staršev. Zanje so značilne vročekrvne reakcije ter potrebe po obvladovanju drugih. Povzročitelji nasilja so povprečno ali le rahlo podpovprečno priljubljeni, vsekakor pa velja, da niso nepriljubljeni toliko, kot to velja za žrtve (Pušnik, 1999, str. 86). Otroci, ki izvajajo nasilje nad drugimi, so pogosto tudi sami posredne ali neposredne žrtve nasilja ali zanemarjanja (Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2015, str. 65).

Nasilje med vrstniki je spodbujeno in prežeto s čustvi, pri njem manjka spoštovanje in sočutje povzročiteljev nasilja (Muršič, 2016, str. 8). Nekateri otroci, ki imajo slabo samopodobo in so telesno močni, bodo lažje postali nasilni do drugih. Takšni otroci pogosto začnejo iskati priložnosti, s katerimi bi drugim pokazali, da so ti še slabši (Pušnik, 2012, str. 108). Nekateri povzročitelji nasilja so nezadovoljni s seboj, s povzročanjem nasilja dobijo občutek, da obvladujejo okolje in druge ljudi (Pušnik, 2012, str. 127). Ne doživljajo občutkov krivde, drugim ne pomagajo radi, pripravljeni so oškodovati najbližje (Urbiha, 2012, str. 133).

»Ko govorimo o otroku s posebnimi potrebami kot povzročitelju nasilja, moramo poznati njegove motnje v razvoju« (Vanček, 2002, str. 82). Ločiti moramo med motnjami v duševnem razvoju otroka, ki je posledica različnih zunanjih negativnih dejavnikov, in duševno nerazvitostjo, organsko razvojno motnjo (Vanček, 2002, str. 82).

Posledice medvrstniškega nasilja občutijo tudi povzročitelji nasilja, saj nasilno vedenje utrjuje agresivnost, nekonstruktivne načine reševanja konfliktov in spoprijemanja s problemi. Za povzročitelje nasilja je značilno pomanjkanje sočutja, spoštovanja, zaupanja, sramu in zaskrbljenosti. To so primanjkljaji, ki onemogočajo, da bi mladostniki vzpostavili konstruktivne odnose z drugimi (Lebar, Nagode in Žerjav, 2017, str. 257). Značilno zanje je tudi, da se v družini slabo počutijo, imajo občutek, da niso sprejeti ter da se na družinske člane ne morejo zanesti (Urbiha, 2012, str. 133).

OPAZOVALEC

Avtorji ugotavljajo, da se medvrstniško nasilje pojavlja v kar 85 % primerov ob navzočnosti drugih, bodisi so ti neposredno priča bodisi so le slišali o pojavljanju medvrstniškega nasilja

(Pečjak, 2014, str. 63). Opazovalci se v družbi dobro počutijo, s starši se dobro razumejo, zadovoljni so tudi s šolskim programom, imajo dober in pozitiven odnos z učitelji. Zanje je značilno tudi to, da čustva izražajo situaciji primerno, do ljudi so odprti, prijazni, radi pomagajo (Pušnik, 1999, str. 91).

Pomemben del pri nasilju predstavljajo opazovalci. Lahko ga nehote omogočajo, saj ga pasivno tolerirajo, se bojijo poseči ali pa ga po tihem odobravajo (Lešnik Mugnaioni, 2004, str. 85). Babič (2018, str. 53) opazovalce deli na štiri skupine, in sicer na aktivne spodbujevalce povzročitelja, pasivne spodbujevalce povzročitelja, ignorante ter zagovornike žrtev (Babič, 2018, str. 53). Pušnik (2003, str. 10) pa deli opazovalce glede na njihove reakcije ob prepoznavanju tovrstnega nasilja, in sicer na tiste, ki:

- stojijo ob strani, se ne odzivajo oziroma se delajo, da niso nič opazili (pasivni, ignorantski),
- podpirajo povzročitelje nasilja, jih spodbujajo z besedami, se posmehujejo žrtvi (spodbujevalci),
- branijo žrtev, jo tolažijo, pozivajo povzročitelja nasilja, da preneha (branilci) (Pušnik, 2003, str. 10).

Oba avtorja, tako Babič (2018) kot Pušnik (2003), opredeljujeta reakcije opazovalcev. Ena skupina se odzove na prepoznavanje nasilja, druga spodbuja ter podpira povzročitelja nasilja, tretja pa zagovarja, brani žrtev. Babič (2018, str. 53) omeni še eno skupino, in sicer opazovalce, ki ignorirajo nasilje, kot da ga ne bi bilo. Menim, da je pomembno prepoznavanje vseh vrst opazovalcev, saj so nam lahko te informacije v korist pri nudenju pomoči opazovalcem, kako se je najbolje odzvati ob prepoznavanju nasilja.

Nekateri avtorji ugotavljajo, da je med zagovorniki žrtev več deklet, pri fantih pa je ugotovljeno podpiranje povzročiteljev nasilja. Ugotavljajo tudi, da mlajši učenci večkrat prevzamejo vlogo zagovornika žrtve kot pa starejši učenci (Babič, 2018, str. 54). Kot strokovni delavci moramo opolnomočiti otroke, da bodo o prepoznavanju nasilja obvestili odrasle (Muršič idr., 2016, str. 14).

Zaposleni na šoli bi morali biti občutljivi za medvrstniško nasilje, in sicer tako, da opazijo dogajanje, prepoznajo klic na pomoč, prepoznajo različne oblike nasilja, so pozorni na svoje vedenje, se odzivajo ter vseskozi dopolnjujejo znanje (Pušnik, 2003, str. 12). S tem zaposleni priznajo pojav medvrstniškega nasilja ter se odločijo, kako bodo reagirali na sam pojav.

V šoli so potrebne odgovorne, sočutne in odzivne priče medvrstniškega nasilja. Če bi vsi opazovalci bili takšni, bi nasilje postalo deležno skupinskega vrstniškega in odraslega neodobravanja. Prav z neodzivnostjo opazovalcev povzročitelji dojamejo nasilje kot dovoljenje in spodbudo (Muršič idr., 2016, str. 13).

Nasilje nad vrstniki ne prizadene le žrtev, temveč tudi opazovalce, ki se pogosto počutijo nemočne in prestrašene (Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2015, str. 67). Nasilje ne pušča posledic le na žrtvi ter povzročitelju nasilja, temveč vpliva tudi na opazovalce ter posredno na vse vpletene, saj se ustvarja ozračje strahu, zaostrujejo se konflikti, vpliva pa tudi na zadovoljstvo s šolo in učni uspeh (Lebar, Nagode in Žerjav, 2017, str. 258).

2.2.6 Prepričanja in miti o medvrstniškem nasilju

Prepričanja, ki jih imajo odrasli o medvrstniškem nasilju, so sledeča:

- vmešavanje odraslih bo stvari samo še poslabšalo,
- otroci se morajo naučiti opraviti z nasiljem,
- ustrahovanje je normalen del odraščanja,
- žrtev nasilje izziva,
- deklice niso nasilne,
- brez nasilja ni socializacije ter
- žrtev bo pomoč poiskala, ko ne bo več zmogla drugače (Zabukovec Kerin, 2002, str. 104).

Pečjak (2014, str. 27) navaja sledeče mite in zmotna prepričanja:

1) »V naši šoli ni medvrstniškega nasilja.
2) Medvrstniško nasilje se odvija predvsem na poti v šolo in iz nje, ne pa v šoli.
3) Medvrstniško nasilje se pogosteje pojavlja v večjih kot v manjših mestih.
4) V večjih šolah in večjih oddelkih je več medvrstniškega nasilja.
5) Nadzor med odmori in kosilom znižuje stopnjo medvrstniškega nasilja.
6) Nasilneži so učno manj uspešni učenci, pri katerih je agresivnost posledica frustracij in šolskih neuspehov.
7) Učenec se mora v življenju naučiti postaviti zase: biti žrtev je del odraščanja.
8) Rdeči lasje, debelost, narečna govorica ali nošenje očal so rizični dejavniki za medvrstniško nasilje.

9) Izjave, kot so: »Saj je bila samo zabava.«, »Nobenemu se ni nič zgodilo.«, »Ali ne razume šale?«, »Fantje so pač fantje!«
10) Izjavi, kot sta: »Saj je sam prosil za to.«, »Dobil je, kar je zaslužil!«
11) Učitelji vedo, kako ravnati ob medvrstniškem nasilju. Saj to je njihova služba!
12) Učenci, ki so žrtve nasilja, so reve.
13) Nasilneži so psihološko močni.«

Ovreči mite o medvrstniškem nasilju je ena od strategij za spoprijemanjem z nasiljem (Pečjak, 2014, str. 26). Ta prepričanja pomagajo ohranjati nasilje, saj nasilja ne problematizirajo dovolj ali pa sploh ne, odgovornost nalagajo žrtvam, otrokom sporočajo, da je nasilje včasih opravičljivo ter jim ne vzbujajo občutka zaupanja, da pomoč obstaja (Zabukovec Kerin, 2002, str. 104).

2.3 Preventiva in ukrepi

V tem podpoglavju bom predstavila predvsem preventivo in ukrepe v samem šolskem okolju za medvrstniško nasilje.

Tako starši kot učitelji, vsi udeleženi v otrokovem življenju, morajo biti izredno pozorni na pojavljanje nasilja ter na preprečevanje ponavljanja. Kadar je nekdo priča nasilju, je prav, da to nekomu pove, saj se s tem postavi na stran žrtve. Velikokrat se zgodi, da bi nekdo rad pomagal, pa si ne upa, ker ga je strah, da se bo povzročitelj nasilja spravil tudi nanj (Hrovat Kuhar, 2015, str. 137). Moramo se zavedati, da ni lahko priznati, da si žrtev nasilja. Priznanje je težko, ena osnovnih človekovih potreb je biti priljubljen in sprejet (Cvek in Pšunder, 2013, str. 107).

Zakaj otroci tako težko spregovorijo o nasilju? Razlogov je več; lahko jih je strah povzročitelja nasilja, strah jih je lahko tudi reakcij odraslih, da jih bodo kar odslovili, ne vedo, kako naj svoje potrebe izrazijo, situacija se jim zdi nerešljiva, občutijo pa tudi sram, strah (Zabukovec Kerin, 2002, str. 116).

Medvrstniško nasilje je možno zaznati na več načinov; o nasilju lahko spregovori žrtev sama, o tem spregovorijo njeni sošolci in sošolke, ali pa o nasilju spregovorijo zaposleni na šolah ter starši (Klemenčič, Karajić in Sitar, 2016, str. 1).

Ukrepanje ob zaznavi medvrstniškega nasilja je potrebno na vseh ravneh, in sicer pogovor z učencem, ki je v vlogi žrtve, in z učencem, ki je v vlogi povzročitelja nasilja (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 225–226). Ustavitev nasilja, takojšnja intervencija je dolžnost vseh zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Klemenčič, Karajić in Sitar, 2016, str. 1).

Hrovat Kuhar (2015, str. 140) pravi, da je žrtev treba zaščiti. To je naloga odraslih. Najbolj učinkovito je ukrepanje na vseh straneh: v šoli s strani učiteljev, doma s strani staršev in med otroki samimi.

Žrtev medvrstniškega nasilja nujno potrebuje nekoga, ki mu lahko zaupa. Šola ima v rokah veliko možnosti, s katerimi lahko vpliva na medvrstniško nasilje in pomaga žrtvi, če se ta z njim sreča. Otrok se razbremeni že s tem, da pove, kaj se mu dogaja (Hrovat Kuhar, 2015, str. 138).

Zavedati se je treba, da je težko povedati svoje stališče, zato je tukaj pomembna vloga šole, kjer se lahko otrok v sproščenem vzdušju, na poznanem kraju in pri osebi, ki ji zaupa, uči, kako nastopiti, kadar ga nekdo nadleguje (Hrovat Kuhar, 2015, str. 138).

Ob pojavu nasilja ne smemo pozabiti na otroke, ki povzročajo nasilje. Moramo se zavedati, da otroci pogosto nedopustno ravnajo na podlagi vrstniškega, šolskega in družinskega vpliva. Otroke moramo odločno ustaviti, nato pa se z njimi in njihovimi starši pogovoriti. Povzročitelji nasilja potrebujejo takojšno in nadaljnjo podporo zaposlenih na šoli ter postavitev mej. Obenem jih moramo seznaniti z neprijetnimi vzgojnimi posledicami ob ponovnem izvajanju nasilja (Muršič idr., 2016, str. 12).

Aničić idr. (2015, str. 44) navajajo, da se moramo ob delu s povzročitelji nasilja zavedati naslednjih dejstev:

- za nasilje je vedno odgovoren povzročitelj nasilja,
- nasilje preprečimo z ničelno toleranco do tega ter
- nasilje je naučeno vedenje.

Otroku, ki povzroča nasilje, je treba krepiti njegovo zmožnost za sočutje, poskušamo mu pomagati razumeti posledice nasilja. Otrok naj dobi priložnost, da storjeno popravi in se iz tega nekaj nauči (Muršič idr., 2016, str. 12).

Za učinkovito pomoč povzročiteljem nasilja potrebujejo strokovni delavci zaposleni na šolah veščino delovne nevtralnosti. Vidika delovne nevtralnosti sta nevtralnost in spoštljiva radovednost. Nevtralnost zahteva, da se zmorejo strokovni delavci v prvi vrsti vzdržati intenzivnih čustev, ki nastopijo v primerih soočanja z nasilnim vedenjem. To pomeni, da strokovni delavci ne ustvarjajo lastne interpretacije, dokler ne razumejo celotne slike agresivnega vedenja otroka. To bo otroku pomagalo, da izstopi izpod teže krivde (Pušnik, 2016, str. 34–35).

Na preprečevanje nasilja v šoli pomembno vplivata pripravljenost in sposobnost zaposlenih, da jasno obravnavajo vsako obliko nasilja (Verbnik Dobnikar, 2002, str. 35). Da je šola občutljiva za pojav medvrstniškega nasilja, pomeni, da opazi dogajanje, posluša in sliši, kaj otroci govorijo med seboj, kaj nam sporočajo, prepozna klic na pomoč, prepozna oblike nasilja, prepozna lastnosti pojava samega in tistih, ki so vpleteni vanj ter dopolnjuje znanje in poišče pomoč, če je sama ne zmore (Pušnik, 2003, str. 12).

Otrok mora vedeti, da se lahko v primeru težav vedno zateče po pomoč staršem ali drugi odrasli osebi, ki ji zaupa. Mnogo otrok meni, da bi to pomenilo tožarjenje, izdajo sovrstnikov, zato je pomembno, da jim zagotovimo, da le tako lahko preprečimo nasilje (Habbe, 2000, str. 46).

Vloga staršev oziroma otroku drugih pomembnih odraslih je pomembna predvsem pri prepoznavanju nenadnega strahu otroka pred odhodom v šolo, izogibanja krajev, ki jih je do tedaj rad obiskoval. Pozorni morajo biti na izginjanje otrokovih šolskih potrebščin, pogosto »izgubljanje« denarja, na morebitne poškodbe. Možno je, da ti znaki pomenijo tudi kaj drugega, vendar je to lahko točka začetka pogovora. Če pa sami tega ne zmorejo oziroma ne znajo, lahko pomoč poiščejo na šoli. Ko pa zaznajo, da gre za hujše grožnje in izsiljevanje, se naj po pomoč obrnejo na policijo (Hrovat Kuhar, 2015, str. 139).

Kadar otroka nekdo nadleguje in je zato v stiski, se lahko zateče tudi v varne točke, ki se nahajajo po mestih. Otrok mora, tudi če ni v stiski, vedeti, kje se te točke nahajajo. Hrovat Kuhar (2015, str. 138) predlaga, da bi bilo zato dobro, da bi informacije o njihovem obstoju, lokaciji, namenu dobili otroci že v šoli. Šola naj tudi izdela načrt oziroma postopek kako ukrepati pri posameznih pojavih nasilja. Načrt mora biti sprejet, obvezujoč in vnaprej znan (Verbnik Dobnikar, 2002, str. 38).

V odnosih med učitelji in učenci naj prevladujejo spoštovanje, toplina in sprejemanje, vendar tudi red in disciplina. Ozračje v šoli naj že samo po sebi onemogoča nasilno vedenje. Jasno se je treba dogovoriti in zapisati, kakšno vedenje v šoli je sprejemljivo in kakšno ne (Habbe, 2000, str. 73). Učitelji so ključni v samem procesu preprečevanja nasilja. Če učitelji namreč niso vključeni v proces, lahko to vodi do tega, da se nasilno vedenje povzročiteljev nasilja ter občutek nemoči žrtev okrepita (Posnic in Košir, 2016, str. 7).

Šole bi se morale nasilja lotevati sistematično. To pomeni, da bi se s preprečevanjem nasilja ukvarjale še preden pride do resnejših primerov. Lešnik Mugnaioni (2012, str. 161) navaja, kaj sistematični pristop vključuje. Navaja:

- spremljanje konfliktov v medosebnih interakcijah, pojavnih oblik nasilja, obravnave primerov nasilja,
- oblikovanje načrtov za izboljšanje situacije v povezavi z nasiljem, v katerem se opredelijo naloge učencev, učiteljev, vodstva šole in staršev, ter
- izvedbo načrta.

Pomembno je razumevanje, da gre za daljši proces in da pri nasilju največ šteje odločitev za aktivno in odločno delovanje proti njemu (Lešnik Mugnaioni, 2004, str. 86).

2.4 Pregled raziskav o medvrstniškem nasilju pri otrocih s posebnimi potrebami

Preučevanje medvrstniškega nasilja se je začelo že v sedemdesetih let 20. stoletja. Podatki o razširjenosti tega pojava se razlikujejo, odvisno od vprašanj, starosti vprašanih ter same opredelitve medvrstniškega nasilja (Posnic in Košir, 2016, str. 6). Raziskave o razširjenosti tovrstnega nasilja v Sloveniji ugotavljajo, da to nasilje v času osnovnega šolanja doživi vsak peti otrok, povzroči pa ga vsak deseti (Muršič, 2016, str. 7).

V naslednjem podpoglavju predstavim tri raziskave na temo medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami, ki so bile izvedene v Sloveniji.

Ena izmed raziskav je diplomsko delo avtorice Nastje Fabjan z naslovom *Medvrstniško nasilje na osnovni šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom*, ki ga je avtorica napisala leta 2018 na Fakulteti za socialno delo. Fabjan (2018, str. 32) je izvedla kvalitativno, empirično ter poizvedovalno raziskavo. Poskušala je opredeliti glavne značilnosti pojava medvrstniškega nasilja pri otrocih s posebnimi potrebami, natančneje pri otrocih v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Z intervjuji je zbrala izjave otrok v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, učiteljic oziroma razredničark ter šolske svetovalne delavke v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom (Fabjan, 2018, str. 32).

Druga raziskava je magistrsko delo Katje Krašovec z naslovom *Medvrstniško nasilje na osnovnih šolah z nižjim izobrazbenim standardom*, ki ga je avtorica napisala leta 2017 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, program *Specialna in rehabilitacijska pedagogika*. Krašovec (2017, str. 32) je kvalitativne empirične podatke zbirala z delno strukturiranimi intervjuji. Z intervjuji je zbrala izjave učencev ter učiteljev na osnovni šoli z nižjim izobrazbenim standardom (Krašovec, 2017, str. 32).

Tretja raziskava je magistrsko delo Žive Žovlje z naslovom *Medvrstniško nasilje in otroci z motnjo v duševnem razvoju v osnovnih šolah s prilagojenim programom*, ki ga je avtorica napisala leta 2018 na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Žovlje (2018, str. 42) je za zbiranje podatkov uporabila kvalitativno tehniko zbiranja podatkov, in sicer delno strukturirane intervjuje. Njen raziskovalni vzorec je zajemal sedem učiteljev, ki poučujejo na osnovnih šolah s prilagojenim programom (Žovlje, 2018, str. 42).

2.4.1 Slovenija

V Sloveniji je bilo do zdaj izvedenih malo raziskav o medvrstniškem nasilju pri otrocih s posebnimi potrebami. Predstavila bom nekaj izvedenih raziskav o tej temi.

Fabjan (2018, str. 51) ugotavlja, da se zaznavanje pogostosti medvrstniškega nasilja med skupinama intervjuvanih razlikuje. Ugotavlja, da otroci pojav redkeje zaznavajo kot pa učiteljice ter šolska svetovalna delavka, ki menijo, da je ta pojav pogost.

Najpogostejši dejavnik tveganja, ki so ga navedle učiteljice in razredničarke za medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami, so posebne potrebe otrok (Fabjan, 2018, str. 51). Na to kažejo izjave, kot so »gre za različne motnje, so vedenjci, aspergerji«, »zaradi nerazumevanja (motnje na duševnem področju«. (Fabjan, 2018, str. 44). Krašovec (2017, str. 44) iz odgovorov učiteljic ugotavlja, da se vzroki nasilja nahajajo v razvojni in čustveni nezrelosti učencev ter posledično nezmožnosti samokontrole ob verbalnem zbadanju vrstnikov. Učiteljice in učenci navajajo, da se medvrstniško nasilje pojavi, ker v razredu obstaja nekdo, ki provocira, ter nekdo, ki se pusti sprovocirati (Krašovec, 2017, str. 44). Vzrok za pojav nasilja v razredu je največkrat osebnost otroka, ki je povzročitelj nasilja, in dejstvo, da se nekateri otroci, ki so v vlogi povzročitelja nasilja, v domačem okolju ne počutijo varne in sprejete ter izhajajo iz družine s finančnimi težavami (Žovlje, 2018, str. 82).

Kot najpogostejši obliki medvrstniškega nasilja navaja fizično ter verbalno nasilje, ki ga umesti pod psihično nasilje. Kar pa se tiče značilnosti pojava medvrstniškega nasilja, se je pokazalo, da so povzročitelji nasilja največkrat fantje. Fantje izvajajo bolj fizično in tudi verbalno, psihično nasilje, medtem ko se punce povezujejo bolj s psihičnim, verbalnim in socialnim oziroma odnosnim nasiljem (Fabjan, 2018, str. 52–53). Učiteljice v raziskavi Krašovec (2017, str. 45) kot najpogostejšo obliko navajajo verbalno medvrstniško nasilje, ki pa lahko preide v fizično nasilje. Tudi v tej raziskavi je ugotovljeno, da je verbalno nasilje bolj prisotno pri dekletih, medtem ko fizično nasilje bolj pri fantih (Krašovec, 2017, str. 45). Žovlje (2018, str. 81) v svoji raziskavi ugotavlja, da pri učencih z motnjo v duševnem razvoju zaposleni prepoznavajo največ verbalnega nasilja, fizičnega nasilja pa ne toliko.

V raziskavi Fabjan (2018, str. 54) so po mnenju otrok, učiteljic in šolske svetovalne delavke najpogostejši ukrepi pogovor, sprotno reševanje in vključitev staršev ter svetovalne službe. Ugotovila je, da se otroci s posebnimi potrebami najpogosteje po pomoč v primeru nasilja obrnejo na učiteljice oziroma svoje razredničarke, poleg njih pa pogosto zaupajo staršem ter šolski svetovalni delavki.

V raziskavi Krašovec (2017, str. 47–48) intervjuvanci povedo, da je še kako pomemben takojšen odziv. Učiteljice ob zaznavi medvrstniškega nasilja ukrepajo s pogovorov z žrtvijo in povzročiteljem nasilja. Tukaj se omeni tudi ekipni pristop, ki ga izvedejo, ko pride do ponavljanja lažjih kršitev šolskega reda ali pojavov hujših oblik nasilja.

3. Problem

Medvrstniško nasilje je tema, ki sem jo spoznala že v otroštvu. Študijska praksa v sklopu Fakultete za socialno delo, ki sem jo opravljala na šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom ter posebnim programom vzgoje in izobraževanja, kjer sem opazila in zaznala tovrstno nasilje, je v meni vzbudila močno zanimanje o tovrstnem pojavu. Na to temo sem predelala veliko literature, pogledala nekaj filmov ter slišala nekaj zgodb otrok, ki so imeli izkušnjo z vrstniškim nasiljem.

Opazila sem, da je v Sloveniji zelo malo raziskav, ki bi proučevale tovrstni pojav pri otrocih s posebnimi potrebami. Zaradi pomanjkanja tovrstnih raziskav na temo vrstniškega nasilja v Sloveniji ter prezrtosti otrok s posebnimi potrebami v povezavi z medvrstniškim nasiljem sem se odločila, da bom raziskala medvrstniško nasilje pri otrocih s posebnimi potrebami, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebnim programom vzgoje in izobraževanja.

Med prebiranjem literature sem zasledila tudi, da so v primerjavi z učenci v rednih programih osnovne šole učenci s posebnimi potrebami bolj izpostavljeni tovrstnemu nasilju. Hkrati pa sem ugotovila, da je ta populacija otrok zapostavljena na področju raziskav. Tako upam, da bom z raziskavo pripomogla k večji razvidnosti in poznavanju pojava pri tej skupini otrok in bo služila kot podlaga za nadaljnja raziskovanja na tem področju.

S to raziskavo bom izbrani šoli pomagala tudi pri ugotavljanju in prepoznavanju stanja medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami. Menim, da bodo podatki pomagali šoli pri načrtovanju in izvajanju preventivnih dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja. Obenem pa jim bodo pomagali tudi pri samem zaznavanju tovrstnega nasilja.

3.1 Raziskovalna vprašanja

Z raziskavo za diplomsko delo sem želela odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Katere so najpogostejše oblike medvrstniškega nasilja med učenci, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom?
2. Katere so značilnosti in okoliščine medvrstniškega nasilja pri otrocih, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom?
3. Kakšna je preventiva na področju medvrstniškega nasilja pri otrocih, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom?

4. Kakšni so ukrepi v primeru medvrstniškega nasilja pri otrocih, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja?
5. Na kakšen način se lahko zmanjša oziroma prepreči medvrstniško nasilje med učenci, ki so vključeni v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja?

4. Metodologija

4.1 Vrsta raziskave

Raziskava o pojavu medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami je kvalitativna, eksplorativna ali poizvedovalna in empirična.

V kvalitativnih raziskavah zbiramo besedne opise, ki se nanašajo na raziskovani pojav (Mesec, 2009, str. 85). S pomočjo intervjujev sem zbrala izjave otrok s posebnimi potrebami, natančneje otrok v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, ter šolskih socialnih delavk.

Eksplorativne ali poizvedovalne raziskave so prvi korak na neznanem področju. Značilnost te raziskave je, da se pri zbiranju gradiva uporablja več različnih postopkov, kot so opazovanje z udeležbo, razgovori s sodelujočimi, analiza dokumentov. Druga značilnost je, da si v tej raziskavi ne prizadevamo proučiti celotne populacije, temveč se omejimo na manjše število primerov (Mesec, 2009, str. 80). Odkrila in opredelila sem značilnosti medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami, natančneje med otroki v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, ki bodo služile za nadaljnja raziskovanja tega problema.

V empiričnih raziskavah zbiramo novo, neposredno izkustveno gradivo, s pomočjo opazovanja ali spraševanja (Mesec, 2009, str. 84). Novo, izkustveno gradivo sem pridobila z metodo spraševanja, natančneje s pomočjo delno standardiziranih intervjujev.

4.2 Raziskovalni instrumenti in vir podatkov

Pri razmišljanju o tem, kako pripraviti merska instrumenta, so mi bile v pomoč že opravljene raziskave, kot so Krašovec (2017) ter Fabjan (2018). Vir podatkov so predstavljale smernice za delno standardiziranega intervjuja z vprašanji odprtega tipa, ki so priložene v prilogi. Po potrebi sem dodajala še podvprašanja za dodatno razlago sogovornikov ter sogovornic. Prvi merski instrument je bil namenjen otrokom (učenkam in učencem), drugi pa šolskim svetovalnim delavkam.

Prvi merski instrument, sestavljen iz 14 vprašanj, je bil namenjen šolskima svetovalnima delavkama. Vprašanja si sledijo od opredelitve medvrstniškega nasilja in opisov primerov do pogostosti, vzrokov in oblik ter pojavnosti nasilja med skupinami učencev. Na koncu so me zanimali še preventiva, ukrepi na tem področju in njihove ocene uspešnosti.

Drugi merski instrument je sestavljen iz 14 vprašanj in je prilagojen otrokom, učencem s posebnimi potrebami. Vprašanja si sledijo enako kot v merskem instrumentu, namenjenim šolskima svetovalnima delavkama.

4.3 Populacija in vzorčenje

Zaradi specifičnosti izbrane teme ne bom vključila celotne populacije, saj ne bi mogla dostopati do vseh šolskih svetovalnih delavk na vseh šolah, ki izvajajo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja, kaj šele do vseh otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v tovrstne šolske programe. Raziskavo bom zato izvedla na šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom ter posebnim programom vzgoje in izobraževanja, kjer sem leta 2021 opravljala prakso.

V nadaljevanju predstavljam dva proučevana vzorca in populaciji. Iz etičnega vidika ter zagotavljanja anonimnosti sogovornikov/sogovornic ne navajam dejanskega naziva šole, kjer sem opravila raziskavo.

Prva populacija mojega raziskovanja so vse šolske svetovalne delavke oziroma šolski svetovalni delavci na vseh šolah, ki izvajajo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v šolskem letu 2021/2022.

Prvi vzorec tako predstavljata dve šolski svetovalni delavki, ki delujeta in svetujeta v proučevani šoli, ki izvaja prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v šolskem letu 2021/20222. Gre za neslučajnostno priročno vzorčenje, saj bom obravnavala le dve šolski svetovalni delavki, s katerimi sem se predhodno že poznala, navezala stik in sta mi bili tako najdostopnejši.

Druga populacija mojega raziskovanja so tudi vsi otroci s posebnimi potrebami oziroma vsi učenci in učenke zadnje triade na vseh šolah, ki izvajajo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v šolskem letu 2021/2022.

Drugi vzorec predstavlja devet učencev in učenk osmega razreda prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom proučevane šole, ki izvaja prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v šolskem letu 2021/2022. Tudi tukaj gre za neslučajnostni priročni vzorec, saj bom obravnavala le učence in učenke, ki so mi najbolj poznani in dostopni, saj sem z njimi sodelovala v sklopu prakse. Vzorec je prvotno obsegal devet otrok, od tega pet deklic ter štiri dečke, razporejenih v 8.

razred. Zaradi izstopa enega otroka (nesoglasje staršev) sem iz osmega razreda intervjuvala le osem otrok, kot je prikazano v nadaljevanju (tabela 2). Ta vzorec sem izbrala na podlagi opravljenih intervjujev s šolskima svetovalnima delavkama, ki sta izpostavili problematiko medvrstniškega nasilja v 8. razredu. Šolska svetovalna delavka J mi je ponudila, da bi intervjuje opravila tudi z učenci in učenkami 9. razreda, kjer se je pred štirinajstimi dnevi zgodil primer medvrstniškega nasilja. Vzorec devetega razreda je tako prvotno obsegal sedem otrok, od tega eno deklico ter šest dečkov. Zaradi izstopa petih otrok (nesoglasje staršev) sem iz devetega razreda intervjuvala le dva otroka.

Vzorca raziskave sta neslučajnostna. To pomeni, da obravnavana populacija ni imela enakih možnosti za vključenost v raziskavo oziroma vzorec. Pridobljenih rezultatov ne morem posplošiti na celotno populacijo, saj gre v teh dveh primerih za nereprezentativne vzorce.

Tabela 2: Razporeditev otrok v vzorcu

	UČENKE	UČENCI	
8. R	5	3	8
9. R	1	1	2
	6	4	Σ10

4.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, s pomočjo delno standardiziranega intervjuja, ki sem ga z izjemo učenk in učencev z dovoljenjem šolskih svetovalnih delavk tudi posnela. Vnaprej sem imela pripravljena okvirna vprašanja. Intervju z vsakim otrokom je bil izveden posebej po predhodno pridobljenem soglasju staršev ali skrbnikov otrok ter predhodnem dogovoru z razredničarkama ter šolsko svetovalno delavko. Potekali so v času pouka, in sicer v kabinetu ravnatelja. Intervjuji s šolskima svetovalnima delavkama so bili tudi izvedeni individualno, po predhodni najavi in dogovoru. Potekali so med prosto uro, in sicer v njunih pisarnah. Vsakemu intervjuvancu oziroma intervjuvanki sem se posvetila ter mu/ji dala čas za odgovarjanje. Intervjuja s šolskima svetovalnima delavkama sta trajala od pol ure do ene ure. Intervjuji z učenci in učenkami pa so potekali od deset do dvajset minut. Vsem sodelujočim sem zagotovila anonimnost in varstvo osebnih podatkov. Po intervjuvanju je bila opravljena transkripcija. Zbiranje podatkov je potekalo od sredine marca 2022 do konca aprila 2022.

4.5 Obdelava in analiza podatkov

Intervjuje sem čimprej po koncu pogovora s šolskima svetovalnima delavkama poslušala ter naredila dobesedni prepis pogovora. Pri intervjujih z učenci ter učenkami sem po koncu čimprej

naredila zapis pogovora po zapiskih, ki sem si jih oblikovala med intervjuji. Nato sem v orodju Microsoft Word transkripte slovnično uredila. Vsakemu zapisu sem dodala splošne podatke, in sicer kdo je intervjuvanec – učenec/učenka z zaporedno številko oziroma šolski svetovalni delavki z zaporedno številko ter datum intervjuvanja. Vsakega intervjuvanca oziroma intervjuvanko sem označila še z zaporedno črko, od A do K, od črke A do I predstavljajo učence oziroma učenke, črki J in K pa šolski svetovalni delavki. Nato sem urejene zapise obdelala kvalitativno, s pomočjo kvalitativne analize. Pri vsakem transkriptu sem določila enote kodiranja, vsako izjavo označila s črko in številko. Tako je nastala tabela s petimi stolpci za odprto kodiranje. V prvih dveh stolpcih je oznaka izjava ter izbrana izjava, v tretjem, četrtem in petem stolpcu pa so k vsaki enoti pripisani pojmi, podkategorija in kategorija, ki je po mojem mnenju najustreznejša.

Tabela 3: Primer odprtega kodiranja

OZNAKA	**ENOTA**	**POJEM, KODA**	**KATEGORIJA**	**NADKATEGORIJA**
A1	Da se ne razumeta dobro.	Nerazumevanje	opredelitev učenca	opredelitev
A2	Večkrat so mi govorili kletvice.	Kletvice	verbalno nasilje	primer (oblike)

Sledilo je osno kodiranje, ki je potekalo tako, da sem najprej izbrala kategorijo in poiskala, katere podkategorije spadajo vanjo ter nato združila pojme oziroma kode iz vseh intervjujev, ki sem jim pripisala enako podkategorijo.

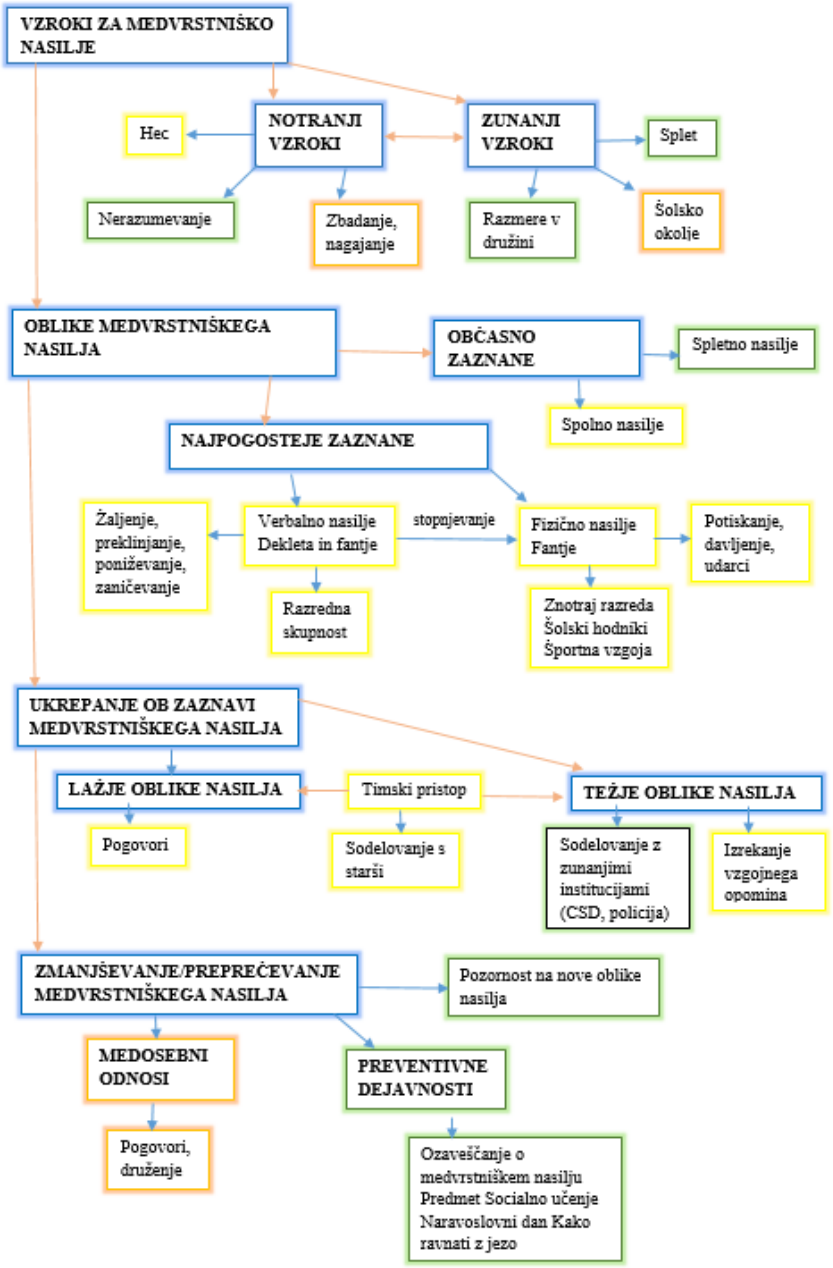
Tabela 4: Primer osnega kodiranja

KATEGORIJA	**PODKATEGORIJA**	**POJEM/KODA**	**IZJAVA/ENOTA**
opredelitev	opredelitev učenca/učenke	nerazumevanje	A1
		težave v odnosu	B1
		ne marati	C1
		potrebno jih je spraviti narazen ni v redu to se ne sme dogajat ni fajn	Č1, D1, E1, F1, G1, I1
		nasilje	E1
		nesramnosti	H1

Zadnji korak je bilo odnosno kodiranje. V pomoč mi je bil paradigmatski model v raziskavi Krašovec (2017). V odnosnem kodiranju sem teme oziroma raziskovalna vprašanja označila z modrimi kvadratki in odnose med njimi označila z oranžnimi in modrimi puščicami. Vsebinski sklopi so povezani tudi s kodami v zelenih kvadratkih (izhajajočih iz odgovorov šolskih svetovalnih delavk) in s kodami v oranžnih kvadratkih (izhajajočih iz odgovorov učencev in učenk) ter s kodami v rumenih kvadratkih (skupne kode intervjuvanih šolskih svetovalnih

delavk in učencev ter učenk). Pri odnosnem kodiranju sem odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja ter oblikovala teoretično formulacijo. Obdelava podatkov je potekala aprila in maja 2022.

Slika 1 Odnosno kodiranje

5. Rezultati

5.1 Učenci in učenke

Opredelitev medvrstniškega nasilja

Učenci in učenke o medvrstniškem nasilju največkrat povedo, da to ni v redu ter da to pomeni, da se učenci, ki so vpleteni v medvrstniško nasilje, ne razumejo dobro: »*da se ne razumeta dobro«* (učenka A1), *»pač, da je to narobe. Ni to fajn, imata neke probleme«* (učenka B1), *»narazen ju je treba spravit. Ni v redu, se moreš vmešat«* (učenka Č1). Ena izmed učenk omeni verbalno nasilje v obliki nesramnosti: *»da sta nesramna drug do drugega«* (učenka H1). Iz predzadnjega primera je razvidno, da gre za dejanje, ki ga je treba prekiniti. Na tem mestu je treba poudariti še naslednji ugotovitvi, in sicer da vse učenke in učenci medvrstniško nasilje opredeljujejo kot nekaj slabega ter da ena izmed učenk izjavi, da medvrstniško nasilje vpliva tudi na druge ljudi: *»ker to vpliva tudi na druge ljudi okoli«* (učenka I2). Na osnovi tega sklepam, da je opredelitev medvrstniškega nasilja odvisna od otrokove lastne interpretacije oziroma doživljanja.

Primeri medvrstniškega nasilja

Kot primer medvrstniškega nasilja skoraj vsi učenci in učenke izpostavijo primere verbalnega nasilja v obliki kletvic, grdih besed, žaljenja, prepirov ter izzivanja ter fizično nasilje: »*do mene so tudi bili žaljivi«* (učenka B3), »dva kregata ali pa tepeta« (učenka Č2), *»moj sošolec, ko me je prijel za vrat«* (učenec D2), »*dva sošolca se tepeta pa govorita grde besede«* (učenec E2) *»sem mu rekla, naj neha, pa mi je pol začel grozit«* (učenka I5). To kaže na to, da sta verbalno in fizično nasilje najpogosteje zaznani ter opaženi obliki poleg spolnega nasilja: *»to je v bistvu punca, ki so ji všeč punce. In se pol dotika punc po riti, pač povsod«* (učenka A11), *»sošolec z neprimernimi stvarmi dotikal«* (učenka I4).

Značilnosti in okoliščine medvrstniškega nasilja

Iz intervjujev ugotavljam, da se v vlogi povzročitelja nasilja večkrat znajdejo učenke (dekleta) kot učenci (fantje), pri čemer moram poudariti, da je bilo razmerje pri intervjuvanih otrocih 6 : 4, torej večji delež deklet kot fantov v samem vzorcu. V vlogi žrtve sta oba spola približno enakovredno zastopana. To pomeni, da so v vlogi žrtve bili tako učenci (fantje) kot učenke (dekleta). V večini primerov gre za medvrstniško nasilje znotraj prilagojenega programa, torej med učenci in učenkami istega razreda. Po besedah učencev in učenk se medvrstniško nasilje

dogaja med odmori. Ena učenka izpostavi, da se nasilje dogaja tudi pri uri športne vzgoje. Večina zaznanih primerov se zgodi na hodniku ter razredu, redkeje pa izven šole.

Vzroki medvrstniškega nasilja

Učenke in učenci navajajo različne vzroke za pojav medvrstniškega nasilja, npr. jezo zaradi slabega dneva, slabe ocene »*ko imamo kak slab dan. Ko dobimo slabo oceno. In ko si jezen, spravljaš to jezo na druge«* (učenka A13), želja po opaznosti *»eni se delajo frajerje«* (učenka B9), neznan vzrok *»se sprašujem, zakaj se za brezveze kregamo«* – (učenka C16), težave doma *»zato ker imaš recimo veliko težav doma, povsod«* (učenka Č7), nerazumevanje heca *»problem je, ker eni zastopijo hec, drugi pa ne*« – (učenec G12) ter odnosi med sošolci *»zato, ker so eni sošolci bolj povezani, kot pa z drugimi. In se tistih drugih hočejo izogibat«* – (učenka I18).

Oblike medvrstniškega nasilja

Kot je razvidno že iz primerov medvrstniškega nasilja, je najpogostejša oblika verbalno nasilje, ki ji sledita fizično ter spolno nasilje.

Zaupna oseba in iskanje pomoči

Večina intervjuvanih učenk in učencev navede, da je prva oseba, na katero se obrnejo po pomoč v primeru nasilja, učitelj/ica oziroma razrednik/razredničarka ter šolska svetovalna delavka J *»učiteljici, razredničarki ali dežurni učiteljici«* (učenka Č12), *»razredničarki ali pa šolski svetovalni delavki J«* (učenka B15). Dve učenki pa sta kot zaupne osebe navedli tudi prijateljice ter sošolce *»prvo povem prijateljicam, saj vem, da mi lahko pomagajo«* (učenka C20), *»mi se s sošolci zelo razumemo. In jim povem vse. Mi potem pomagajo, mi svetujejo«* (učenka H15).

Osebni odziv na opažen primer medvrstniškega nasilja

Večina intervjuvanih učenk in učencev se aktivno odzove in se vmeša oziroma pomaga, nekaj jih o tem obvesti učiteljico oziroma učitelje: *»grem do učitelja, ali pač probam pomagat pri tem, če je možno«* (učenka A17), »*poskušam ju dati narazen, da se razumeta«* (učenka C17), *»najprej greš povedat dežurnemu učitelju ali pa nekemu odraslemu. Če pa ni koga od učiteljev ali pa odraslih, jih pa moraš ti dati narazen«* (učenka Č11), *»rečem sošolcu, naj se nehata kregat«* (učenec D12). Po drugi strani se vmešajo oziroma pomagajo, še posebej, če je udeležen njihov prijatelj: *»ne bom pustil, da kdo kaj naredi mojemu prijatelju«* (učenec F14), *»postavim se za sošolca pa mu rečem, naj neha težit«* (učenec G15). Nobeden izmed intervjuvanih ni navedel, da se ne vpleta, oziroma da ne naredijo nič (pasiven odziv).

Odziv sošolcev in sošolk na opažen primer medvrstniškega nasilja

Odziv sošolcev in sošolk na opažene primere medvrstniškega nasilja je v večini aktiven. Večina sošolcev in sošolk pomaga, reče, naj udeleženca prenehata: *»tudi pomagajo«* (učenka A18), *»rečejo, naj nehajo«* (učenka B16), *»vmešajo se zraven«* (učenka Č13), *»marsikdo vmes skoči«* (učenec G19). Vseeno pa se velik delež začne smejati oziroma ne naredijo nič (pasiven odziv): »*ali pa se začnejo samo smejat«* (učenka B17), *»nič, smejijo se«* (učenec D14), *»ignorirajo«* (učenec E16), *»samo gledajo«* (učenec F17).

Odziv zaposlenih na opažen primer medvrstniškega nasilja

Večina odzivov zaposlenih na opaženi primer medvrstniškega nasilja je aktivnih. Večina učiteljev in učiteljic se pogovori z udeleženci, vključijo tudi šolsko svetovalno službo, jih spravijo narazen ter sporočijo staršem o dogodkih: *»se pogovori s tistim učencem oziroma se pogovori z nami«* (učenka A19), »*gre do tja, se začne dret na njih, naj nehajo. Ali pa jih odpelje k psihologinji ali šolski svetovalni delavki J*« (učenka B18), *»spravi jih narazen«* (učenka Č14), *»gre do njih, vpraša, kaj se dogaja, zakaj se kregata«* (učenec D15), *»pogovorimo se, pa pove staršem, kako si bil danes«* (učenec E18). Ena izmed učenk pove primer, kjer se učitelja pri športni vzgoji nista odzvala aktivno: *»Učitelja nista kaj preveč pozorna, in ko se kaj zgodi in rečem, rečeta, da to ni kaj takega«* (učenka C6).

Preventiva, ukrepi in reševanje

Na vprašanje, kako pogosto se pogovarjajo o medvrstniškem nasilju, so intervjuvani največkrat odgovorili, da takrat, ko se to dogaja, in to je velikokrat: *»večkrat. Približno vsak teden«* (učenka Č15), »*enkrat, dvakrat na teden«* (učenec E19), *»pogovarjamo se, ko pride do kakega izpada«* (učenka I28).

Rešitev problema medvrstniškega nasilja

Vsi učenke in učenci vedo, kako bi rešili problem medvrstniškega nasilja: *»da se pač lepo pogovorimo, da rešimo probleme«* (učenka A23), *»da se več družimo«* (učenka B20), *»da noben ne govori grdih besed, pa da se razumemo med sabo«* (učenec D18), *»da mamo spoštovanje drug do drugega«* (učenec E20), *»definitivno to, da imamo prijateljske odnose«* (učenec G23), *»in da se stvari ne rešujejo s pretepom«* (učenka H22).

5.2 Šolski svetovalni delavki

Opredelitev medvrstniškega nasilja

Ena izmed intervjuvanih šolskih svetovalnih delavk opredeli medvrstniško nasilje kot nasilje med razredi ter znotraj razredov: *»nasilje znotraj razreda, pa med razredi« (*šolska svetovalna delavka J1). Druga intervjuvana šolska svetovalna delavka pa medvrstniško nasilje opredeli z več pojavnimi oblikami nasilja, in sicer fizično, psihično nasilje: *»najprej mi pade na pamet fizično nasilje, potem pa seveda vse ostale oblike nasilja, kot so recimo psihično, ignoriranje je en del nasilja ter izključevanje*« (šolska svetovalna delavka K1).

Primeri medvrstniškega nasilja

Obe intervjuvanki sta izpostavili kar nekaj primerov medvrstniškega nasilja. Prva šolska svetovalna delavka izpostavi primer spolnega nasilja: *»uglavnem rekla je, da ji sošolec govori stvari, ki so za odrasle in da ona tega ne želi, torej namigovanje«* (šolska svetovalna delavka J14), primer okrepi še z več podrobnosti: *»potem tudi pri športni vzgoji se jih dotika, recimo da se je dotakne, potem jo namerno spotakne in jo potem gleda, kako ona izgleda, ko leži«* (šolska svetovalna delavka J16). Ta šolska svetovalna delavka omeni tudi primer fizičnega nasilja: »*in ta fant, zgoraj omenjeni, je ta novega sošolca nesel na WC in mu držal vrata«* (šolska svetovalna delavka J20). Druga šolska svetovalna delavka izpostavi primer spletnega nasilja: *»izključevanje, ki se dogaja v zadnjih letih, se pravi, ko se otroci prek teh socialnih omrežij grupirajo v neke skupine, in poznam en primer, ko so enega učenca izključili iz vseh skupin, seveda zaradi njegovega neprimernega vedenja«* (šolska svetovalna delavka K2). Tudi ona omeni isti primer fizičnega nasilja kot prva šolska svetovalna delavka: *»ga je lovil po šoli in ga začel zapirati v stranišče«* (šolska svetovalna delavka K8). Obe pa povesta, da se pogosto prihaja tudi do verbalnega nasilja: *»je bolj kot fizično verbalno večkrat prisotno«* (šolska svetovalna delavka K12).

Značilnosti in okoliščine medvrstniškega nasilja

Na podlagi povedanih primerov šolskih svetovalnih delavk sklepam, da se v vlogi povzročitelja nasilja največkrat pojavijo fantje. Tudi na vprašanje, kdo izvaja nasilje, sta odgovorili, da v večini fantje: *»povzročitelji so predvidoma fantje«* (šolska svetovalna delavka K18). Večina primerov, ki sta jih povedali, so se nanašali na 8. razred: »*deklica, to je osmi razred, je povedala mami, da se v šoli slabo počuti, da ji je neprijetno, da ne bi več šla v šolo«* (šolska svetovalna delavka J14), *»v glavnem rekla je, da ji sošolec govori stvari, ki so za odrasle, in da ona tega*

ne želi, torej namigovanje« (šolska svetovalna delavka J14), *»in ta fant, zgoraj omenjeni, je ta novega sošolca nesel na WC in mu držal vrata«* (šolska svetovalna delavka J20). Šolska svetovalna delavka K izpostavi tudi primer na nižji stopnji: *»en primer na nižji stopnji, ki si upa deklici iz osmega razreda vse rečt, med drugim tudi da je »kurva« in take stvari«* (šolska svetovalna delavka K15). Glede okoliščin povesta, da se tovrstno nasilje dogaja pri športni vzgoji: *»potem tudi pri športni vzgoji se jih dotika«* (šolska svetovalna delavka J16), v osmem razredu pa včasih tudi kar med poukom: *»zdaj če je več težav na razred, kot je na primer v osmem razredu, se med poukom kar žalijo, ponižujejo drug drugega«* (šolska svetovalna delavka J28).

Šolska svetovalna delavka J izpostavi tudi razliko dogajanja na nižjem izobrazbenem standardu ter na posebnem programu: *»med odmori na nižjem izobrazbenem standardu, medtem ko na posebnem programu tukaj in zdaj«* (šolska svetovalna delavka J27).

Pogostost medvrstniškega nasilja

Šolska svetovalna delavka J meni, da se vsakodnevno dogajajo mile oblike medvrstniškega nasilja: *»vsakodnevno so neke mile oblike, kakega poniževanja«* (šolska svetovalna delavka J24), ter pove, katere oblike so najpogostejše in katere manj: *»spolnega in fizičnega ni toliko, tega poniževanja je največ«* (šolska svetovalna delavka J25), *»verbalno. Najpogostejše«* (šolska svetovalna delavka J30). Šolska svetovalna delavka K v številkah pojasni, koliko primerov je na tedenski ali mesečni ravni: *»težko je reči, včasih v enem tednu trije, štirje primeri, včasih pa cel mesec nič«* (šolska svetovalna delavka K11), *»povprečno, bi rekla, en primer na štirinajst dni«* (šolska svetovalna delavka K13). Tudi ona pove, katere oblike so najpogostejše: *»je bolj kot fizično, verbalno večkrat prisotno«* (šolska svetovalna K12), *»trenutno nimamo fizično nasilnih, imamo pa kar nekaj, ki žalijo, ki upajo tudi učiteljem vse povedat«* (šolska svetovalna delavka K14).

Vzroki medvrstniškega nasilja

Eden izmed vzrokov za nasilje je tudi nerazumevanje učencev in učenk o oblikah nasilja: *»pa to, da učencem medvrstniško nasilje ni jasno, da je nasilje tudi verbalno«* (šolska svetovalna delavka J3). Povzročitelji nasilja žrtvam predstavijo situacije, kot da so samo hec, nič resnega: *»in potem je fant, ki je bil žrtev, rekel "saj sva se hecala"«* (šolska svetovalna delavka J22), *»pri naših učencih tudi z neko željo po zafrkanciji«* (šolska svetovalna delavka K28). Obe šolski svetovalni delavki za vzrok navajata razmere v družini: *»največ tega od doma prinesejo. Mislijo, da so večvredni«* (šolska svetovalna delavka J35), *»zdaj, če gledaš te družine, tu ni*

stabilne vzgoje, nimajo stabilnih oseb doma« (šolska svetovalna delavka J36), *»ona sama doživlja v svoji primarni družini ene neugodne občutke in jih potem ne zna razrešit. Jaz jo tako vidim, da ona deluje naprej na tak način, da povzroča dejanja sošolkam, ki v njih povzroča enak občutek, kot jih ona doživlja, da sebe nekako razbremeni«* (šolska svetovalna delavka K20), »*ker ti otroci, ki so nekak v neugodnem okolju, ali sami postanejo žrtve ali pa postanejo tisti, ki druge spravljajo v neugodne situacije«* (šolska svetovalna delavka K21), *»potem tudi, da imamo kar nekaj učencev iz neugodnih družin in tudi doma doživljajo ali gledajo nasilje«* (šolska svetovalna delavka K31). Šolska svetovalna delavka K izpostavi tudi vpliv spletnih iger na medvrstniško nasilje*: »večina otrok, fantov, igra te spletne nasilne igrice«* (šolska svetovalna delavka K33*), »te igre direktno ne povečujejo nasilja, ampak zmanjšajo, kako bi rekla, toleranco do nasilja«* (šolska svetovalna delavka K34). Za vzrok omeni tudi gledanje grozljivk: *»pa gledajo veliko teh grozljivk, nekako mislim, da tut to potem«* (šolska svetovalna delavka K35).

Oblike medvrstniškega nasilja

Šolski svetovalni delavki izpostavljata naslednje oblike tovrstnega nasilja: *»od poniževanja do zaničevanja, ni sočutja. Potem pa tega spolnega nasilja, od teh opazk«* (šolska svetovalna delavka J2), *»fizično, verbalno, spletno in spolno. Spletno, če je to, ignoriranje, je spletno in drugače«*(šolska svetovalna delavka K26).

Preventiva

V sklopu preventive navajata naslednje preventivne dejavnosti: sodelovanje šolskih svetovalnih delavk z razredniki, ob zaznavi medvrstniškega nasilja temu namenijo pri pouku nekaj ur, razredniki se z učenci in učenkami pogovarjajo o medvrstniškem nasilju pri razrednih urah, pripovedovanje otrokom o tovrstnem nasilju skozi zgodbe, filme, sodelovanje s starši: *»razredničarke pokličejo šolske svetovalne delavke, da smo prisotne na kaki razredni uri. Ali pa takrat, ko se reši problem, da se takrat o vrstniškem nasilju spregovori«* (šolska svetovalna delavka J11), *»učitelji imajo to tudi pri razrednih urah in pri drugih predmetih, so pozorni na take stvari«* (šolska svetovalna delavka J47), *»o medvrstniškem nasilju smo spregovorili tako v skupini kot pogovor, hkrati pa smo uporabili različne pripomočke, med njimi slikovne kartice, kjer so prikazani primere … so prikazani primeri nasilnih dejanj«* (šolska svetovalna delavka K3), *»potem učitelji pri razrednih urah obravnavajo«* (šolska svetovalna delavka K48), *»potem se tudi starše obvešča na govorilnih urah«* (šolska svetovalna delavka K50). Izpostavita tudi

preventivne pogovore s policisti: *»preventivni pogovori s policisti«* (šolska svetovalna delavka K46).

Šolska svetovalna delavka K mi tudi predstavi projekt, ki so ga izvedli na temo odnosov: *»potem smo imeli leto, dve nazaj, ta naravoslovni dan Kako ravnati z jezo. Smo imeli te igre vlog«* (šolska svetovalna delavka K47).

Kot dobro preventivo obe šolski svetovalni delavki navajata predmetnik prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom, katerega del je predmet *Socialno učenje*: *»pri predmetu Socialno učenje je vsako leto tema, zagotovo v letnem delovnem načrtu«* (šolska svetovalna delavka J7), *»tam direktno spregovorim o tem, potem si poslužim s kakšnim prispevkom ali videoposnetkom«* (šolska svetovalna delavka J8), *»preventivno je že to, ko pri predmetu Socialno učenje, ki ga imaš od 1. do 6. razreda na NIS-u, da se nauči ustrezna komunikacija, da se razvije empatija, da se pove, kaj je dovoljeno in kaj ni dovoljeno«* (šolska svetovalna delavka J46), *»potem druga šolska svetovalna delavka uči Socialno učenje, ki je od 1. do 6. razreda, kjer se veliko dela na medsebojnih odnosih, na spoštljivih odnosih«* (šolska svetovalna delavka K49).

Predlogi za preventivo

Za izboljšanje preventive sta predlagali naslednje ideje: *»da bi posodabljati te zadeve, na primer pri socialnem učenju«* (šolska svetovalna delavka J49), *»da smo pozorni na nove oblike nasilja«* (šolska svetovalna delavka J50), *»v tem smislu se izobraževati, odpirati obzorja in spremljati te stvari, ki se jih mladi poslužujejo«* (šolska svetovalna delavka J52), *»da bi mogoče naučili učence, kako se postavit zase, kako se pravilno postaviti zase, kako izraziti nestrinjanje, kako se oglasit. V mislih imam sploh te učence, ki so šibki, ki ne znajo izrazit, ne zmorejo, upajo«* (šolska svetovalna delavka K52).

Ukrepi in reševanje

Šolski svetovalni delavki pod ukrepe v primeru medvrstniškega nasilja navajata sprotno pogovarjanje, zapisovanje zapisnikov, pogovore, upoštevanje šolskih pravil: *»potem pa če se to opazi, da pa se kje bolj razvija, tam pa je potem potrebno vstopiti z načinom, da je nekaj ur namenjeno temu«* (šolska svetovalna delavka J12), *»vedno zapišemo zapisnik. Potem se želimo takoj pogovoriti. Nato pa v skladu s temi pravili, ki jih imamo. Šolska pravila, se ugotovi, za kakšno kršitev gre, in se potem ukrepa«* (šolska svetovalna delavka J41), *»mi spremljamo tako, da se kar sproti zmenimo, da se učencu, ki izvaja nasilje, predroči, da to kar počne ni v redu, in če bo to nadaljeval, kaj bomo naredili«* (šolska svetovalna delavka J43), *»Odvisno od*

situacije, običajno povabimo vse, ki so udeleženi, dostikrat tudi kakšnega učenca, ki je bil priča, ki je to videl« (šolska svetovalna delavka K42).

6. Razprava

Kot najpogostejši dejavnik tveganja za medvrstniško nasilje oziroma vzrok za tovrstno nasilje šolski svetovalni delavki navajata razmere v družini. Hrovat Kuhar (2015, str. 132–133) meni, da so povzročitelji nasilja najpogosteje otroci in mladostniki, ki prihajajo iz neprivilegiranega okolja. To so na primer neugodne razmere, zlorabe, hlad v odnosih, pomanjkanje ljubezni v družinskem okolju (Hrovat Kuhar, 2015, str. 132–133). Medvrstniško nasilje moramo poskušati razumeti v povezavi z drugimi vrstami nasilja. Sadovnik (2003, str. 70) navaja za potencialni razvoj otrokove agresivnosti, torej za oblikovanje povzročiteljev nasilja, odraščanje v grobi, kaznovalni vlogi ter v pomanjkanju ljubezni. Šolski svetovalni delavki v naši raziskavi navajata, da večina povzročiteljev nasilja doma doživlja ali gleda nasilje. Živijo v družinah, kjer nimajo stabilne osebe za vzgojo. Nekatere raziskave potrjujejo, da manjša empatija oziroma sposobnost razumevanja občutij drugih pomeni večjo verjetnost, da se bodo otroci nasilno vedli do vrstnikov (Bilić, 2013, str. 100). S to trditvijo se skladajo tudi odgovori šolskih svetovalnih delavk, ki za vzrok nasilja navajata tudi nerazumevanje nasilja s strani učencev in učenk. Kar nekaj učencev ne prepozna, da sta žaljenje in govorjenje grdih kletvic tudi obliki nasilja. Učenci in učenke nasilje včasih tudi dojemanje zgolj kot hec. Ena izmed šolskih svetovalnih delavk je kot dejavnik tveganja medvrstniškega nasilja izpostavila tudi nasilne računalniške igrice, gledanje grozljivk, resničnostnih šovov. Otroci, ki gledajo filme z nasilnimi dejanji, se tudi sami obnašajo nasilno. Pretresljivo je dejstvo, da mnoga resnična nasilna dejanja posnemajo prizore iz filmov (Erb, 2004, str. 35).

Kot najpogostejšo obliko medvrstniškega nasilja tako otroci kot šolski svetovalni delavki navajata verbalno nasilje. To vrsto nasilja lahko umestimo tudi pod psihično nasilje, ki ga delimo na verbalno ter neverbalno nasilje. Verbalno nasilje zajema žaljivke in zmerljivke s spolno in socialno vsebino, razširjanje lažnih, neresničnih govorit ter grožnje (Pečjak, 2014, str. 11–12). Otroci so najpogosteje navedli žaljivke in zmerljivke. Ostale oblike nasilja, kot so spolno, fizično nasilje, se v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom redko omenja. Podobno ugotavlja tudi Fabjan (2018, str. 53), ki po poročanju otrok, učiteljic oziroma razredničark in šolske svetovalne delavke navaja kot najpogostejši obliki verbalno in fizično nasilje. Medtem pa šolski svetovalni delavki opozarjata na obliko spletnega nasilja, ki ostaja prikrito. Kot omenjajo tudi avtorji Lebar, Nagode in Žerjav (2017, str. 258), je spletno nasilje v primerjavi s tradicionalnimi oblikami nasilja slabše raziskano.

Kar se tiče značilnosti pojava, se iz primerov otrok in šolskih svetovalnih delavk pokaže, da so povzročitelji nasilja največkrat fantje. Pušnik (1999, str. 30) navaja, da so dečki veliko bolj agresivni kot deklice. Avtorica Hrovat Kuhar (2015, str. 136) omenja, da so žalitve pogoste pri obeh spolih. Med ljudmi pa še vedno prevladuje mnenje, da so povzročitelji nasilja največkrat fantje, saj za njih velja, da so bolj direktni, medtem ko so dekleta nagnjena k temu, da ena drugo nagovarjajo k izločanju in zaničevanju. V svoji raziskavi sem ugotovila, da se tako fantje kot dekleta zatekajo v verbalne oblike nasilje in ne več k fizičnim oblikam. Pušnik (1999, str. 30) pravi, da dekleta uporabljajo verbalne in posredne oblike agresivnosti, kot sta socialna izolacija ali opravljanje. Za vlogo žrtve na podlagi pridobljenih rezultatov ne morem trditi, kateri spol je bolj izpostavljen medvrstniškemu nasilju. Starost se ni pokazala kot izrazit dejavnik pri tovrstnem nasilju, saj sem v raziskavi opravljala pogovore zgolj s starejšimi učenci, torej učenci zadnje triade.

Kar pa se tiče okoliščin pojava, vsi sogovorniki najpogosteje kot kraj dogajanja tovrstnega nasilja navajajo hodnik. S tem se strinja tudi Hrovat Kuhar (2015, str. 133), ki meni, da povzročitelji nasilja iščejo manj opazne kotičke, kot so garderobe, prostori izven šole ter prazni šolski hodniki. Krašovec (2017, str. 56) ugotavlja podobno, saj po poročanju učiteljic in učencev v prilagojenem programu navaja za najpogostejše okoliščine medvrstniškega nasilja razred ter šolske hodnike.

Pomembna preventiva po mnenju šolskih svetovalnih delavk je predmet *Socialno učenje*, ki je v predmetniku prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom od prvega do šestega razreda. Tam se direktno spregovori o medvrstniškem nasilju, veliko se dela na medsebojnih odnosih, na spoštljivosti do drugih. Iz intervjujev z učenci in učenkami je razvidno, da se ti ob medvrstniškem nasilju obrnejo po pomoč k učiteljici oziroma razredničarki ter šolski svetovalni delavki. Vsi otroci so povedali, da ob zaznavi nasilja takoj odidejo po pomoč. Pomembna vloga šole je, da ustvari sproščeno, varno vzdušje, kjer lahko otrok zaupa odrasli osebi (Hrovat Kuhar, 2015, str. 138). Lahko potrdim, da na proučevani šoli ustvarjajo varno vzdušje in okolje, kjer se otroci lahko obrnejo po pomoč. Po mnenju otrok in šolskih svetovalnih delavk so pomembni tudi pogovori v okviru razrednih ur, kjer se o medvrstniškem nasilju direktno spregovori z vsemi učenci in učenkami. Iz odgovorov učencev in učenk lahko razberem tudi, da se zaposleni skoraj vedno odzovejo na medvrstniško nasilje. Skoraj vsi odidejo do povzročitelja nasilja in žrtve ter poskušajo izvedeti, kaj se je zgodilo. Na podlagi tega lahko sklepam tudi, da so zaposleni pripravljeni in sposobni, da obravnavajo nasilje. Da je šola občutljiva za pojav medvrstniškega nasilja, pomeni, da opazi dogajanje, posluša in sliši, kaj otroci govorijo med

seboj, kaj nam sporočajo, prepozna klic na pomoč, prepozna oblike nasilja, prepozna lastnosti pojava samega ter dopolnjuje znanje in poišče pomoč, če je sama ne zmore (Pušnik, 2003, str. 12).

Med najpogostejši ukrep po mnenju učencev in učenk ter šolskih svetovalnih delavk spada pogovor. Ugotovila sem, da se učenci in učenke najpogosteje po pomoč obrnejo na učiteljice oziroma razredničarke, ki se na stisko odzovejo s pogovorom o nasilju z vsemi vpletenimi (žrtev, povzročitelj nasilja, opazovalec). Ukrepanje ob zaznavi medvrstniškega nasilja je potrebno na vseh ravneh, in sicer pogovor z učencem, ki je v vlogi žrtve, in z učencem, ki je v vlogi povzročitelja nasilja (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 225–226). Ustavitev nasilja, takojšnja intervencija je dolžnost vseh zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Klemenčič, Karajić in Sitar, 2016, str. 1).

Učenci in učenke za zmanjšanje oziroma preprečevanje medvrstniškega nasilja navajajo druženje, pogovore, izogibanje grdim besedam ter vedenje brez nasilja. V odnosih med učenci in učitelji naj prevladuje spoštovanje, toplina in sprejemanje (Habbe, 2000, str. 73). Šolska svetovalna delavka predlaga šolski projekt, kjer bi se učenci in učenke naučili, kako se postaviti zase, kako se pravilno postaviti zase, kako izraziti nestrinjanje, kako povedati, da si žrtev ali pa da si opazil nasilje.

Kritična ocena metodologije

Za raziskavo sem sestavila dvojne smernice za delno standardiziran intervju s podobno zastavljenimi vprašanji. Druge smernice so bile pripravljene za intervju otrok s posebnimi potrebami. To je predstavljalo težave, saj nisem vedela, ali so dobro pripravljene. Med raziskovanjem sem ugotovila, da nekatera vprašanja za razumevanje niso tako preprosta. Težava se je pojavila že pri prvem vprašanju, s katerim sem nameravala odkriti njihovo razumevanje pojma »medvrstniško nasilje«. Veliko otrok me je prosilo, da sem vprašanje ponovila. Z drugimi vprašanji ni bilo posebnih težav. Razvidno je, da gre za nekoliko krajše odgovore. Morda je to posledica njihovih odnosov v razredu, saj 8. razred velja za razred, kjer je največ primerov medvrstniškega nasilja.

Pridobljenih rezultatov ne morem posplošiti na obe populaciji (učence in učenke ter šolske svetovalne delavke) na vseh šolah, ki izvajajo prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom in posebni program vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v šolskem letu 2021/2022, saj sem intervjuvala učence in učenke ter šolski svetovalni delavki iz neslučajnostno izbranih vzorcev.

7. Sklepi

Na podlagi izvedene raziskave ugotavljam naslednje:

- Medvrstniško nasilje se dogaja tudi med otroki s posebnimi potrebami.
- Vzrok medvrstniškega nasilja šolski svetovalni delavki navajata največkrat razmere v družini (oče povzročitelja npr. nasilja ne razume, da je bilo to spolno nasilje, otroci doma nimajo stabilne vzgoje, oče povzročitelja nasilja je pred njegovimi očmi poniževal njegovo mater, nekateri otroci doživljajo ali gledajo nasilje). Sledi vpliv nasilnih računalniških iger, ki zmanjšuje toleranco do nasilja.
- Najpogostejša oblika medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami je verbalno nasilje.
- V vlogi povzročitelja nasilja med otroki s posebnimi potrebami so najpogosteje fantje, v vlogi žrtve so tako fantje kot dekleta.
- Medvrstniško nasilje se največkrat pojavlja na hodnikih, razredu (kraj dogajanja) ter med odmori, med poukom in med športno vzgojo (čas dogajanja).
- Zaupne osebe pri iskanju pomoči učencev in učenk so najpogosteje učiteljice oziroma razredničarka, velikokrat se obrnejo po pomoč tudi na šolsko svetovalno delavko 1, zaupne osebe pa so tudi starši ter ravnatelj.
- Večina učencev in učenk se ob zaznavi nasilja odzove aktivno, gredo po pomoč (učiteljico, dežurnega učitelja), poskušajo povzročitelja nasilja in žrtev spraviti narazen. V nekaterih primerih pa so opazovalci pasivni, pri čemer se dogodku zgolj smejijo.
- Preventiva za medvrstniško nasilje zajema pogovori na temo medvrstniškega nasilja (ozaveščanje o verbalnem, spolnem nasilju ter da ni vsaka stvar medvrstniško nasilje), predmet *Socialno učenje*, sodelovanje šolske svetovalne službe z razredniki/razredničarkami, pri razrednih urah obravnavanje medvrstniškega nasilja, naravoslovni dan *Kako ravnati z jezo*, sodelovanje z drugimi institucijami (preventivni pogovori s policisti).
- Ukrepi za medvrstniško nasilje med otroki s posebnimi potrebami so pogovori, obveščanje staršev, sodelovanje s šolsko svetovalno službo ter vzgojni ukrepi.
- Rešitev problema učenci in učenke prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom vidijo v druženjih, pogovorih, izogibanju grdih besed ter v vedenju brez nasilja.

8. Predlogi

- Predlagam več preventivnih pogovorov v sklopu razrednih ur.
- Delavnice na temo prepoznavanja medvrstniškega nasilja in upiranja medvrstniškemu nasilju ter kako ne povzročati nasilja.
- Ponovitev naravoslovnega dneva *Kako ravnati z jezo* z vsemi razredi na prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom.
- Organiziranje kulturnih dni s filmi na temo medvrstniškega nasilja, kjer bi se po ogledu filma pogovarjali o tej temi.
- Organizirati izobraževanja za zaposlene v izobraževalni instituciji na temo medvrstniškega nasilja ter jim priskrbeti ustrezno znanje.
- Nameniti več pozornosti novim oblikam nasilja, predvsem spletnemu nasilju, ki ostaja prikrit.
- Predavanja za starše in skrbnike na temo medvrstniškega nasilja.
- Šola naj še naprej sodeluje z različnimi organizacijami in institucijami, ki nudijo pomoč in podporo otrokom ter zaposlenim.
- Še naprej naj obravnavajo primere medvrstniškega nasilja sproti ter s pogovori vseh vpletenih (žrtve, povzročitelji nasilja ter opazovalci).

Raziskavo bi lahko razširila oziroma izvedla na naslednje načine:

- Lahko bi naredila primerjavo medvrstniškega nasilja pri otrocih s posebnimi potrebami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom in pri otrocih s posebnimi potrebami v posebnem programu vzgoje in izobraževanja.
- Izvedla bi lahko kvalitativno raziskavo na temo spletnega nasilja, pri čemer bi dobila vpogled v dojemanje in doživljanje učencev in učenk spletnega nasilja.
- Raziskavo bi lahko razširila tudi tako, da bi opravila intervjuje z večjim številom otrok, vključila pa bi tudi učiteljice in učitelje.
- Zanimiva bi tudi bila primerjava medvrstniškega nasilja med otroki s posebnimi potrebami in otroki brez posebnih potreb.
- Lahko bi izvedla tudi kvantitativno raziskavo, kjer bi anketirala vse učenke in učenke na šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom ter posebnim programom vzgoje in izobraževanja ter tako na osnovi reprezentativnih vzorcev ugotovitve posplošila na celotno populacijo.

9. Uporabljena literatura in viri

Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G., & Miklavčič, R. (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., & Sušnik, A. (2015). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje.* Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

Babič, A. (2018). Vloga čustveno – motivacijskih dejavnikov pri vedenju opazovalcev medvrstniškega nasilja. *Vzgoja in izobraževanje*, 49(3/4). Pridobljeno 15. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-HVQZ72A3/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2.

Batshaw, M. L. (2001). *When your child has a disability*. London: Baltimore.

Bilić, V. (2013). Moralna občutljivost in medvrstniško nasilje: pomen empatije in skrbi. *Sodobna pedagogika*, 64(2). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-US8AJ7WG/?euapi=1&query=%27keywords%3dpeer+violence%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Brečko, B. N. (2019). Spletno nadlegovanje v šolah z vidika spola. *Šolsko polje*, 30 (3/4). Pridobljeno 15. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BBJIU83S/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2.

Cankar, G. (2020). *Pravične možnosti izobraževanja v Sloveniji: Populacijska raziskava o učencih s posebnimi potrebami, priseljencih in njihovim socialno – ekonomskim statusom v povezavi z dosežki v šoli* [pdf]. Pridobljeno 10. 3. 2022 s https://www.researchgate.net/publication/349427232_PRAVICNE_MOZNOSTI_IZOBRAZEVANJA_V_SLOVENIJI.

Cvek, M., & Pšunder, M. (2013). Učenci, žrtve medvrstniškega nasilja. *Revija za elementarno izobraževanje,* 6(4). Pridobljeno 15. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-

HI2ANYKV/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Erb, H. H. (2004). *Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš*. Radovljica: Didakta.

Fabjan, N. (2018). *Medvrstniško nasilje na osnovni šoli s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom* (Diplomsko delo). Pridobljeno s 22. 3. 2022 https://egradiva.fsd.uni-lj.si/ediplome/senddoc/2163.

Habbe, J. (2000). *Nasilje in varnost otrok v šolah: nasveti za ravnatelje, učitelje, starše in vse, ki skrbijo za varnost v osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Lisac & Lisac.

Hrovat, D., Lešnik Mugnaioni, D., & Plaz, M. (ur.) (2004). *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje – priročnik* Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Hrovat Kuhar, E. (2015). Nasilje močnejšega nad šibkejšim še nikoli ni bilo znak poguma (Medvrstniško nasilje – "bullying". V A. Mrgole, Z. Švaljek, A. Vilotič, & N. Breitenberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja: zbornik ob 25 letnici delovanja TOM telefona* (str. 131 – 145). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Jurišić, B. D. (2016). *Otroci z avtizmom – Priročnik za učitelje in starše*. Ljubljana: Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca.

Karajić, E., & Klemenčič, I. (2016). Sistemski pristop k medvrstniškemu nasilju – preventivne dejavnosti v šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, 47(3/4). Pridobljeno 19. 5. 2022 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-51YINH4W/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje+v+%c5%a1oli%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Klančin, A. T. (2013). Internetno medvrstniško nasilje. *Didakta*, 23(163). Pridobljeno 15. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-MN6IYVBM/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Klemenčič, I., Karajić, E., & Sitar, S. (2016). *Obravnavanje medvrstniškega nasilja v VIZ: priročnik št. 3.* Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Kobal Tomc, B., & Narat, T. (2017). Otroci s posebnimi potrebami. V A. Črnak Meglič, & B. Kobal Tomc (ur.), *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza* (str. 194 – 208). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.

Košir, K., Pivec, T., Klasinc, L., Špes, T., & Horvat, M. (2018). Psihosocialne značilnosti učencev kot napovedniki različnih oblik medvrstniške viktimizacije in nasilnega vedenja. *Psihološka obzorja*, 27. Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VVTL3UEU/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2.

Krapše, Š. (ur). (2004). *Otroci s posebnimi potrebami*. Nova Gorica: Educa.

Krašovec, K. (2017). *Medvrstniško nasilje na osnovnih šolah z nižjim izobrazbenim standardom* (Magistrsko delo). Pridobljeno s 22. 3. 2022 https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=94144&lang=slv&prip=dkum:9588926:d5.

Lebar, L., Nagode, M., & Žerjav, N. (2017). Mladoletno prestopništvo in medvrstniško nasilje. V A. Črnak Meglič, & B. Kobal Tomc (ur.), *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza* (str. 249 – 266). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Lešnik Mugnaioni, D. (2004). Vrstniško nasilje. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni, & M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje – priročnik* Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Lešnik Mugnaioni, D. (2012). Kako celostno preprečevati nasilje v šoli. V M. Muršič (ur.), *(O)KROG nasilja v družini in šoli: soočanje šole/vrtca z nasiljem nad otroki* (str. 145 – 172). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Munc, M. (2010). *Nemoč nasilja*. Maribor: De vesta.

Murgel, J. (2014). *Vodnik po pravicah otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: GV Založba.

Muršič, M., Klemenčič, I., Zabukovec Kerin, K., Filipič, K., Karajić, E., & Bertok, E. (2016). *Osnove sistemskega pristopa k medvrstniškemu nasilju in evalvacija projekta NasVIZ: priročnik št. 1.* Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Opara, B., Barle Lakota, A., Globačnik, B., Kobal Grum, D., Košir, S., Macedoni Lukšič, M., Zorc, D., Bregar Golobič, K., Molan, N., Vovk Urnik, N., & Klavžar, K. (2010). *Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji*. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.

Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.

Opara, D. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah*. Ljubljana: CENTERKONTURA.

Pečjak, S. (2014). *Medvrstniško nasilje v šoli*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Pečjak, S., & Pirc, T. (2019). Psihološki vidiki medvrstniškega nasilja v šolah: ugotovitve nekaterih slovenskih raziskav. *Šolsko polje*, 30(3/4). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CFGQO65J/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2.

Peklaj, C. (2012). *Učenci z učnimi težavami v šoli in kaj lahko stori učitelj.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Polak, A., Smrtnik Vitulić, H., & Vošnjak, Š. (2011). Doživljanje različnih vlog v situacijah vrstniškega nasilja. *Socialna pedagogika*, 15(3). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2J8ZBETJ/?euapi=1&query=%27keywords%3dpeer+violence%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Posnic, K., & Košir, K. (2016). Medvrstniško nasilje, kot ga zaznavajo učitelji in učenci osnovne šole. *Revija za elementarno izobraževanje*, 9(3). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-FO6TGDBT/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%2c+kot+ga+zaznavajo+u%c4%8ditelji+in+u%c4%8denci+osnovne+%c5%a1ole%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Pušnik, M. (1999). *Vrstniško nasilje v šoli.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pušnik, M. (2003). Vrstniško nasilje. V M. Turk Škraba (ur.), *Vloge šole pri zmanjševanju nasilja* (str. 7 – 12). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pušnik, M. (2003). Vloga šole. V M. Turk Škraba (ur.), *Vloge šole pri zmanjševanju nasilja* (str. 12 - 16). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pušnik, M. (2012). Nasilje v šoli v krogu nasilja. V M. Muršič (ur.), *(O)KROG nasilja v družini in šoli: soočanje šole/vrtca z nasiljem nad otroki* (str. 107 – 145). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Pušnik, M. (2016). Nasilje v šolah – še zmeraj izziv. *Vzgoja in izobraževanje*, 47(3/4). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-N9FX8BOH/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25.

Razpotnik, Š., & Dekleva, B. (2015). Medvrstniško nasilje v šoli: socialnopedagoški pogled. *Socialna pedagogika*, 19(3/4). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-DQ92LH6I.

Sadovnik, D. (2003). Nasilje ali agresija. V V. Skalar (ur.), *Iskanja* (str. 69 – 74). Celje: Skupnost dijaških domov Slovenije.

Šulc, A., & Bučar – Ručman, A. (2019). Šola in medvrstniško nasilje v Sloveniji: raziskovani pristopi, metode in metaanaliza dosedanjega raziskovanja v Sloveniji. *Šolsko polje*, 30(1/2). Pridobljeno 21. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CX5QJCZO/?euapi=1&query=%27keywords%3dmedvrstni%c5%a1ko+nasilje%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2.

Unesco. (2021). *Violence and bullying in educational settings: the experience of children and young people with disabilities*. Pridobljeno 22. 3. 2022 s https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378061.

Urbiha, M. (2012). Kaj naše učence spodbuja in kaj jih zavira (razmišljanje osnovnošolske učiteljice). V M. Muršič (ur.), *(O)KROG nasilja v družini in šoli: soočanje šole/vrtca z nasiljem nad otroki* (str. 103 – 107). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Vanček, N. (2002). Nasilje in otroci s posebnimi potrebami. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje: Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 77 – 103). Ljubljana: i2.

Verbnik Dobnikar, T. (2002). Nasilje v šoli. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje: Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 35 – 77). Ljubljana: i2.

Vovk Urnik, N. (2014). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. *Šolsko svetovalno delo*, 18(3/4). Pridobljeno 15. 3. 2022 s http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-TZJ1ZAN2/?euapi=1&query=%27keywords%3dotroci+s+posebnimi+potrebami%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=3.

Vovk Urnik, N. (2015). *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami* [pdf]. Pridobljeno 22. 3. 2022 s https://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf.

Zabukovec Kerin, K. (2002). Vrstniško nasilje v šoli. V D. Lešnik Mugnaioni (ur.), *Nasilje – nenasilje: Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol* (str. 103 – 123). Ljubljana: i2.

Zakon o osnovni šoli (ZOsn) (1996). Ur. l. RS 81/06.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZOUPP – 1) (2011). Ur. l. RS 58/11.

Žerovnik, A. (2004). *Otroci s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Družina.

Žovlje, Ž. (2018). *Medvrstniško nasilje in otroci z motnjo v duševnem razvoju v osnovnih šolah s prilagojenim programom* (Magistrsko delo). Pridobljeno 23. 3. 2022 s https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=70616&lang=slv.

Walk A Mile In Their Shoes. (b.d.). Pridobljeno 22. 3. 2022 s https://abilitypath.org/wp-content/uploads/2015/11/walk-a-mile-in-their-shoes.pdf.

10. Priloge

PRILOGA 1: Vprašalnik za učence in učenke

<u>Učenec/učenka (datum)</u>

OPREDELITEV NASILJA

1. Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?
2. Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe? Prosim, opiši ga.

ZNAČILNOSTI MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

3. Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?
4. Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?
5. Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

OBLIKE MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

6. Katere oblike nasilja si opazil/a med vami, učenci/sošolci? (kaj pa fizično nasilje/psihično?)

VZROKI ZA MEDVRSTNIŠKO NASILJE

7. Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

UKREPANJE

8. Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe? Kako si se takrat počutil/a?
9. Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?
10. Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?
11. Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?
12. Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

PREVENTIVA

13. Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?
14. Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?
15. Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

PRILOGA 2: Vprašalnik za šolski svetovalni delavki

Šolska svetovalna delavka (datum)

OPREDELITEV NASILJA

1. Kako bi s svojimi besedami opredelili izraz medvrstniško nasilje?
2. Ste v vaši praksi opazili kakšen primer medvrstniškega nasilja? Prosim, opišite ga.

POGOSTOST POJAVA MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

3. Kako pogosto opažate pojav medvrstniškega nasilja pri učencih in učenkah vaše šole?

ZNAČILNOSTI MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

4. Kakšne so značilnosti in okoliščine omenjenega pojava pri učencih in učenkah vaše šole? (kdaj, kje, kdo)

OBLIKE MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

5. Katere oblike medvrstniškega nasilja opažate pri vaših učencih? Katere so najpogostejše?

VZROKI ZA MEDVRSTNIŠKO NASILJE

6. Kakšni so vzroki za medvrstniško nasilje?
7. Kako po vašem mnenju učenci doživljajo medvrstniško nasilje?

8. Na koga se po vaših izkušnjah obrnejo učenci po pomoč v primeru tovrstnega nasilja? Komu se (navadno) zaupajo?

UKREPANJE

9. Kako ukrepate v primeru medvrstniškega nasilja? Kako rešujete nastalo situacijo?
10. Kako spremljate in kako bi ocenili učinkovitost teh ukrepov?
11. Kaj bi predlagali za izboljšanje učinkovitosti takšnih ukrepov?

PREVENTIVA

12. Kakšne preventivne dejavnosti izvajate v šoli na temo medvrstniškega nasilja?
13. Kako ocenjujete njihovo uspešnost?
14. Kaj bi še lahko naredili na tem področju?

PRILOGA 3: Intervjuji z učenci in učenkami

INTERVJU 1: Učenka A, 8. razred (21.4.2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Da se ne razumeta dobro. (A1)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Sem bila večkrat deležna tega. Večkrat so mi govorili kletvice. (A2) Ustno nasilje, ali kako se že reče. Da bi me pa kdo tepel, to pa ne.

Kdo pa ti je govoril kletvice?

Sošolci, trije so takšni. Pred par leti so se mi zgodile ene težave, pa me pač izzivajo. (A3)

Aha, kaj pa kakšen primer, kjer nisi bila ti žrtev?

Pač, ne vem. Priznam, tudi jaz sem včasih taka. Poskušam ne bit. Res poskušam na umirjeni način.

Kako to misliš?

Govorim kletvice. (A4)

Zakaj pa?

Ne morem brez tega.

Komu pa nameniš kletvice?

Tistemu, ki mi gre na živce. (A4) Ko me izzivajo.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

V razredu. (A5)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Med odmori. (A6) Med poukom, ko gre učiteljica iz razreda. (A7)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

En sošolec. (A8) Pol je pa še en drug sošolec, ki pa res hoče sam prijateljstvo, ampak mu glih ne uspeva. (A9)

Kako mu ne uspeva?

Ne zna prit do nas na tak način, da bi rekel, a se lahko družimo. Nas izziva. Kot da je vse igra.

Katere oblike nasilja si opazila med vami, učenci/sošolci?

Kletvice, grdo govorjenje, otipavanje. (A10) To je bilo, zdaj ni več toliko.

Aha, super, da se je nehalo. Mi lahko poveš, zakaj?

Bilo je veliko pogovorov o tem. To je v bistvu punca. Ki so ji všeč punce. In se pol dotika punc po riti, pač povsod. (A11) In smo imeli kako leto nazaj pogovore okrog tega. Bili smo pri ravnatelju. Da bo dobila opomin, če se ne bo to nehalo. In pol je nehala. (A12) Saj včasih je še, ampak ji razložimo, da tega ne sme delat, da to ni lepo.

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Ko mamo kak slab dan. Ko dobimo slabo oceno. In ko si jezen, spravljaš to jezo na druge. (A13)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Rečem, če lahko neha. Če pač ne neha, pa grem do šolske svetovalne delavke J ali pa do razredničarke. (A14)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Šolski svetovalni delavki, razredničarki ali pa učitelju, ki je takrat tam. (A15)

Kako se pa počutiš ob situaciji, kjer ti govorijo grde besede?

Ogroženo. Oziroma na nek način mi ni vseeno, kaj mi govorijo. (A16)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Grem do učitelja. Ali pač probam pomagat pri tem, če je možno. (A17)

Kako pa pomagaš?

Rečem, naj nehata. Pa da naj ne bosta otročja.

Kaj naredijo sošolci ali sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Tudi pomagajo. (A18) Večinoma.

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Se pogovori s tistim učencem oziroma se pogovori z nami. (A19) Se vsedemo vsi na stole in se pogovorimo o tem.

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Pač tedaj, ko se to dogaja. (A20) Glih včeraj smo se.

Včeraj?

Ja, so nam govorili grde besede, nekaj, da smo »sekte«. Ne vem, kaj to pomeni. Neki po bosansko je. Neki, da si grd pa suh.

Kdo vam je to govoril?

Fantje.

Ali se v tvojem razredu ali pa na celi šoli počutiš varno?

Na nek način ja, na nek pa ne. Odvisno, kje sem. Recimo ko smo šli na bazen in nisem hotela iti. Ker je en moj sošolec čuden, pač starejši je. In je večkrat rekel, da če bomo šli na bazen, bo nas gledal v rit, nas bo lovil, skakal za nas. (A21) Nisem hotela it. Pol me je pa mami prepričala, da grem. Pa sem pol nekako premagala ta svoj strah, ampak nekako vseeno mi ni lagodno, če je on zraven. Pa tut zraven tiste sošolke, ko sem rekla, da otipava, se je malo izogibam. (A22)

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Da se pač lepo pogovorimo, da rešimo probleme. (A23)

A da se sami pogovorite?

To ni možno preveč, saj če se bi sami, bi prišlo do samo večjega prepira.

INTERVJU 2: Učenka B, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca, učenca žalita/tepeta?

Pač, da je to narobe. Ni to fajn, imata neke probleme. (B1) Jaz, ko vidim, da se ena dva kregata, me je ful strah.

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Dva sošolca se pogosto tepeta ali žalita. Največkrat žalijo. Družino. (B2) Do mene so tut bili žaljivi. (B3) Glih včeraj je blo. Me je en sošolec žalil. Da sem kao »klempava«. Pa sem šla do učiteljice, pa sem ji povedala. Pa me je vprašala, kaj sem potem naredila. Sem ji rekla, da sem šla samo stran pa šla do učiteljice.

Kaj pomeni »klempava«?

Pač, da maš ušesa naprej.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

V razredu, ko ni učiteljice zraven. (B4)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Ko mamo odmor. (B5)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

En sošolec. (B6)

Zakaj pa tako misliš?

Ne vem, ker hoče provocirat. (B7)

Kaj pa meniš, kaj želi on doseči s tem?

Da dobi pozornost.

Katere oblike nasilja si opazila med vami, sošolci?

Žaljenje, fizičnega ni glih neki. Bolj z besedami. (B8)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Eni se delajo frajerje. (B9) Recimo, če jaz začnem kaj grdo govorit, pol pride takoj do tega. (B10)

Aha, torej ti tudi govoriš grde besede?

Ja. Pa se hočem odvadit.

Kakšne grde besede pa govoriš?

O starših.

Zakaj pa jim nameniš grde besede?

Če mi grejo na živce, pa se ne morem kontrolirat. Al pa me začnejo tepst po glavi, pa rečem, naj nehajo, pa ne nehajo, pol pa rečem. (B11)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Najprej rečem, naj neha. Pa pol, če ne neha, grem stran in začnem govorit grde besede. Grem tudi do učiteljice. (B12) Sem mela en problem … so mi govorili, da sem »kurva«. (B13) Pa sem šla do učiteljice pa mi je pomagala.

Kako si se takrat počutila?

Pač, ful užaljeno, ker bodo drugi mislili, da sem res to. (B14) Pa ko vidim sošolca, me je prav strah.

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Mene je ful strah, rečem nekomu, da pomaga. Ne morem drugim pomagat, ful mi je težko. Ker me je v tistem trenutku ful strah.

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Razredničarki ali pa šolski svetovalni delavki J. (B15)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Rečejo, naj nehajo. (B16) Al pa se začnejo sam smejat. (B17)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Gre do tja, se začne dret na njih, naj nehajo. Ali pa jih odpelje k psihologinji ali šolski svetovalni delavki J. (B18)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Takrat ko so težave. (B19)

Kdaj pa, a vseeno med katero uro?

Razredno uro.

Ali se v svojem razredu počutiš varno?

Ja. Kar. Strah me je tej, ko pride do česa.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Da se več družimo. (B20) Da nam povejo, če majo kake težave in da jim lahka potem pomagamo, če lahko. (B21)

INTERVJU 3: Učenka C, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca žalita/tepeta?

Da se ne marajo. (C1)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli?

Dve sošolki se nekaj nista razumeli, in potem sta imeli neko svoje mnenje, in sta se pobotali, ampak ni bilo isto. (C2)

Kaj pa, je bil kdo to tebe nesramen ali drugače nasilen?

Ja. Tako v razredu dva sošolca. Pač grde besede, drug sošolec pa se želi neki dotikat, pač čudno. (C3)

Kako dotikati?

Pač odrasle stvari.

Kako se pa takrat počutiš?

Čudno, grem stran, rečem, naj neha. (C4)

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Pri športni. (C5) Učitelja nista kaj preveč pozorna, in ko se kaj zgodi in rečem, rečeta, da to ni kaj takega. (C6)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Med odmori se velikokrat zgodi. (C7) Tako med poukom ni, ker vsi sedimo in ne hodimo naokoli. (C8)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Trije sošolci (C9), oni so tako, karkoli se zgodi, so oni prvi pri tem.

Kaj pa punce?

Mja. Razen ena punca, ki je zdaj tk nehala. Ima rada punce, in je zmeraj se kaj dotaknila. Pa ji rečeš, naj neha, pa neha. (C10)

Katere oblike nasilja si opazila med vami, učenci/sošolci?

Recimo če se kdo ne strinja, ali pa kdo reče kake grde besede, se začnejo pol tepst. (C11)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Ne vem. Pač. Pri tistemu fantu, ko sem rekla pri športni, je čisto drugače. Njemu kar nekaj klikne in pol kar hoče vse osvajat. (C12) En fant zaradi tega, ker je drugi sošolec zraven, in je čist drugačen. (C13) Ta tretji pa karkoli mu rečeš, je vedno katastrofa. (C14)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Pokličem učiteljico, pač grem stran. (C15)

Katero učiteljico pa?

Tisto, ki je takrat blizu oziroma zraven.

Kako si se takrat počutila?

Čudno, se sprašujem, zakaj se za brezveze kregamo. (C16)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Poskušam ju dati narazen, da se razumeta. (C17)

Kako pa ju daš narazen?

Tako, da ju potisnem stran. Pa rečem, naj nehata. (C18)

Ali to pomaga?

Včasih ja, včasih ne. Čist odvisno.

Kaj pa narediš, če ne pomaga?

Pokličem učiteljico. Učiteljice so bolj nežne. Včasih zaleže, včasih ne. Katera učiteljica reče, da bo poklicala starše, pol pa kar nehajo. (C19)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Prvo povem prijateljicam, saj vem, da mi lahko pomagajo. (C20) Potem grem do učiteljice in se pomenimo. (C21)

Kako pa ti prijateljice pomagajo?

Če vidijo, da se s kakim sošolcem ne razumem, mi rečejo, da gremo do šolske svetovalne delavke J ali do ravnatelja. (C22)

Zakaj pa do te šolske svetovalne delavke?

Zato, ker ona pač najbolj pomaga.

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Sošolke se postavijo na mojo stran, me poskušajo potolažiti. Če pa so kateri drugi, da se katera druga joče, jo tolažimo. (C23) Ne pa to, da bi šel nazaj udarjat. Pa še kako besedo rečemo nazaj, je pol groza, ampak ja.

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Krega jih. Pač, da naj nehajo. In potem imamo eno uro s šolsko svetovalno delavko J. (C24)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Mi mamo nonstop neke probleme in mamo pol tudi velikokrat. Se pogovarjamo med razrednimi urami. Če je pa res kaj ful hudo, se pa pol kar med poukom pogovorimo.

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Zdaj se ful bolj. Prej pa ko sem prišla na to šolo, nisem koga poznala. Zdaj pa vem, da če bi mi kdo kaj nesramen do mene, me začel tepst, bi drugi prišli in ustavili. Vem, da smo prijatelji.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Družba. Tista dva fanta, ki sta prijatelja. In ko manjka en fant, je pol tadrugi čisto drugačen. Je prijazen do punc. Ko pa pride on, pa je katastrofa. (C25) Se kar vsak dan nekaj kregamo.

INTERVJU 4: Učenka Č, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Narazen ju je treba poskusit spravit. Ni v redu. Se moreš vmešat. (Č1)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli?

Na primer, da se dva kregata al pa tepeta. (Č2)

Ali pa je bil kak primer, ko je bil kdo nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Ne. Mogoče je bilo, se ne spomnim točno.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Na hodniku, al pa na WC-ju. (Č3)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

To pa ne vem. (Č4)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Jaz bi rekla, da človeku to samo od sebe pride. Ko se en razjezi, če mu greš na živce. Imaš mogoče slab dan, pa ti gre na živce. (Č5)

Katere oblike nasilja si opazila med vami, učenci/sošolci?

Žaljenje, energija, ko ne veš, kaj bi naredil, pa pol kar narediš. Pa pol začneš napadat. (Č6)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Zato ko imaš recimo veliko težav doma, povsod. (Č7) Pa ti pol še drugi težijo.

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Sprijaznim se takrat. Ne morem takrat kaj nardit. (Č8)

Zakaj misliš, da ne moreš kaj narediti?

Ne vem. Lahko se sprijaznim, pa grem do učiteljice.

Kako si se takrat počutila?

Žalostna, razočarana. (Č9)

Zakaj si razočarana?

Zato, ker te besede včasih bolijo. Vsi pravijo, da to boli, za mene pač to ni. (Č10) Me ne boli.

Si močna?

Ja.

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Najprej greš povedat dežurnemu učitelju ali pa nekemu odraslemu. Če pa res ni koga od učiteljev ali pa odraslih, jih pa moraš ti dati narazen. (Č11)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Učiteljici, razredničarki ali pa dežurni učiteljici. (Č12)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Vmešajo se zraven. (Č13)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Spravi jih narazen. (Č14)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Auf. Večkrat. Približno vsak teden. (Č15)

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Ja. Nekako.

Nekako?

Večkrat je kaka kregarija, nek prepir.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Mogoče pomaga to, da se vsi lepo družimo, da se trudimo, da se družimo. (Č16)

INTERVJU 5: Učenec D, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Ni v redu, ker to ni fajn. Da se to ne sme dogajat. (D1) Boljše je, da se med seboj družijo vrstniki.

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Moj sošolec, ko me je prijel za vrat. (D2) Enkrat sem jaz nekaj, pa me je takoj za vrat. Ne kaj grdega, sam pol kar za vrat. (D3)

Ali je to bilo večkrat?

Ja, večkrat.

Zakaj pa pride do tega?

Ja, jaz tut včasih naredim ne vem kaj, pa me takoj za vrat. (D4)

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

V šoli. (D5)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Med odmori. (D6)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Fantje. (D7)

Katere oblike nasilja si opazil med vami?

Grde besede, grabljenje za vrat, otipavanje. (D8)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Enemu neki storiš, kar mu ni všeč, in potem pride do nasilja. (D9)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Mu rečem, naj me pusti na miru, da naj gre stran. (D10)

Ali pa zmeraj upošteva?

Ne. Potem pa grem do učiteljice.

Kako si se takrat počutil?

Užaljeno, žalostno. (D11)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Rečem sošolcu, naj se nehata kregat. (D12)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Učiteljici, staršem, razredničarki. (D13)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Nič, smejijo se. (D14)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Gre do njih, vpraša, kaj se dogaja, zakaj se kregata. (D15)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Takrat, ko se kaj zgodi. Malokrat. Ko je razredna ura, se pogovarjamo. (D16)

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Včasih ja, včasih ne.

Zakaj pa včasih ne?

Ker sem bolj šibek in se lahko vsi bolj hitro spravijo name. (D17)

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Da noben ne govori grdih besed pa da se razumemo med sabo. (D18)

INTERVJU 6: Učenec E, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Da povem učiteljici. Da je to nasilje. Ni v redu, ni fajn. (E1)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli?

Dva sošolca se tepeta, pa govorita grde besede. (E2)

Ali je kdo bil do tebe nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Ne. Mogoče kako grdo besedo. Pol mu pa jaz tudi rečem nazaj. (E3)

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Povsod. V razredu in na hodniku. (E4)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Ko smo jezni. (E5)

Kdaj ste pa jezni?

Ko ti kdo kaj grdega reče. (E6)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Ne vem. Vsi. (E7)

Ali punce tut?

Tudi. Če jih razjeziš.

Katere oblike nasilja si opazil med vami, učenci/sošolci?

Ustno. (E8) Včasih se kaj primemo. (E9)

Kako to misliš, primete?

Da se potisnemo. (E10)

Kaj pa otipavanje?

Ne.

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Ne vem. Jeza. (E11)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Prvo se potrudim, da ignoriram. (E12) Pol pa če ne, pa mu rečem nazaj tisto, kar mi on reče. (E13) Zadnji čas tudi rečem učiteljici, če je v bližini.

Kako si se takrat počutil?

Jezno. (E14)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Povem učiteljici. (E15)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Učiteljici.

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Ignorirajo. (E16)

Zakaj pa?

Ker se nočejo kregat. (E17)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Pogovorimo se. Pa pove staršem, kako si bil danes. (E18)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Enkrat, dvakrat na teden. (E19)

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Ja.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Da imamo spoštovanje drug do drugega. (E20)

Kako pa pridobiš spoštovanje?

Da imamo spoštovanje drug do drugega. (E21)

INTERVJU 7: Učenec F, 8. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Ni fajn. (F1) Pač če vidim, da se dva tepeta, ju dam zmeraj narazen. Če se pa kregata, pol pa kaj naj naredim, ne naredim nič. (F2)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli?

Tepli se že dolgo nismo. Sem enkrat videl, da sta se dva kregala. (F3)

Kaj pa, je kdo nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Ne.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Na hodniku, v garderobah. (F4)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Ko se dva kregata. Kar tako do pretepa, ne vem, če bi prišlo. (F5)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Imamo enega sošolca. On tudi dela spolno nasilje nad puncami. Na splošno tak čuden otrok je. Ne vem, tak, brez zamere, tak neurejen je. Obnašanje ima za nenormalno. Izvaja nasilje nad petošolci, jih tepe. Govori nekaj drugim, a sebe ne pogleda. (F6)

Katere oblike nasilja si opazil med vami, učenci/sošolci?

Žaljenje, spolno. Pol pretep, mogoče kdo poskuša, sam se pol ne zgodi kaj. (F7)

Mi lahko opišeš kak primer spolnega nasilja?

Pa ta sošolec je prijemal punce, pa govoril grdo o njih.

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Ne vem, nekdo se ponesreči zaleti v nekoga ali pa nekdo naredi kaj narobe. In pol takoj. (F8)

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Če mi kdo kaj reče, ne poslušam. Ne bo meni noben iz razreda kaj govoril. (F9) Recimo danes ta čudni učenec, se je zaletel vame v garderobi, pa bi mu lahka marsikaj naredil, zobe bi mu lahka zbil, pa mi je brezveze to. (F10) Sem mu rekel samo »bejž stran, smrdo«. (F11)

Kako si se takrat počutil?

Čist vseeno. (F12)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Rečem mu, naj gre stran. Pa mu bom jaz tudi kaj naredil. (F13) Ne bom pustil, da kdo kaj naredi mojemu prijatelju. (F14)

In kaj bi potem naredil?

To, kar bi on naredil prijatelju. Če bi ga udaril, bi jaz tudi. Kaj naj mu zdaj neki govorim, on me pa ne bi poslušal. (F15)

Ali misliš, da te ne bi poslušal?

Ne, nazaj bi samo govoril.

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Razredničarki, šolski svetovalni delavki J. (F16)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Samo gledajo. (F17) Jaz ne morem gledat, kako se dva tepeta. To se mi zdi bolano. (F18)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Da jih narazen. (F19) To je to. Ne vem, kaj se potem dogaja.

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Ko imamo razredno uro, se večkrat pogovarjamo. (F20)

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Pa ja, se.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Recimo, vsak iz razreda bi se mogel začeti lepše obnašat do drugih, da potem ne bi prišlo do nasilja. (F21)

INTERVJU 8: Učenec G, 9. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Pač, da to definitivno ni v redu. (G1) Poskušaš pomagat, kolikor se le da. Če pa ne, pa greš po učiteljico. (G2)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Do mene ni bil nobeden, ker sem se zmeraj z vsemi zastopil. (G3) Drugače pa, kak sošolec pa se recimo zafrkavajo med sabo, pa se skregajo, pol so pa v redu spet. (G4) Definitivno pa smo se tudi kdaj stepli. Pač recimo, da sta se ena dva zafrkavala, pa je on kar nekaj prišel. No, pač jaz sem bil v tem pa en moj sošolec. In je prišel ta sošolec do mene in me udaril po vratu, pač iz heca, jaz pa ne vem, sem se tam menil z nekom, pa v redu, enkrat je hec. In pol še kar in še kar. In pol sva se stepla sredi hodnika. In takrat sva komaj ušla opominu. Glavno, da opomina nisva dobila. (G5)

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Na hodniku, v razredu. Kar tako eni hodijo v razrede, pa tako. (G6)

Torej, če te prav razumem, se nasilje ne dogaja samo med vami v razredu, ampak tudi med razredi?

Saj to ni glih nasilje. Samo kje pol pride do konflikta, pa so itak vsi užaljeni, ko jim rečemo, naj gredo ven. (G7)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Med kako malico. Bolj med odmori. (G8)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Učenci. Bolj fantje. (G9) V drugih razredih se bolj kregajo punce, v našem je pa samo ena punca. (G10)

Katere oblike nasilja si opazil med vami, učenci/sošolci?

Fizično, psihično. (G11)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami?

Problem je, ker eni zastopijo hec, drugi pa ne. (G12) Recimo se žokamo pod rebri, ampak to je hec. Tako da bi pa se namerno šli stepst, to pa ne.

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Za mene ni tak problem. Jaz se sam branim ali pa grem po učitelja. (G13)

Kako si se takrat počutil?

Ne vem. Če mi kdo kaj reče, nimam kaj proti. Če pa me nekaj, ga pa nazaj. (G14)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Postavim se za sošolca pa mu rečem, naj neha težit. (G15)

Kaj pa če sta obadva tvoja sošolca?

Potem pa za tistega, ko sem bolj prijatelj. Čeprav to se bolj med razredi, ne gre se toliko v razredu. Pride en »šipek« pa reče »kje si Slovenc?«, uh, tej pa bi. (G16) Sam v redu je. Se pol malo zadržiš. (G17)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Učiteljici. (G18)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Marsikdo vmes skoči. (G19) Recimo jaz imam enega sošolca, ko je včasih bil bolj problematičen. Letos pa lani pa bolj tako. Avtist je. In ga je pol vsak zajebaval, on se je hitro razjezil in pol sta se z enim sošolcem stepla v telovadnici, pa sva midva s sošolcem vmes skočila pa sva še midva skoraj batine dobila.

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Prvo se pogovori z nami, sploh ko mamo razredne ure. Ali pa če je kje kaj hujšega pa se že posluša že tisto uro. Pol pa če je treba, gremo do ravnatelja, šolske svetovalne delavke pa se zmenimo. (G20)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Noben ni nekaj ful problematičen. Tako da bolj malokrat. Kako razredno že. (G21)

Ko imate razredno uro, se pogovarjate o nasilju samo takrat, ko se kaj zgodi?

Ne, tut kar tako. Ko učiteljica vidi, da se kaj čudno obnašamo. (G22) Pol pa nam reče, da moramo bit vzor. Če je pa kaj hujšega, pa se tako že takoj zdere nad nas.

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Ja.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Definitivno to, da imamo prijateljske odnose. (G23) In mi smo tudi najstarejši na šoli, moramo malo prej popustit.

INTERVJU 9: Učenka H, 9. razred (21. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Pa ne vem, da sta nesramna drug do drugega. (H1)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

Mene so izzivali. Bil je iz 6. razreda, mi je žalil atija. Sem ga hotela, po resnici povedano, udarit, ker pač mi to kdo žalil. Ampak ga pol nisem, sem se zadržala. (H2) Saj zdaj je vse v redu, sva se zmenila.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

V šoli, pa tut odzuni. Sem večkrat videla, da sta se tepla zunaj. (H3) Ravno ta, ki mi je žalil atija.

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Če drug drugega zbodeta. (H4) Ne vem, pred dvema letoma, ko sem bila že tukaj, sta se moja dva sošolca stepla na hodniku. Ker sta se zbila z ramo, se je moj sošolec zelo hitro razjezil. (H5)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Moški. (H6)

Zakaj pa tako misliš?

Ker mislijo, da so nekaj več. Ker so pač moški, se lahko tepejo. (H7) Ker ženske niso glih za stepst. Pa moški, recimo če imajo punco, so veliko bolj ljubosumni in se pol tepejo.

Ali ženske tudi?

Meni se zdi, da se moški več tepejo kot ženske. Punce se pač tisto kregajo, ne tepejo. (H9) Moški se tepejo, ker se ne bodo pogovarjali.

Katere oblike nasilja si opazila med vami, učenci/sošolci?

Bolj pretepanje. Najprej se žalijo in potem zaradi tega, ker se žalijo, pride do pretepa. (H10)

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Pa ne vem, zaradi žaljenja. (H11) Na primer, nekateri so, če jim začnejo družino v to vpletat, da žalijo družino, in jih itak hočejo pretepst. Tako kot se je meni zgodilo. Večino zaradi tega, ker se žalijo. Ker tega ne prenesejo, se pol tepejo.

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

V tem primeru ne razmišljaš, da bi šel po učitelja in zatožil. Razmišljaš samo o tem, kako bi ga nalomil. Potem pa čez čas, ko se zaveš tega, da ne boš imel zaradi tega problemov, pač se mi zdi najboljše, da greš do učitelja. (H12)

Kako si se takrat počutila?

Jezna. Potem ko je šel, sem se tudi zjokala. Bila sem jezno žalostna. (H13)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Naši se tudi velikokrat za hec stepejo, ampak če pa vidim, da gre to zares, pa stopim do njiju pa ju poskusim dat narazen. (H14) Da gre na eno stran, drug pa na drugo. Če pa ni ravno tedaj sošolcev zraven, pa grem ven pa jim rečem.

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Mi se s sošolci zelo razumemo. In jim povem vse. Mi potem pomagajo, mi svetujejo. (H15) Če pa ne, pa grem potem do moje razredničarke. (H16)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Moj sošolec reče, da naj nehajo. Če pa na primer, da se dva žalita, gre tista žrtev stran. In potem to moji sošolci ignorirajo. Če pa se gre za družine, potem pa ne ignorirajo. (H17)

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Če bi bila tam, ko se tepejo, jih da narazen. Potem sledi pogovor. (H18) Mi v razredu smo že večkrat imeli pogovor zaradi tega, ker so se tepli. Če pa gre res za kak hujši pretep, pa grejo do šolske svetovalne delavke pa ravnatelja. (H19)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Mi se samo takrat, ko se dva stepeta. (H20) Glih zadnjič, ko sta se dva sošolca na hodniku stepla, ampak sta rekla, da je bil hec, in smo takrat meli pogovore. Pa sta tudi šla k šolski svetovalni delavki.

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Pa ja, se, ker vem, da meni ne bi nič naredili. So mi večkrat rekli, da mi ne bi kaj naredili. Pa če imam kak problem s kom iz šole, jim povem, pa mi pomagajo in svetujejo. Na primer to je bilo, ko sem prvič prišla na šolo, me je en, ki je zdaj osmi razred, me je zajebaval, in sva se mal ruknila. In so to moji sošolci videli in so šli pol vsi na njega. Niso ga tepli, samo rekli so mu, naj neha.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Ne vem, saj so dovolj odrasli, da ne bi glih zdaj se tepst. (H21) Kot je bilo lani pa predlani, ko so se konstantno tepli, je to v primerjavi z letos nič. Vidi se, da odraščajo. In da stvari ne rešujejo s pretepom. (H22)

INTERVJU 10: Učenka I, 8. razred (22. 4. 2022)

Kaj pomeni, če vidiš, da se sošolca/učenca žalita/tepeta?

Da to ni fajn. (I1) Zaradi tega, ker to vpliva tudi na druge ljudi okoli. (I2) Pač, da se to ne bi dogajalo. Če pa že, pa se naj na lep način pogovori. Na primer, če je kak problem, naj probata rešiti na lep način.

Kako pa to vpliva na druge, ko si rekla?

Pol ko vidiš to in prideš v šolo vesel, sam pol ko pa to vidiš, te vse mine. Ker te pol zaskrbi, kaj je bilo. (I3)

Mi lahko poveš kakšen primer nasilnega dogodka, ki se je zgodil v tvojem razredu/šoli ali ko je nekdo bil nesramen ali drugače nasilen do tebe?

To je bilo lani, pa že v vrtcu sem imela probleme. Z mojo sošolko, ko sva bili sošolki tudi v vrtcu, sva se v vrtcu igrali in je hotela imet to igračo. Jaz ji pa nisem dala, sem se zadrla na njo, da bo dobila pol. Ona tega ni razumela, in je začela grizt pa tepst. Potem pa drugi del se je zgodil v šoli, ko me je sošolec z neprimernimi stvarmi dotikal. (I4) Pa sem mu rekla, če lahko neha, pa je samo še bolj.

Ali to se te je dotikal?

Ja. Pa sem mu rekla, naj neha, pa mi je pol začel grozit. (I5)

Kaj pa ti je začel grozit?

Pač da bom, ker to lahka, in da ne bom mogla nič govorit. To so moje pravice.

Čigave pravice?

Njegove. Da pač lahka.

Kaj si pa ti potem naredila?

Šla sem samo stran.

Ali si komu povedala?

Pol ko se je nadaljevalo, sem povedala učiteljici. Ko pa se je še bolj nadaljevalo, sem pa še šolski svetovalni delavki J. (I6)

Kaj pa kakšen primer, ko sta se dva sošolca ali učenca žalila/tepla?

To se ful pri športni dogaja. Na primer, ko si podajamo žogo in si ena dva sama podajata žogo, pa reče še nekdo, če bi lahko še njemu podal, pa pol en začne »ne, ne bom«, pa se začne prepir. (I7) Ti pa hočeš samo žogo in iz tega se pol zgodi še večji problem.

Kje najpogosteje pride do nasilja v šoli/razredu?

Odvisno. Eni ljudje, ko pridejo ven iz šole, se začnejo kar tepst. (I8) Tako, v šoli se tudi dogaja med vrstniki. Pa recimo iz te šole pa tiste, ko je tu zraven, se kje dobijo in se začnejo žalit. (I9) Tu v šoli pa na hodniku. Pa ko grejo na hodnik, se tako med pogovorom začnejo, ko se kaj ne strinjajo. (I10)

Kdaj pride najpogosteje do nasilja v šoli/razredu?

Tako med glavnim odmorom. Ko je največ časa. (I11)

Kdo najpogosteje izvaja nasilje v šoli/razredu?

Najpogosteje nasploh fantje. Največ problemov imamo s fanti. (12)

Kaj pa punce?

Z eno sošolko. Ker tudi ona ne more bit toliko zbrana. Ful čudno nas opazuje. Celo telo. (I13) Tako en sošolec, ko je bil. Samo je zdaj nehal. Pa kar naenkrat postane tako tečna, ti kar hoče žogo v glavo vrečt. (I14) Ona ma ful probleme z živci. Se ne more umirit in more žogo enemu vrečt.

Katere oblike nasilja si opazila med vami?

Kletvice. (I15) Pa mogoče tudi tako neprimerni pogovori med puncami in fanti. (I16) Ko začnejo kar nekaj govorit o grdih besedah. Ko na primer začneš govorit, kako je bilo v šoli in pol on začne kar vodit pogovor v drugo smer. Ali pa en dan ti začne pisat po telefonu, pa mu odpišem, če lahko malo kasneje. Pa pol začne bolj tečnarit.

In če te prav razumem, ti to ni prijetno?

Pač na začetku ni bilo, ampak pol me je začelo motit. In pol sem mamo vprašala, kaj naj naredim. Pa mi je rekla, da ko se učim, ga naj izklopim in dam stran. Ko pogledam na telefon in vidim sporočila, mi gre na živce. Sam ne naredim kaj.

Zakaj se ti zdi, da pride do nasilnih dogodkov med vami, učenci/sošolci?

Ker so eni ljudje tako osamljeni, pa želijo družbo. (I17) Ti začne pisat, ker nima ne bratov, ne sester. Pa hoče s tem dobiti prijateljstvo. Da bi imel več družbe.

Kaj pa meniš, zakaj tu v šoli pride do nasilja, na primer ko si prej rekla, ko si podajate žogo?

Zato ker so eni sošolci bolj povezani kot pa z drugimi. In se tiste druge hočejo izogibat. (I18) Bi bilo fajn, če bi bili vsi sošolci na enaki, da bi se enako pogovarjali. Okej, če si z enim bolj prijatelj, se to pol probaj popoldan dobiti. Da bi v šoli bili isto, ne en bolj drug pa manj.

Kaj storiš, kadar je nekdo nasilen do tebe?

Prvo se hočem pogovoriti na lep način, če lahko neha. Če pa še to bolj ponavlja, poskusim tisti dan pozabit to. (I19) Če pa se to dogaja še četrti dan, pa bom najprej šla do učiteljice. (I20) Če pa učiteljica ne bo mogla kaj naredit, če se bo še dogajalo, pa bom šla do šolske svetovalne delavke J. (I21)

Kako si se takrat počutila?

Tako zaskrbljeno. Strah me je, kaj se bo zgodilo. Ker tudi tisti iz nasilja lahko dobi kake buške, si kaj zlomi, in gre pol v bolnišnico. (I22)

Kaj storiš, če vidiš, da je nekdo nasilen do tvojih sošolcev?

Grem tja pa prosim, če lahko nehata. Pa da se na lep način pogovorita. Če pa to ne gre, pa grem do učiteljice pa ji rečem, da se dva kregata. In pol gre učiteljica tja. (I23)

Komu poveš, če je kdo v šoli nasilen do tebe?

Prvi učiteljici, pol pa do šolske svetovalne delavke J in ravnatelja. (I24)

Kaj naredijo sošolci/sošolke, če vidijo, da je nekdo nasilen do drugih?

Tako jaz, ko vidim punce, no, one bolj poznam, gredo do fantov in rečejo, če lahko nehajo in da se naj pogovarjajo na lep način. Pa tudi malo povzdignejo glas. Ali pa če se tepeta, dajo tako roke vmes. Pol pa grejo do učiteljice. (I25) To delamo punce, za fante pa ne vem preveč.

Ali nisi videla, kaj fantje naredijo takrat?

Jih ne gledam preveč, ker smo punce tako bolj posebej. Pa se s fanti ne pogovarjamo preveč. Imajo svoje izpade.

Kakšne izpade?

Pač neprimerne stvari.

Aha, in potem se bolj držite za sebe?

Ja.

Kaj naredi učitelj/učiteljica, če vidi, da je nekdo nasilen do nekoga?

Pač gre do njiju, pa reče, kaj je je bilo, hoče čim več vedet pa hoče rešit ta problem. (I26)

Kako pogosto se v tvojem razredu pogovarjate o medvrstniškem nasilju?

Letos tako šestkrat. Srednje. Ne ful. (I27)

Kdaj pa se to pogovarjate?

Pogovarjamo se, ko pride do kakega izpada. (I28) Se pol cel razred pogovarja, kako bi ta problem lahko rešili.

Torej se pogovarjate samo tedaj, ko pride do kakšnega problema?

Tudi vmes kdaj.

Ali se v svojem razredu/šoli počutiš varno?

Srednje. Ker mi ful gre na živce, ko se kaj naredi, začnejo kleti. Puncam bolj zaupam, enim fantom tudi. Samo ne vsem, ker jim ne zaupam pa govorijo neprimerne stvari. Ali pa so preveč v igricah, pa govorijo samo o tem. Če tako povem, med puncami se počutim 99 % varno, med fanti pa 50 %.

Od česa je odvisno?

O čem govorijo. In ko se začnejo pogovarjat o puncah, in pol tk »o shit«. In začnejo razmišljat o puncah, kaj bi delali pa to. Men gre to že na živce.

Kaj po tvojem mnenju pomaga, da ste manj nasilni drug do drugega?

Da bi se bolj povezali in bolj družili. Pač vsi kot cel razred. (I29)

Kako pa bi se lahko to povezali?

Da bi se bolj skupaj igrali kake družabne igre med odmori. Se bolj pogovarjali med odmori. (I30)

PRILOGA 4: Intervjuja s šolskima svetovalnima delavkama

INTERVJU 1: Šolska svetovalna delavka J, socialna delavka (23. 3. 2022)

Kako bi s svojimi besedami opredelili izraz medvrstniško nasilje? Kaj za tebe pomeni, ko slišiš medvrstniško nasilje?

Kot šolska svetovalna delavka zagotovo takoj, da je nasilje znotraj razreda, pa med razredi (J1), a ne. Med učenci. Nato takoj mi pridejo na misel oblike medvrstniškega nasilja, kaj se kaj dogaja. Od poniževanja do zaničevanja, ni sočutja. Potem pa tega spolnega nasilja, od teh opazk. (J2) Pa to da učencem medvrstniško nasilje ni jasno, da je nasilje tudi verbalno. (J3) Tole na primer, se moramo kar pogovarjat. Pa potem nasilje prek telefonov, pisno torej. (J4) Bolj ko ne tretirajo za nasilje samo to, če ga kdo udari, spotakne, lovi pa ga lopne. (J5) To zdaj zelo ozaveščamo, da je nasilje verbalno lahko zelo boleče in da to prestraši, sploh to spolno nagovarjanje. (J6) To se fantom sploh ne zdi, kaj pa je to, če jim rečem. Medtem ko deklice to prestraši.

To me je pa zdaj presenetilo, da je spolnega nasilja toliko. Še prideva do vprašanja o oblikah nasilja. Zdaj me pa zanima, ali ste v razredu kdaj spregovorili o medvrstniškem nasilju ter na kakšen način? Oz. ob kakšni priložnosti?

Recimo pri predmetu *Socialno učenje*, je vsako leto tema, zagotovo v letnem delovnem načrtu (J7), ki ga imamo. To se pravi, da se tam direktno spregovori o tem, potem si poslužim s kakšnim prispevkom ali videoposnetkom. (J8) Sploh to, da se zazna, da je to nasilje, da je to neprimerno, potem kje poiskati pomoč. (J9) Potem tudi kaj je to tožarjenje, kaj je potem tisto, ki je treba povedati. To, da se otroku ozavesti, da vsaka stvar se ne gre povedat učitelju. (J10) Da se razvije ta prava meja. To je to, in potem ob vsaki kaki zadevi, ki se zgodi v razredu, razredničarke pokličejo šolske svetovalne delavke, da smo prisotne na kaki razredni uri. Ali pa takrat, ko se reši problem, da se takrat o vrstniškem nasilju spregovori. (J11) Potem pa če se to opazi, da pa se kje bolj razvija, tam pa je potem potrebno vstopiti z načinom, da je nekaj ur namenjeno temu. (J12) Imeli smo eno obdobje v lockdownu, v sedmem razredu, smo imele kar enkrat na teden. Svetovalne delavke smo hodile enkrat na teden, torej tri svetovalne delavke ter razredničarka. S tem namenom, da smo razdelile učence po skupinah po dva, ker drugače niso hoteli delat, toliko so nastrojeni drug proti drugemu. Ravno zaradi tega medvrstniškega, to je tudi nasilje, zbadanja, nepriznavanje takšnega, kot je, in s tem se onemogoči tudi pouk. (J13)

Vidim, da je na podlagi povedanega primerov medvrstniškega nasilja veliko. Prosim, če mi opišete kakšen primer medvrstniškega nasilja.

Mogoče to spolno. Deklica, to je osmi razred, je povedala mami, da se v šoli slabo počuti, da ji je neprijetno, da ne bi več šla v šolo. Nato sem imela z njo razgovor, ko mi je to mama sporočila. V glavnem rekla je, da ji sošolec govori stvari, ki so za odrasle in da ona tega ne želi, torej namigovanje. (J14) Rekla je, da ona nima nič proti temu sošolcu, da z njim bi se pogovarjala, ne želi ga izločit, ker ta fant je kar precej izločen v razredu, zato ker ima nepravilne oblike komunikacije. Rekla je, da ga ni pripravljena odrezat, samo če se bo pogovarjal to, kar je treba. Kar se učenci, sošolci med seboj pogovarjajo. No, tukaj imam zapisan pogovor. Punca je rekla, da ji je želel, ko so delali srčke, vzeti njenega, potem jo je čudno gledal, da govoril ji je bolj odraslo, hotel je dobiti nekaj iz nje. Prav čutila je, da je želel iz nje izvabit nekaj, kar je nedostojno. (J15) Ona se tega ne gre. Govoril ji je o spolnosti, takrat se je delala, kot da ne sliši. Na nek način mu je sporočala, ampak ni upala direktno. Ker se ga boji, ker je

močnejši, ker je fant. Rekla je, da on na splošno o odraslih stvareh razmišlja, nje pa to ne zanima. Rekel ji je tudi, če gresta na zmenek, tudi to ji je bilo zoprno. In na splošno, ko on to govori, se ji zdi zoprno. Hoče se pa imeti normalno v šoli. Potem tudi pri športni vzgoji se jih dotika, recimo da se je dotakne, potem jo namerno spotakne in jo potem gleda, kako ona izgleda, ko leži. (J16) Bil je primer, ko ji je vrgel žogo, da je padla na tla. In potem ji reče, da je majhna in jo opazuje. Ker jo opazuje drugače, kot jo drugi sošolci. Ona to čuti, gleda jo kot spolni objekt. Potem pravi, da razmišlja zelo umazane stvari, take spolne. Na to je zelo poudarjala. Zanimiv je njen pogled, lahko se pogovarjava o igrah, o normalnih stvareh, tudi če bo slab dan, mu bo pomagala, samo ne želi teh namigovanj o spolnosti in na tak umazan način. Se mi zdi, da je zelo dobro opisala. Potem sem se z njo tudi pogovorila, zaenkrat tega fant ne počne več. (J17) Vsaj upam. Takrat smo se zmenili, da če bo še kaj, da mora priti. Pa tudi to, da je pravi čas povedala tudi doma.

Ravno to me je zanimalo, komu je najprej povedala?

Mami, mama je razredničarki poslala mail. Potem pa sva se z njeno razredničarko pogovarjali naprej in sem potem punco povabila na razgovor. Z mamo imata tak zaupen odnos, tak v redu odnos. (J18) Tudi očetu od fanta ni jasno, zakaj so punce takšne, češ da so občutljive, kaj je to kaj takega. Samo če bi jo on zagrabil, na primer za prsi ali po spolovilu, to pa bi bilo potem mogoče kaj, ampak oče pravi, da saj je to normalno. (J19) To je težko nekaterim staršem dopovedati, da je to nasilje. In da se žrtve lahko počutijo slabo in ogroženo. To je tako neverjetno, da tega starši ne vedo.

A, pa še to, močnejši nad šibkejšimi. Letos je v osmi razred prišel nov učenec, v ta razred, kjer se je dogajal povedani dogodek. In ta fant, zgoraj omenjeni, je ta novega sošolca nesel na WC in mu držal vrata. (J20) Pa recimo fizično je novi učenec višji kot tisti fant, ki ga je nesel, samo je takšen suhec, in ga je nesel na stranišče in mu ni pustil priti ven. (J21) In potem je fant, ki je bil žrtev, rekel »saj sva se hecala« (J22), toliko ga pol prepričajo. Zanimivo, punca zgoraj pa je vztrajala, da je to nasilje. Ker ima podporo doma, ona to jasno ve, da to ni okej. Nekaterim puncam bi pa mogoče bilo to fajn, ker imajo drugačne okoliščine doma. (J23)

Kako pogosto opažate pojav medvrstniškega nasilja pri učencih in učenkah vaše šole?

Vsakodnevno so neke mile oblike kakega poniževanja. (J24) To jaz štejem, da je nasilje. Te oblike se dogajajo dnevno. Spolnega in fizičnega ni toliko, tega poniževanja je največ. (J25) V šestem razredu je učenec, ki misli, da je »perla« in da je sploh najboljši, in on druge sošolce, »ti mi namaži pašteto … tu mi daj prostor …«. (J26) Takrat sem rekla, on je tam najprej sedel in bo on tam sedel. In tukaj mora biti učitelj zelo pozoren, no, mora, če vidi, tako odreagira vsak.

Kakšne so značilnosti in okoliščine omenjenega pojava pri učencih in učenkah vaše šole? Torej, kdaj se dogaja, kje in kdo.

Dogaja se v razredu, med odmori na nižjem izobrazbenem standardu (v nadaljevanju uporabljam kratico NIS, op. a.), medtem ko na posebnem programu (v nadaljevanju uporabljam kratico PPVI, op. a.) tukaj in zdaj. (J27) Če nekomu na PPVI nekaj ne paše, pride in udari. Recimo ena punca je udarila sošolko, ker jo je imela dosti, ker je lajala, pihala v ljudi in je pač šla in jo udarila. Na nek način je bilo to v redu, ker je potem punca nehala. Ampak to so motnje v duševnem razvoju, to je bila avtistka plus zmerna motnja v duševnem razvoju. Medtem ko na NIS-u se zgodi že kaj kar med poukom. Zdaj če je več težav na razred, kot je na primer v osmem razredu, se med poukom kar žalijo, ponižujejo drug drugega. (J28) Tu je zelo težko ustaviti.

Ali medvrstniško nasilje izvajajo učenci individualno kot posameznik na posameznika ali je bolj to, da gre skupina skupaj in izvaja nasilje?

Oboje. Se znajo razred proti razredu postavit. Na primer učencem iz Albanije se zgodi krivica kje pri športni. (J29) In potem tudi te solo, individualno.

Katere oblike medvrstniškega nasilja opažate pri vaših učencih? Katere so najpogostejše?

Verbalno. Najpogostejše. Tudi fizično. Ampak fizično, so kaki hujši primeri. Ko je en učenec drugega davil. Tudi davljenje pride, ampak drugače bolj udarci. Ali pa da koga ukrempni. (J30)

Kaj pa na primer spletno nasilje, ko sva prej govorili? Kje se to dogaja? Izven šole?

Ja. Takrat učenci pridejo kar do nas in nam povedo. Tukaj so pa bolj kaki posnetki delijo, na primer tiktok, po snapchatu. (J31) Imam pa en primer, ko je prišla punca iz osmega razreda do mene in se je zjokala, če se lahko nekaj pogovori. Da je nekomu pošiljala gole slike. Takrat pa sem se počutila kot da sem na izpitu. In ko mi je ona to povedala, je bilo kot v filmu *Ujete v medmrežju*. In kako je že v bistvu bilo nasilje. Že njeni mami je fant, ki mu je pošiljala fotografije, ji grozil. Takrat sem ji pokazala, kako naredi, da na socialnih omrežjih prijavi to osebo.

Bilo je kot v filmu, »pokaži se malo, saj nobenemu ne bom pokazal«, »še malo nižje«. In ona se je počutila varno, tam doma, saj noben ne bo vidu. Nato ji je pošiljal, kako si ženske v nožnico potiskajo predmete, par filmčkov, še ti to naredi. Če ne boš tega naredila, bom naredil to pa to in to. Bom to objavil na spletu, tvoje slike. Na koncu se je vse uredilo. Takrat sem si tudi vse zapisala, prav po dnevih, ker je nekaj dni trajalo. (J32) In sva se takrat zmenili, če se bo to uredilo, v redu, če se ne bo, bomo prijavili na policijo. In sva se zmenili, če bo vse okej, bova zrezali vse zapiske. No, in je prišla in sva zrezali vse zapiske.

Ali je bil to vrstnik ali starejši moški?

Naj bi bil vrstnik, samo to rečejo, saj veš. To je bilo v bistvu nasilje na socialnih omrežjih. Mislim na instagramu in messengerju, mamo je pa našel na messengerju in jo tam izsiljeval. Na začetku mi ni upala povedati vsega, se mi je zdelo, da je slikala tudi kaj več. Ker če bi samo glavo, ne bi tako. Je rekla: »naredila sem nekaj, kar ne bi smela.« Sem jo vprašala, kaj pa, ker smo se v šoli o tem že pogovarjali. In sem jo vprašala, če je kako slikico poslala in je rekla ja. Sem ji rekla, saj se bo dalo rešit, dajva se pomenit. Z mamo sva bili tudi na vezi, da sva z učenko naredili screenshote, kako narediti prijavo in naj poskusijo tako narediti. (J33) Pa je bilo uspešno. Je bila pa to izkušnja, za katero je rekla, da nikoli več. Fajn je, da je hitro povedala, da je povedala mami. (J34) Da se ni to vleklo.

Je v tem primeru prišla najprej do vas?

Ne, je povedala najprej mami, ampak potem je ona sama prišla do mene. Potem me je še mama klicala, ali je prišla punca do nje. Mi je rekla, da se ji zdi, da ji hčerka ni povedala vsega. Sem ji rekla, da meni tudi ne. Potem je učenka še enkrat prišla do mene, pa sem ji rekla, če se ji zdi, da bi še kaj povedala, si bom jaz to malo zapisala, če dovoli. No, potem pa sva se pogovarjali, pa sem ji rekla, da se mi zdi, da je še kaj, so bile prsi tudi na slikah. Je rekla, ja. Sem ji rekla, da tudi sama ne vem, kaj bi naredila, da se jaz pa ne bi slikala. Ko si toliko star, pač vsemu verjameš. In zaradi tega nisi umazana.

Me veseli, da se je na koncu srečno izšlo. Kakšni so vzroki za medvrstniško nasilje? Zakaj do tega pride?

Največ tega od doma prinesejo. Mislijo, da so večvredni. Recimo vzgoja doma, en fant je vzgojen, kot da je kralj, drugi je tudi kot nek kralj, tretji je izgubljena duša. Ta tretji ima vzornika doma, očeta. Ena punca ima mamo, ki menja partnerje kot gate. (J35) Zdaj, če gledaš te družine, tu ni stabilne vzgoje, nimajo stabilnih oseb doma. Ali jih vzgajajo, kot večvredne otroke, ali pa so doma psihiatrične težave, potem v teh družinah, ko so mame manj vredne, na primer ti muslimani, albanske družine, tam so mame manjvredne. In tukaj opažamo, da se učenci drugače obnašajo do učiteljic kot do učiteljev. Ne sprejemajo ženske avtoritete. (J36) V bistvu ni spoštovanja, občutljivosti. Na primer danes sem imela v četrtem razredu, da prepoznavamo čustva. Da če nekoga vidiš, da je žalosten, da znaš pristopiti do njega. Pa mi učenec reče, meni tega ni treba vedeti. Jaz ne bom pristopal do ljudi. Taki individualisti so, ni te razsežnosti, človekoljubnosti in te solidarnosti, sočutja, prijaznosti. To izginja. Ne povsod, ampak kar dosti kje.

Zdaj če sem prav razbrala, je največ teh povzročiteljev nasilja fantov.

Ja, bolj je fantovski svet. Ker je pri nas tudi več fantov.

Se fantje poslužujejo tudi verbalnega nasilja?

Se tudi, ja. Včasih je bilo bolj tako, da so se stepli med seboj, zdaj se pa kar »gačijo« z besedami. Ni konca ne kraja. Da se pretep zgodi, je zelo redko, mogoče bolj pri kaki športni, ko je kontakt. Ne znajo obvladovati jeze. Na primer če mu ne gre, če izgubijo, to se do onemoglosti jezijo. Ne znajo sprejeti poraza. (J37)

Kako po vašem mnenju učenci doživljajo medvrstniško nasilje?

Zdaj tam, ko sem ti povedala za deklice, recimo bi rekla, da jih boli, se pridejo potožit. Želijo neko rešitev. Fantje tudi, no, tistim, ki se jim zdi, da se dogaja krivica. Ne pa vsi. Kot žrtve velikokrat ne pridejo povedat. Nekateri morajo biti povabljeni na razgovor. (J38) Enemu fantu se, ne vem, res zdi tako zabavno ali ga pripeljejo do tega, da misli, da je nasilje hec. Tega še ne vem najbolj.

Na koga se po vaših izkušnjah obrnejo učenci po pomoč v primeru tovrstnega nasilja?

Staršem. Če je res pereče, na razrednika. Pri nas so učitelji veliko bolj prisotni povsod, tako v razredu, kot na hodnikih dežurni učitelj. Potem pa pridejo do nas, do svetovalnih delavk. (J39) Potem pa če je težji primer, pa se vključi tudi ravnatelj. (J40) Ko pridejo do mene, jih vprašam, ali razrednik ve, ste se pogovorili o tem. Pa potem skupaj rešujemo. Če pa je res kaj hudega, pa mi prihitijo, tisto je pa potrebno takoj rešit.

Kako ukrepate v primeru medvrstniškega nasilja? Kako rešujete to situacijo, ko pride do tega?

Vedno zapišemo zapisnik. Potem se želimo takoj pogovoriti. Nato pa v skladu s temi pravili, ki jih imamo. Šolska pravila, se ugotovi, za kakšno kršitev gre, in se potem ukrepa. (J41)

Kako spremljate in kako bi ocenili učinkovitost teh ukrepov?

Tisti sam ukrep, ki pravi, da dobijo vzgojni opomin načeloma fante kao ne prizadene. Ti ukrepi nam pomagajo, če je res kakšna huda, huda problematika, da se tudi starši bolj angažirajo in vključijo, Center za socialno delo, ter da se otroku res pomaga. (J42) Če ne, se pač otrok prešola. Mi spremljamo tako, da se kar sproti zmenimo, da se učencu, ki izvaja nasilje, predroči, da to kar počne, ni v redu, in če bo nadaljeval, kaj bomo naredili. (J43) Prva stopnja je, da povzročitelj sploh ve, da je to narobe in da žrtev tega ne mara. (J44) Na primer pri zgoraj opisanem primeru spolnega nasilja je on razumel in ni nadaljeval. Če bi s tem nadaljeval, potem bi šli naprej. Zdaj smo ozavestili, se pogovorili in je to sprejel, da njej to ni okej in da takega vedenja ne želi. Če bo on to počel s katero drugo, ki ji je všeč oziroma izven šole, je to njegova stvar. S to deklico to ne sme. Pri tem je ostalo in ni bilo potrebno iti naprej. Zato smo bili zmenjeni, da če se bo to nadaljevalo, bomo sklicali sestanek v širšem sestavu, da bodo prišli starši, in po potrebi tudi Center za socialno delo. Torej stvari se zmeraj stopnjujejo. Najprej se pogovorimo, da to ni v redu, nato gremo naprej in če se to nadaljuje, potem več ljudi povabimo, da se otroku pomaga. Če pa ima res neke neprimerne vzorce, jih potem šolska svetovalna delavka poskuša odpraviti. Da se zave, da dela nekaj narobe. Da mu pomaga, da ni nesramen, da ne ponižuje, da to ni dostojno, da učenca tepeš, ga nosiš po šoli in ga zapreš na WC. (J45)

Kakšne preventivne dejavnosti izvajate v šoli na temo medvrstniškega nasilja?

Preventivno je že to, ko pri predmetu *Socialno učenje*, ki ga imaš od 1. do 6. razreda na NIS-uu. Da se nauči ustrezna komunikacija, da se razvije empatija, da se pove, kaj je dovoljeno in kaj ni dovoljeno, in če tebi nekaj ni okej, potem tudi drugemu ni okej. (J46) Učitelji imajo to tudi pri razrednih urah in pri drugih predmetih, so pozorni na take stvari. (J47) Imajo celo leto, v petem razredu, napisano, če ti nekaj ne želiš, da tebi naredijo, ti tudi njemu ne delaš tega. In jih spomniš: »A tebi bi to bilo v redu?« Ne bi bilo, torej tega ti tudi ne delaj. Da se že od majhnega to pogovarjaš. Preventivno je to, da opozarjamo, pač, pripovedujemo otrokom skozi različne zgodbe, filme, dejavnosti, kaj pomeni sobivati z ljudmi. Da znaš potrpeti, da nisi zmeraj ti na vrsti, da če nekdo drugače razmišlja, ni nič narobe. (J48) Da nas ta barvitost bogati.

Kako ocenjujete njihovo uspešnost?

Zagotovo v tem smislu, da ko se nekaj zgodi, da te učenec ne gleda tako debelo, ko mu na primer govorim o sočutju. »Aha, to sem že enkrat slišal.« In se lahko opreš na nekaj, da mu ne razlagaš nekaj na novo. Da je človek nekaj vreden, takšen kot je. To se mi zdi taka moja zadeva, ki bi jim rada povedala. Da ni važno, kakšne barve je, kako govori, iz kod je, da je vreden spoštovanja.

Kaj bi še lahko naredili na tem področju?

Zagotovo bi lahko še kaj naredili. Da bi posodabljali te zadeve, na primer pri *Socialnem učenju*. (J49) Da smo pozorni na nove oblike nasilja, a ne. (J50) Na primer to, ta odprtost, da jaz kot šolska svetovalna delavka iščem filme (J51), na primer ta *Ujete v medmrežju*, da se me je dotaknilo. V mojem obdobju tega ni bilo in to ne pomeni, da ga zdaj ni. Ne moreš primerjat sveta dvajset let nazaj, mi ga še pet let nazaj ne moremo. V tem smislu, se izobraževati, odpirati obzorja in spremljati te stvari, ki se jih mladi poslužujejo. (J52) Da sem jim blizu, da vem, kaj jih muči, s čim se srečujejo. In da so zdaj generacije, ki jim je trideset metrov težko iti.

Ali menite, da je pojav medvrstniškega nasilja povsod enak – da je njegova pojavnost povsod približno enaka ali da ga je v nekaterih skupinah otrok manj ali več? Katerih? Zakaj mislite, da je tako?

Ne, in tukaj ti lahko kar odgovorim s konkretnim primerom, kako delujejo učenci na PPVI. Recimo učenci tečejo kros, pa je prvi eden, pa je zadnji tudi. No, in se tisti zadnji spotakne in pade. In potem tisti prvi gre mu pomagat vstati in skupaj tečeta na cilj. To se na NIS-u ne zgodi. In to je tisto, kar bi rekla, da prepreči oziroma onemogoči, da je tam takšno nasilje med vrstniki, torej vrstniško. Oni so drugače, to je motnja v duševnem razvoju, kjer se gre za zmerno, težjo in težko motnjo, a ne? In če tudi se jim zgodi ne vem kakšna krivica, znajo in zmorejo kar odpustit, zelo hitro. Zdaj, če sama veš, ko si bila z učenci VI. stopnje, tudi če se je kaj takega zgodilo, da se je kdo skregal, nekaj naredil, kar mu ni bilo všeč, pa če sem jaz kaj rekla vmes ali pa mi tudi ni bilo treba, so se znali pomeniti pa reči »ja, oprosti« in ga objel. Včasih sem mogla rečt, pa ne moreš kar tako, se morata prej pomenit, a ne. Da ne odpustiš kar tako, nekaj na suho. Mu more bit tudi malo žal, da to ni okej. In to se mi zdi mogoče, da zaradi tega ni vrstniško nasilje povsod enako.

Imate prav, jaz sem edino na praksi opazila, da se učenci med seboj, torej učenci iz NIS se spravijo na učence iz PPVI.

To pa ja, NIS zapostavlja PPVI. Tukaj je kar precej nevednosti, ravno zadnjič sem pri pouku NIS-u razlagala, zakaj tam oni kričijo, zakaj so drugačni. (J53) Rečem jim tako, da jim niti možgani ne dajo, možgani so toliko ovirani, da ne morejo. Ko so me vprašali, kaj pa pol delajo, to so me šesti razredi spraševali. Kaj se pa učijo, odgovorila sem jim, da se učijo zavezati čevlje, učijo se jest, pribor držat, učijo se, da so lahko štirje v enem razredu. In potem so me gledali, češ kaj se pa moreš to učit. Pa sem jim rekla, poglejte kakšno prednost imate vi, vi ste se to naučili, brez da bi vas posebej nekdo učil, starši so to enkrat dvakrat pokazali, pa ste znali. In potem eni učenci fejst gledajo, je en fant, ki je v puberteti, ima zmerno motnjo v duševnem razvoju in fejst gleda deklice. In potem so te punce zelo grobe »kaj me buliš?«, on pa potem še bolj buli. Tukaj bi še dodala, da je nasilje na PPVI veliko bolj opazno, učitelj ima manj otrok, in takoj ko se kaj zgodi, je to zelo opazno in transparentno. Medtem ko na NIS-uu se skriva, že v prvem razredu se skriva in ne vidiš tega. To pa je še drugi vidik, da so na PPVI 60-minutne ure, tukaj niso učenci prepuščeni drug drugemu in ko se med seboj družijo, je vedno nadzor, tu so učitelji in varuhinje, tega na NIS-u ni, na rednih šolah pa sploh ne. Ni niti takšnega prostora in časa, da bi rekel, da so čisto sami. Saj so sami, morajo biti, ampak kaj veliko časa pa ne.

INTERVJU 2: Šolska svetovalna delavka K, psihologinja (23. 3. 2022)

Kako bi s svojimi besedami opredelili izraz medvrstniško nasilje?

Pomislim na nasilje med vrstniki. Najprej mi pade na pamet fizično nasilje, potem pa seveda vse ostale oblike nasilja, kot so recimo psihično, ignoriranje je en del nasilja, ter izključevanje. (K1) V mislih imam tudi izključevanje, ki se dogaja v zadnjih letih, se pravi, ko se otroci prek teh socialnih omrežij grupirajo v neke skupine in poznam en primer, ko so enega učenca izključili iz vseh skupin, seveda zaradi njegovega neprimernega vedenja, (K2) ampak je bilo tukaj kar težko za njega, hkrati pa koristno, ker je on začel razmišljat, kaj dela narobe. In je nekatere stvari popravil in je sedaj spet v nekih skupinah, kar je pa okej. A vse zgodbe niso tako srečne.

Ali ste v razredu kdaj spregovorili o medvrstniškem nasilju in na kakšen način?

O medvrstniškem nasilju smo spregovorili tako v skupini kot pogovor, hkrati pa smo uporabili različne pripomočke, med njimi slikovne kartice, kjer so prikazani primeri, ti lahko pokažem. So prikazani primeri nasilnih dejanj. (K3) Enkrat smo imeli naravoslovni dan, kjer smo imeli *Kako ravnati z jezo*. (K4) In smo med drugim tudi pokazali slike, kjer so prikazani različni načini nekih direktnih nasilnih dejanj ali posredno takih dejanj, kjer učenec začuti neka neugodna čustva.

Če prav razumem, so s pomočjo teh slikovnih kartic opisovali?

Ne, igrali vloge. In jim je bilo všeč igrati te vloge, ker dejansko oni niso vedno v istih vlogah. Eni so skozi tisti, ki so napadalci, nekateri so skozi žrtve. Zdaj pa jim je bilo zanimivo še druge vidike videti. In so dejansko tudi tisti, ki so običajno v vlogi žrtve, tudi v vlogi napadalca in obratno, tisti, ki običajno napada v vlogi žrtve. (K5) In je dejansko videl, da ima žrtev neka čustva in kako je težko, če se ta neugodna čustva vzpostavi.

S katerimi učenci ste do delali? Na NIS-u u ali na PPVI?

Na NIS-u. Smo delali v drugi in tretji triadi. (K6)

Ste v svoji praksi opazili kakšen primer medvrstniškega nasilja? Prosim, opišite ga.

Zdaj na misel mi prihaja primer učenca iz osmega razreda, ki je prišel k nam v tem šolskem letu in je, bi rekla, vedenjsko pač poseben. Fant v tem smislu, da je zelo zadržan, plah v komunikaciji, ne najde mesta v razredu, je zelo prikladen za žrtev. Hitro lahko postane žrtev, je nesamozavesten, ker je bil neuspešen na prejšnji šoli, in tukaj se je našel en učenec, ki je v tem razredu brez prijateljev (K7), enako kot je ta, ki ga opisujem. In sicer si ga je privoščil na tak način, da malo je bil njegov prijatelj, malo ni bil. Ga je lovil po šoli in ga začel zapirat v stranišče. Vse kot hec, kako se igrata. Se pravi ta napadalec tudi nezrel, ni doumel in razumel, da je tej žrtvi neprijetno, potem ga je tudi večkrat s kolesom lovil tam, kjer stanuje v blokovskem naselju. (K8) In se je ta žrtev počutil ogroženega. In potem sem jaz enkrat videla, da je priletel z WC-ja in je rekel »ta in ta me je zaprl«, in sem prav na njegovem obrazu, izrazu videla, da ga je strah. In smo potem to raziskali, storilca poiskali in tudi izrekli vzgojni opomin, ker smo ugotovili, da se je prehodno zgodil še en drug dogodek, ko je isti učenec tega učenca, ki sem ga pravkar opisala, kot žrtev, ga je prijel za vrat in ga stisnil ob steno. (K9) In spet je bila samo igra, in je potem rekel »saj te bom dobil«, in je potem ta žrtev, učenec bežal skozi vrata, on pa za njim. In potem so ene učiteljice zadržale tega napadalca, ki mu je pa vse bila igra. Drugi pa prestrašen, hkrati pa je nekako v tej svoji nezrelosti silil v njegovo družbo, ker je bil edini, ki se je zanimal za njega, in je bil tak ambivalenten odnos, sta bila prijatelja, nista bila, ampak s strani tega napadalca ni bilo prav, da je prezrl njegova čustva, da je mislil, da se igrata, hkrati pa ni opazil, da mu je neprijetno. (K10)

Kako pogosto opažate pojav medvrstniškega nasilja pri učencih in učenkah vaše šole?

Težko je reči, včasih v enem tednu trije, štirje primeri, včasih pa cel mesec nič. (K11) Ampak moram reči, da na naši šoli tega ni veliko. Mogoče še to, je bolj kot fizično, verbalno večkrat prisotno. Ko kak učenec drugega zafrkava, zelo si žalijo mame, preklinjajo mame, kar so to zelo občutljive stvari. (K12) Ampak, kar pride v svetovalno službo je, kaj pa vem, v tem in preteklem tednu ni bilo nič. Pravzaprav teh štirinajst dni ni bilo nič. Tako povprečno, bi rekla, en primer na štirinajst dni. Tisti res hudi, hudi primeri, ko pa mi recimo pokličemo policijo, to so pa dva do trije primeri na leto. (K13) Ta trenutek nimamo pravzaprav nobenih takih učencev, ki bi bili nasilni, prekomerno, da bi nas skrbelo vsak dan, kaj se bo zgodilo. Včasih so imeli kake nasilne avtiste ali pa tudi kake druge učence. Trenutno nimamo fizično nasilnih, imamo pa kar nekaj, ki žalijo, ki upajo tudi učiteljem vse povedat, to sta ena dva primera, ki tut učitelju zabrusita »kaj hočeš, sej sem naredil …«. (K14) Pa imamo tudi en primer na nižji stopnji, ki si upa deklici iz osmega razreda vse rečt, med drugim tudi da je »kurva« in take stvari (K15), ampak drugače, kot pravim, nekaj hujšega pa ni.

Kakšne so značilnosti in okoliščine omenjenega pojava pri učencih in učenkah vaše šole? Kdaj se dogaja, kje in kdo to izvaja? Ali je to bolj na PPVI ali na NIS-U? Spol, kdo bolj izvaja?

A to govoriva kot o fizičnem in psihičnem?

Vse, kar je, ja.

Najbrž se bodo najine zgodbe z drugo svetovalno delavko, s katero si tudi naredila intervju, razlikovale, ker ene stvari pridejo do nje, pa jaz ne vem za njih, jaz pa bom povedala, koliko stvari jaz vidim. Do nje še več pride. Zdaj na PPVI zelo redko slišimo za nasilje, moram rečt. (K16) Čeprav so to učenci, ki so intelektualno šibkejši in bi človek mislil, da slabše razumejo pravila, slabše zaznavajo druge. So veliko veliko bolj vodljivi. Imamo enega učenca v 2. A in 3. A na posebnem programu, ki je v preteklosti imel nekaj nasilnih dejanj, je bil nemiren, težje vodljiv, ker je doma nasilje v družini. Ampak ga vodi učitelj, ki jasno postavlja meje in je to šolsko leto dokaj vodljiv. Nisem slišala za neko posebno dejanje nasilja. Na PPVI imamo v najmlajših skupinah, se pravi PPVI 1, imamo dokaj težke primere, so večinoma otroci, ki so avtisti, ki imajo kdaj kako tako, da koga potegnejo. To je predvsem izraz tega, da težko funkcionirajo v skupini, v bistvu je to izraz njihove motnje. Je to težko preprečit, ker so avtisti, jih zmoti ena in druga stvar. Včasih ne vemo, kaj jih zmoti, in potem neko manjšo agresivno dejanje iz neke stiske nastopi. Včasih pa kdo poskusi kaj zanalašč, ampak tu v tej najmlajši skupini, ta dejanja pripisujemo motnji. Večinoma so usmerjeni kot zmerna motnja, ampak so dejansko tudi težje motnje.

Na NIS-u so pa ta dejanja bolj premišljena. Bolj vedo učenci, za kaj se gre, in s temi nasilnimi dejanji zavestno poskušajo škodovati, drugega prizadeti. (K17) Povzročitelji so predvidoma fantje (K18), sploh na NIS-u pa tudi na PPVI. Dejansko se ne spomnim, kdaj bi nazadnje obravnavala kako nasilje med dekleti. To more bit kake dve leti že nazaj. Zdaj, prednjači zadnja triada. Prvak je tukaj osmi razred, kjer je nasilja največ že dve, tri leta. Je izredno neugoden razred, kjer če niso fantje poredni, so dekleta. Med dekleti je tekmovalnost, one znajo biti besedno žaljive. (K19) Ne vse. Imamo dve »leadarce« ali eno, ki zna biti besedno zelo taka neprijetna, neugodna. Ona sama doživlja v svoji primarni družini ene neugodne občutke in jih potem ne zna razrešiti. Jaz jo tako vidim, da ona deluje naprej na tak način, da povzroča dejanja sošolkam, ki v njih povzroča enak občutke, kot jih ona doživlja, da sebe nekako razbremeni. (K20) To poteka na nezavednem nivoju. Ker ti otroci, ki so nekako v neugodnem okolju, ali sami postanejo žrtve ali pa postanejo tisti, ki druge spravljajo v neugodne situacije. (K21) To, potem imamo v osmem razredu eno deklico, z enimi večimi posebnostmi v vedenju, ki je imela svoj čas. To je pa ena izmed redkih, ki je imela kak agresivni izpad, bolj v tem smislu, da je udarjala po steni, enkrat je tudi povlekla za lase svojo sošolko. Sedaj se moram popravit, to je iz lanskega šolskega leta. Ta deklica je bila potem napotena k pedopsihiatru in je dobila zdravila. Sedaj agresivnih izpadov ni več, ker tudi pove, da se ji ne da več. Ostalo je pa med fanti. Tako kot sem rekla, dva sta celo nespoštljiva do učiteljic in učiteljev. Potem pa med seboj imajo neko zelo neugodno dinamiko, ko se dva spravita drug proti drugemu besedno. Ne skoparijo z žaljivkami, in se jih tut nič ne prime. (K22) Ne vzgojni opomini, ne da bi nekiajdobrohotni nasveti, pogovori, igra vlog se jih ne prime. Vsi imajo neko zgodovino iz svoje družine. Moram povedati, da ta dva fanta nimata neurejene družine, ampak starši preprosto niso postavljali mej in so jima dovolili vse. (K23) En fant je pa, ki pa je najbolj do učiteljic tako besedno neugoden, je pa iz neurejene družine, kjer je vrsto let gledal, kako oče ponižuje svojo ženo, njegovo mamo. In se njemu to zdi čisto normalno. (K24) Oče se upira proti celotnemu sistemu, in se tudi on. Ta ima zgled, ostala dva pa le živita v bolj ugodnem okolju, a so mame zelo zaščitniške, očetje pa tukaj nimajo ali nimajo besede, mame so čisto prevzele vloge. (K25) Se pojavlja občasno pri enem fantu, kaka blažje agresivno dejanje v petem razredu. To je tudi fant, ki izhaja iz družine s štirimi otroci in ker je najstarejši. Tako da ko se pogovarjamo s starši, bolj iščejo razloge v šoli, kdo ga je izzival. To je fant, ki je tudi sam na svoj način zasramovan, ker je temnejše polti in mu kdo reče »čokolada«, in seveda potem se v njem kopiči neka jeza, ki jo tudi z neprimernimi dejanji pokaže naprej. Tak začaran krog je včasih. Potem na nižji stopnji, se pravi prva triada, načeloma so dokaj vodljivi učenci. Sedaj smo sicer dobili novega učenca z druge šole, ki je socialno bolj spreten, ki je otrok ulice, navajen

takšnih in drugačnih odnosov, in je prišel v okolje, kjer ni sprejet, ker je preveč neposreden, ker nagaja drugim. Čuti, da ga ne sprejmejo in je zato še bolj jezen. Slabo upošteva navodila učiteljice. Recimo to je eden, ko je na nižji stopnji v prvi triadi, ki ima bolj neprimerno vedenje. Upa si učenki iz osmega razreda reči da je »kurba«, in izziva. Izziva večje, v stilu njegovega vedenja, ko je popoldan otrok ulice in se giba v večji skupini in je navajen reči vse.

Katere oblike medvrstniškega nasilja opažate pri vaših učencih?

Fizično, verbalno, spletno in spolno. Spletno, če je to, ignoriranje, je spletno in drugače. (K26) Spletno, ja. Za to spletno nasilje malo manj vemo, bolj po ovinkih izvemo. Mislimo, da ga je več, kot pa ga mi zaznamo. Učenci ne povedo vsega. (K27) Imeli smo tudi primere, če je to smiselno povedati, pet let nazaj, smo imeli primer, ko je en fant se slikal gol, od pasu navzgor. In je imel pri nas na šoli punco, ampak potem, ko se je v srednji šoli ta ljubezen ohladila. Je bila ta deklica, učenka, jezna na njega. In je to njegovo fotografijo, golo, delila po celem Šolskem centru Velenje. Je bilo izredno težko, je prišel ta fant gor, če smo mi dali to fotografijo kam. Smo rekli, da ne. In to je bil fant, s kar enimi spreminjajočimi težavami, čustvi. Potem pa smo imeli primer spletnega, no, če se lahko reče nasilje. Pa smo imeli na PPVI primer, ko je en učenec objavil posnetek drugega, brez da bi drugi soglašal. In sicer so bili v šoli v naravi, in enkrat zvečer je en fant snemal drugega, ko se je oblačil in je bil zgoraj gol. Se je oblačil in nekaj govoril, med drugim je nekaj zaklel. Nič kaj tako poseben posnetek, ampak ta fant nato čez štiri mesece odkrije, da je bil njegov posnetek na youtubu. Povedala pa mu je to ena sošolka. In je bil tako užaljen, tako mu ni bilo okej, sram ga je bilo, ne samo zato, ker so ga videli golega zgoraj, ampak ker je preklinjal. Sicer je urejen, uglajen fant, na PPVI en boljših. Z njim se lahko vse pogovoriš, vzoren učenec. In ga je bilo strašansko sram. In smo potem res to obravnavali, poklicali mamo. In je potem ta učenec, ki je objavil, ni znal zbrisat. Ni se zavedal posledic.

Kakšni so vzroki za medvrstniško nasilje? Zakaj sploh pride do tega?

Vzroki. Pri naših učencih tudi z neko željo po zafrkanciji. To pa tudi želja prizadeti. (K28) Eni so besedno manj spretni, ne znajo se zmenit. (K29) To imamo, kar nek procent, ko je ena deklica lasala drugo deklico, potem ta fant, ki sem rekla, da si upa reči vse nazaj. Je drugačen med vrstniki in nespreten. Ne znajo izrazit čustev, ne svojih želja. Preprosto se ne znajo zmenit. (K30) Ne vsi, nekateri. In se ne znajo zmenit in potem kar udarijo. Potem tudi, da imamo kar nekaj učencev iz neugodnih družin in tudi doma doživljajo ali gledajo nasilje. (K31) Jaz mislim, da je to tudi razlog. Bi rekla, da je razlog tudi dostop do vseh teh računalniških iger. Do nasilja na TV, razne oddaje, resničnostni šovi, ki res niso v korist našim otrokom. (K32) Večina otrok, fantov, igra te spletne nasilne igrice. (K33) Včasih so se igrale od tretjega, četrtega razreda naprej, zdaj je to že nižje. Jaz sem veliko brala o tem, da te igre direktno ne povečujejo nasilja, ampak zmanjšujejo, kako bi rekla, toleranco do nasilja. (K34) Torej, če boš ti šel po ulici in videl, da se dva tepeta, boš bolj brezbrižen kot pa drugače. Čeprav naši so bolj drugačni, naši bolj posnemajo nasilje, ne zavedajo pa se posledic. Ko je bil včasih »wrestling« moderen, to so se naši kar probali it »wrestling« in poskušali drugega vreči na tla in so mislili, da bo kot po televiziji, da nobenemu ne bo nič. Pa tudi to, mislim, da so te nasilne igrice, ki jih igrajo eni, ko so meni šli lasje gor po glavi, so mi oni rekli, da sej to ni nič hudega, da imajo zdaj še bolj nasilne igrice. Pa gledajo veliko teh grozljivk, nekako mislim, da tudi to potem. Nekaj je pa tudi ta želja prizadeti drugega. (K35)

Kako po vašem mnenju učenci doživljajo medvrstniško nasilje?

Slabo se počutijo, težko jim je, žalostni, ne vedo, zakaj, kaj so naredili narobe. Eni se odkrito jezijo, drugi se potegnejo vase. (K36) Včasih imamo kake učence, ki pridejo in se potegnejo za svoje sošolce. (K37) Včasih mi niti ne vemo, da je kdo žrtev takega bolj prikritega nasilja. To se redko zgodi, da bi starši prišli in da mi ne bi vedli nič. Mi imamo to neugodno okoliščino, da ne moremo otrok prestavljati iz razreda v paralelke. Drugače imamo enovite razrede, in ko je otrok enkrat v enem razredu, a ne, imamo v tem osmem razredu, ko so fantje nasilni, ko tisti fant ugovarja učiteljicam, so tudi tako spolno neprimerni. (K38) In vidim, da ena deklica, ki je mogoče bolj tiha, umirjena, da ji to ni v redu. No, in v tem primeru se je mama potem potegnila zanjo in poklicala v šolo in rekla »poslušajte, moja hčerka že dve leti posluša tega fanta, kaj jim govori (besede kot so »pička« pa to), je rekla, da to ji pa res ni treba poslušat.«

Na koga se po vaših izkušnjah obrnejo učenci po pomoč v primeru tovrstnega nasilja?

Različno. Eni učenci povedo učiteljem, drugi pridejo v šolsko svetovalno službo (K39), veliko pridejo. Pridejo tudi k ravnatelju, ker naš ravnatelj je toliko dostopen. (K40) Učenci vedo, da če tudi njemu povedo, je v redu. Različno. So pa tudi taki, ki ne povedo, pa potem pride kak sošolec ali sošolka povedat. Tudi so kaki taki, ki so tiho. Ker se bojijo reakcij napadalcev, ker se bojijo, da bo še ta, ki napada, da ga ne bo pogledal, da bodo čisto osamljeni. (K41)

Kako ukrepate v primeru medvrstniškega nasilja?

Vedno se pogovorimo, vedno. Odvisno od situacije, običajno povabimo vse, ki so udeleženi, dostikrat tudi kakšnega učenca, ki je bil priča, ki je to videl. (K42) In potem imamo tak sistem, da se vedno napiše zapisnik, učenci se morajo podpisat. Zapisnik se naredi v svetovalni službi, ko je drugič zaradi prekrška v svetovalni službi. Se zraven povabi gospoda ravnatelja, včasih tudi že prvič, če se gre za večjo stvar (K43), a ne. Če pa res gre za stvari, ki so pa našem pravilniku takšne, ki zahtevajo vključitev inštitucije, potem pa tudi mi prijavimo policiji. (K44) Večkrat pa zaprosimo policista, konkretno za osmi razred, ko so se večkrat pojavljale kakšna nasilna dejanja, ali pa ignoriranje, grdo govorjenje. Da smo poklicali policista, da je prišel na tak preventivni razgovor s celim razredom. V bistvu skoraj v vse razrede pride, mi to kar prakticiramo. Da jim povedo, kakšne so posledice, kaj pomeni, ko si star 15 let, da si že kazensko odgovoren. (K45) Tega se poslužujemo. Imamo pa učence, ki se ne bojijo nikogar. Ko se smejijo, ko se pogovarja s policistom, rečejo »kaj mi pa moreš«. To sta recimo dva, trije učenci.

Kako spremljate in kako bi ocenili učinkovitost teh ukrepov? Kaj bi predlagali za izboljšanje učinkovitosti takšnih ukrepov?

Jaz bi rekla, da so učinkoviti, če ne drugače, učenci se naveličajo kar naprej hodit na te zapisnike. Rečejo »joj, spet moram iti gor«, so učinkoviti do določene mere. Pri treh ne učinkuje nič. Smo imeli prijavo na policijo za dva fanta, jaz sem bila par tednov nazaj na sodišču, tudi ta fant je bil na sodišču, ampak enih se nič ne prime. Ampak to je le manjšina, glede na to da imamo 123 otrok. Moram pa reči, da na posebnem programu je za njih že toliko stresno, da morajo priti na razgovor v svetovalno službo in k ravnatelju, da jim potem na kraj pameti ne pride več. Razen mogoče je en fant, ki se kaj dosti ne boji ostalih. Na NIS-u so pa bolj predrzni nekateri. In žal morem reči, da pri enem majhnem procentu nismo uspešni. Nimamo stvari, ki bi jo lahko prijeli v roke in rekli, to pa bo pomagalo. Ker so tudi starši takšni, ki hodijo na sestanke, se delajo da sodelujejo, a doma je potem vse drugače. Mamice, ki si od sinov ne upajo nič zahtevat, ki so že zdaj toliko skrenili s poti, da jih itak, bi bili agresivni do njih, če bi kaj bolj zapele, da bi mu vzele telefon, mu rekle, zdaj se boš pa to in to učil.

Kakšne preventivne dejavnosti izvajate v šoli na temo medvrstniškega nasilja?

Preventivne dejavnosti, kot sem rekla, preventivni pogovori s policisti. (K46) Potem smo imeli leto, dve nazaj, ta naravoslovni dan *Kako ravnati z jezo*. Smo imeli te igre vlog. (K47) Potem učitelji pri razrednih urah obravnavajo (K48), pa tudi šolska svetovalna služba. Potem druga šolska svetovalna delavka, uči Socialno učenje, ki je od 1. do 6. razreda, kjer se veliko dela na medsebojnih odnosih, na spoštljivih odnosih. (K49) Potem imamo te individualne ure, takoj, ko mi zaznamo, da je karkoli. In učitelji si vzamejo čas, bilo kaj se zgodi, se pogovorijo. Res se stvari ne pometajo pod preprogo. Potem se tudi starše obvešča, na govorilnih urah. (K50) Gotovo bi se še pa kaj lahko naredilo, kak ciljan program, to pa v bodoče.

Kako ocenjujete njihovo uspešnost? Kaj bi še lahko naredili na tem področju?

Jaz mislim, da bi lahko še kaj, tako ciljano, mogoče bolj konkretno kaj izvedli. Kak šolski projekt (K51), pa ne ta projekt v slabem smislu, ko so zdaj projekti, ko se ne vem kaka dokumentacija dela, pa tujina in to. Kak šolski program, mogoče odkrivanje nasilja, če je še kaj takega. Da bi mogoče naučili učence, kako se postavit zase, kako se pravilno postavit zase, kako izraziti nestrinjanje, kako se oglasit. V mislih imam sploh te učence, ki so šibki, ki ne znajo izrazit, ne zmorejo, ne upajo. (K52) Ker sem prepričana, da še doživlja kako stisko, pa se na zunaj ne vidi. Bolj imam te v mislih. Ti, ki pa odkrito kažejo to agresijo, so pa nam največji izziv in najtežje. Z neko prevzgojo ne zmoremo. To so otroci, ki imajo pomanjkanje empatije, in jim nič ne pride do živega. Nimamo kazni, da bi rekli »zdaj pa ne boš tukaj, boš šel v drugo ustanovo, zavod«. V tem trenutku je težko kakega otroka spravit, ker gre vse preko sodišča. Moraš imeti ogromno nekih zapisnikov, ne vem česa vse, da lahko sploh to daš na sodišče. In odzadaj še nesodelujoče starše. Tako da v preteklih letih nazaj smo, so šli posamezni učenci v vzgojni zavod Planina, zdaj pa je to bistveno težje. Tako kot sem rekla, da smo pri par učencih nemočni, pa imamo redne sestanke s Centrom za socialno delo, pa je starše res težko premaknit.

PRILOGA 5: Kodiranje 1 – tabele

UČENKA 1 – A

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
A1	Da se ne razumeta dobro.	nerazumevanje	opredelitev učenca	opredelitev
A2	Večkrat so mi govorili kletvice.	kletvice	verbalno nasilje	primer (oblike)
A3	Pred par leti so se mi zgodile ene težave, pa me pač izzivajo.	zgodile težave sošolci izzivajo	težave verbalno nasilje psihično nasilje	vzrok primer (oblike)
A4	Govorim kletvice … tistemu, ki mi gre na živce.	govorjenje kletvic	verbalno nasilje	primer (oblike)
A5	V razredu.	razred	kraj dogajanja	okoliščine
A6	Med odmori.	odmor	čas dogajanja	okoliščine
A7	Med poukom, ko gre učiteljica iz razreda.	pouk neprisotnost učiteljice	čas dogajanja	okoliščine
A8	En sošolec.	sošolec	spol	značilnosti
A9	Pol je pa še en drug sošolec, ki pa res hoče sam prijateljstvo, ampak mu glih ne uspeva.	neuspeh pri prijateljstvu	prijateljevanje izključenost	vzrok
A10	Kletvice, grdo govorjenje, otipavanje.	kletvice grdo govorjenje spolno nadlegovanje	verbalno nasilje spolno nasilje	oblika
A11	To je v bistvu punca. Ki so ji všeč punce. In se pol dotika punc po riti, pač povsod	punca otipava ostale punce po telesu	spolno nasilje	primer (oblika)
A12	In smo imeli kako leto nazaj pogovore okrog tega. Bili smo pri ravnatelju. Da bo dobila opomin, če se ne bo to nehalo. In pol je nehala.	pogovor o dogodku pogovor z ravnateljem možnost opomina	pogovor ukrep	ukrep (reševanje)
A13	Ko imamo kak slab dan. Ko dobimo slabo oceno. In ko si jezen, spravljaš to jezo na druge.	slab dan, slabe ocene	jeza zaradi slabega dneva, slabe ocene	vzrok
A14	Rečem, če lahko neha. Če pač ne neha, pa grem do šolske svetovalne delavke J ali pa do razredničarke.	reče za prenehanje, pove šolski svetovalni delavki J ali razredničarki	aktiven odziv	osebni odziv
A15	Šolski svetovalni delavki, razredničarki ali pa učitelju, ki je takrat tam.	pove šolski svetovalni delavki, razredničarki ali dežurnemu učitelju	šolska svetovalna delavka razredničarka dežurni učitelj	zaupna oseba in iskanje pomoči
A16	Ogroženo. Oziroma na nek način mi ni vseeno, kaj mi govorijo.	ogroženost ni vseeno	doživljanje	vloga žrtve
A17	Grem do učitelja. Ali pač probam pomagat pri tem, če je možno.	pove učitelju	aktiven odziv	osebni odziv
A18	Tudi pomagajo.	pomoč sošolcev	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk

A19	Se pogovori s tistim učencem oziroma se pogovori z nami.	učiteljica se pogovori s povzročiteljem nasilja in učenci 8. razreda	aktiven odziv	odziv zaposlenih
A20	Pač tedaj, ko se to dogaja.	pogovor v primeru nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
A21	In je večkrat rekel, da če bomo šli na bazen, bo nas gledal v rit, nas bo lovil, skakal za nas.	sošolec grozil, da jih bo na bazenu gledal v zadnjico, jih lovil ter skakal na njih	spolno nasilje	primer (oblika)
A22	Pa sem pol nekako premagala ta svoj strah, ampak nekako vseeno mi ni lagodno, če je on zraven. Pa tudi zraven tiste sošolke, ko sem rekla, da otipava, se je malo izogibam.	premagovanje strahu ni lagodno zraven njega izogibanje povzročitelja nasilja	odziv na nasilje	vloga žrtve
A23	Da se pač lepo pogovorimo, da rešimo probleme.	pogovor na miren način med sošolci	pogovor	rešitev problema

UČENKA 2 – B

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
B1	Pač, da je to narobe. Ni to fajn, imata neke probleme.	narobe težave	opredelitev učenca	opredelitev
B2	Dva sošolca se pogosto tepeta ali žalita. Največkrat žalijo družino.	sošolca nasilneža pretep žaljenje družine	spol fizično nasilje verbalno nasilje	značilnosti primer (oblike) primer (oblike)
B3	Do mene so tudi bili žaljivi.	žaljivi	verbalno nasilje	vloga žrtve
B4	V razredu, ko ni učiteljice zraven.	neprisotnost učiteljice	čas dogajanja	okoliščine
B5	Ko imamo odmor.	odmor	čas dogajanja	okoliščine
B6	En sošolec.	sošolec	spol	značilnosti
B7	Ker hoče provocirat.	provociranje	nagajanje	vzrok
B8	Žaljenje, fizičnega ni glih nekaj. Bolj z besedami.	žaljenje	verbalno nasilje	primer (oblike)
B9	Eni se delajo frajerje.	postavljanje pred sošolci	želja po opaznosti	vzrok
B10	Recimo, če jaz začnem kaj grdo govorit, pol pride takoj do tega.	verbalno izziva	psihično nasilje	primer (oblike)
B11	Če mi grejo na živce, pa se ne morem kontrolirat. Ali pa me začnejo tepst po glavi, pa rečem naj nehajo, pa ne nehajo, pol pa rečem.	tepež po glavi reče za prenehanje v primeru neprenehanja reče grde besede nazaj	fizično nasilje odziv na nasilje	primer (oblike) vloga žrtve
B12	Najprej rečem, naj neha. Pa pol, če ne neha, grem stran in začnem govorit grde besede. Grem tudi do učiteljice.	odide stran v primeru neprenehanje reče grde besede nazaj pokliče učiteljico	odziv na nasilje	Vloga žrtve
B13	So mi govorili, da sem »kurva«.	žaljivo poimenovanje	verbalno nasilje	oblike

B14	Ful užaljeno, ker bodo drugi mislili, da sem res to.	užaljenost	doživljanje	vloga žrtve
B15	Razredničarki ali pa šolski svetovalni delavki J.	pove razredničarki ali šolski svetovalni delavki J	razredničarka šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
B16	Rečejo, naj nehajo.	rečejo za prenehanje	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
B17	Ali pa se začnejo sam smejat.	smejanje	pasiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
B18	Gre do tja, se začne dret na njih, naj nehajo. Ali pa jih odpelje k psihologinji ali šolski svetovalni delavki J.	vpitje na učence za prenehanje odpelje k psihologinji ali šolski svetovalni delavki 1	aktiven odziv	Odziv zaposlenih
B19	Takrat ko so težave.	pogovori v primeru nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
B20	Da se več družimo.	druženje	druženje	rešitev problema
B21	Da nam povejo, če majo kake težave in da jim lahko potem pomagamo, če lahko.	zaupanje ob težavah pomoč	zaupanje	rešitev problema

UČENKA 3 – C

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
C1	Da se ne marajo	ne maranje	opredelitev učenca	opredelitev
C2	Dve sošolki se neki nista razumeli in potem sta imeli neko svoje mnenje, in sta se pobotali, ampak ni bilo isto.	nerazumevanje med sošolkami	verbalno nasilje	primer (oblike)
C3	Pač grde besede, drug sošolec pa se želi nekaj dotikat, pač čudno.	grde besede dotikanje	verbalno nasilje spolno nasilje	primer (oblike)
C4	Čudno, grem stran, rečem, naj neha.	gre stran reče za prenehanje	odziv na nasilje	vloga žrtve
C5	Pri športni.	športna vzgoja	kraj dogajanja	okoliščine
C6	Učitelja nista kaj preveč pozorna, in ko se kaj zgodi in rečem, rečeta, da to ni kaj takega.	dogodki niso obravnavani kot nekaj slabega	pasiven odziv	odziv zaposlenih
C7	Med odmori se velikokrat zgodi.	odmor	čas dogajanja	okoliščine
C8	Tako med poukom ni, ker vsi sedimo in ne hodimo naokoli.	med poukom ni MVN	čas dogajanja	okoliščine
C9	Trije sošolci.	sošolci	spol	značilnosti
C10	Razen ena punca, ki je zdaj tako nehala. Ima rada punce in je zmeraj se kaj dotaknila. Pa ji rečeš, naj neha, pa neha.	sošolka se dotika punc reče za prenehanje	spol spolno nasilje odziv na nasilje	značilnosti primer (oblika) vloga žrtve

C11	Recimo če se kdo ne strinja ali pa kdo reče kake grde besede, se začnejo pol tepst.	nestrinjanje grde besede pretep	nasprotovanje verbalno nasilje fizično nasilje	vzrok primer (oblika)
C12	Pri tistemu fantu, ko sem rekla pri športni, je čisto drugače. Njemu kar nekaj klikne in pol kar hoče vse osvajat.	ne ve točnega vzroka, zakaj začne	neznan vzrok	vzrok
C13	En fant zaradi tega, ker je drugi sošolec zraven, in je čist drugačen.	drugačno vedenje ob prisotnosti drugega sošolca	sprememba vedenja ob prisotnosti sošolca	vzrok
C14	Ta tretji pa karkoli mu rečeš, je vedno katastrofa.	karkoli se zgodi, ga vrže iz tira	spodbuda nasilja	vzrok
C15	Pokličem učiteljico, pač grem stran.	pokliče učiteljico gre stran	odziv na nasilje	vloga žrtve
C16	Se sprašujem, zakaj se za brezveze kregamo.	ni razloga za prepir	neznan vzrok	vzrok
C17	Poskušam ju dati narazen, da se razumeta.	poskuša jih spraviti narazen	aktiven odziv	osebni odziv
C18	Tako, da ju potisnem stran. Pa rečem, naj nehata.	fizično ločenje reče za prenehanje	aktiven odziv	osebni odziv
C19	Katera učiteljica reče, da bo poklicala starše, pol pa kar nehajo.	obveščanje staršev	aktiven odziv	odziv zaposlenih
C20	Prvo povem prijateljicam, saj vem, da mi lahko pomagajo.	zaupanje prijateljicam	prijateljice	zaupna oseba in iskanje pomoči
C21	Potem grem do učiteljice in se pomenimo.	gre do učiteljice	učiteljica	zaupna oseba in iskanje pomoči
C22	Če vidijo, da se s kakim sošolcem ne razumem, mi rečejo, da gremo do šolske svetovalne delavke J ali do ravnatelja.	nasveti prijateljic	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
C23	Sošolke se postavijo na mojo stran, me poskušajo potolažiti. Če pa so kateri drugi, da se katera druga joče, jo tolažimo.	sošolke se postavijo na stran žrtve	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
C24	Krega jih. Pač da naj nehajo. In potem imamo eno uro s šolsko svetovalno delavko J.	reče za prenehanje pogovor s šolsko svetovalno delavko	aktiven odziv pogovor	ukrep (reševanje)
C25	Družba. Tista dva fanta, ki sta prijatelja. In ko manjka en fant, je pol tadrugi čisto drugačen. Je prijazen do punc. Ko pa pride on, pa je katastrofa.	vpliv družbe	učinek prisotnosti sošolcev na vedenje sošolcev	rešitev problema

UČENKA 4 – Č

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
Č1	Narazen ju je treba poskusit spravit. Ni v redu. Se moreš vmešat	potrebno jih je spraviti narazen ni v redu	opredelitev učenca	opredelitev

Č2	dva kregata ali pa tepeta	kreganje pretep	verbalno nasilje fizično nasilje	primer (oblika)
Č3	Na hodniku, ali pa na WC – ju	hodnik WC	kraj dogajanja	okoliščine
Č4	To pa ne vem	ne ve časa dogajanja	neznan čas dogajanja	okoliščine
Č5	Jaz bi rekla, da človeku to samo od sebe pride. Ko se en razjezi, če mu greš na živce. Maš mogoč slab dan, pa ti gre na živce.	nasilje povzroči človek sam	neznan vzrok	vzrok
Č6	Žaljenje, energija, ko ne veš kaj bi naredil, pa pol kar narediš. Pa pol začneš napadat	žaljenje	verbalno nasilje	primer (oblike)
Č7	Zato ko maš recimo veliko težav doma, povsod.	težave doma	okoliščine doma	vzrok
Č8	Sprijaznim se takrat. Ne morem takrat kaj nardit	sprijaznjenje	doživljanje	vloga žrtve
Č9	Žalostna, razočarana	žalost razočaranje	doživljanje	vloga žrtve
Č10	Zato, ker te besede včasih bolijo. Vsi pravijo, da to boli, za mene pač to ni	besede bolijo	doživljanje	vloga žrtve
Č11	Najprej greš povedat dežurnemu učitelju ali pa nekemu odraslemu. Če pa res ni koga od učiteljev ali pa odraslih, jih pa moraš ti dati narazen	pove dežurnemu učitelju, odraslemu poskuša jih spraviti narazen	aktiven odziv	osebni odziv
Č12	Učiteljici, razredničarki ali pa dežurni učiteljici	gre do učiteljice pove razredničarki ali dežurni učiteljici	učiteljica razredničarka dežurna učiteljica	zaupna oseba in iskanje pomoči
Č13	Vmešajo se zraven	sošolci se vmešajo zraven	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
Č14	Spravi jih narazen	spravi učence narazen	aktiven odziv	odziv zaposlenih
Č15	Večkrat. Približno vsak teden	pogovor v primeru MVN večkrat	pogovor	ukrep (reševanje)
Č16	Mogoče pomaga to, da se vsi lepo družimo, da se trudimo, da se družimo	da se več družimo	druženje	rešitev problema

UČENEC 5 – D

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
D1	Ni v redu, ker to ni fajn. Da se to ne sme dogajat.	ni v redu to se ne sme dogajat	opredelitev učenca	opredelitev
D2	Moj sošolec, ko me je prijel za vrat.	prijem za vrat	fizično nasilje	primer (oblika)
D3	Enkrat sem jaz nekaj, pa me je takoj za vrat. Ne kaj grdega, sam pol kar za vrat.	nekaj mu je rekel sošolec ga je nato prijel za vrat	verbalno nasilje fizično nasilje	primer (oblika)

D4	Ja, jaz tut včasih naredim ne vem kaj, pa me takoj za vrat.	stori nekaj, da ga prime za vrat	gesta, ki nekomu ni všeč	vzrok
D5	V šoli.	šola	kraj dogajanja	okoliščine
D6	Med odmori.	odmor	čas dogajanja	okoliščine
D7	Fantje.	fantje	spol	značilnosti
D8	Grde besede, grabljenje za vrat, otipavanje.	grdo govorjenje prijemanje za vrat otipavanje	verbalno nasilje fizično nasilje spolno nasilje	primer (oblika)
D9	Enemu nekaj storiš, kar mu ni všeč, in potem pride do nasilja.	dejanje, ki nekomu ni všeč	gesta, ki ni všeč nekomu	vzrok
D10	Mu rečem, naj me pusti na miru, da naj gre stran.	reče za prenehanje	doživljanje	vloga žrtve
D11	Užaljeno, žalostno.	žalost	doživljanje	vloga žrtve
D12	Rečem sošolcu, naj se nehata kregat.	reče za prenehanje	aktiven odziv	osebni odziv
D13	Učiteljici, staršem, razredničarki.	pove učiteljici, staršem, razredničarki	učiteljica starši razredničarka	zaupna oseba in iskanje pomoči
D14	Nič, smejijo se.	smejanje	pasiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
D15	Gre do njih, vpraša, kaj se dogaja, zakaj se kregata.	povpraša o tem, kaj se dogaja	aktiven odziv	odziv zaposlenih
D16	Takrat ko se kaj zgodi. Malokrat. Ko je razredna ura, se pogovarjamo.	pogovor v primeru nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
D17	Ker sem bolj šibek in se lahko vsi bolj hitro spravijo name..	šibkost	doživljanje	vloga žrtve
D18	Da noben ne govori grdih besed pa da se razumemo med sabo.	izogibanje grdim besedam razumevanje med seboj	pogovori brez grdih besed druženje	rešitev problema

UČENEC 6 – E

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
E1	Da je to nasilje. Ni v redu, ni fajn.	nasilje ni v redu ni fajn	opredelitev učenca	opredelitev
E2	Dva sošolca se tepeta pa govorita grde besede.	pretep grdo govorjenje	fizično nasilje verbalno nasilje	primer (oblika)
E3	Mogoče kako grdo besedo. Pol mu pa jaz tut rečem nazaj.	reče besedo nazaj tistemu, ki mu jo nameni	odziv na nasilje	vloga žrtve
E4	V razredu in na hodniku.	razred hodnik	kraj dogajanja	okoliščine
E5	Ko smo jezni.	jeza	čas dogajanja	okoliščine
E6	Ko ti kdo kaj grdega reče.	grde besede povzročijo jezo	jeza zaradi grdih besed	vzrok
E7	Vsi.	vsi	spol	značilnosti
E8	Ustno.	besedno nasilje	verbalno nasilje	oblike
E9	Včasih se kaj primemo.	prijemi	fizično nasilje	oblike
E10	Da se potisnemo.	potiskanje	fizično nasilje	oblike
E11	Jeza.	jeza	nejevolja	vzrok
E12	Prvo se potrudim, da ignoriram.	ignoriranje	odziv na nasilje	vloga žrtve

E13	Pa mu rečem nazaj tisto, kar mi on reče.	reče besedo nazaj tistemu, ki mu jo nameni	odziv na nasilje	vloga žrtve
E14	Jezno.	občutek jeze ob nasilju	doživljanje	vloga žrtve
E15	Povem učiteljici.	pove učiteljici	aktiven odziv	osebni odziv
E16	Ignorirajo.	ignoriranje	pasiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
E17	Ker se nočejo kregat.	ne želijo prepira	pasiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
E18	Pogovorimo se. Pa pove staršem, kako si bil danes.	pogovor obveščanje staršev	aktiven odziv	odziv zaposlenih
E19	Enkrat, dvakrat na teden.	pogovor enkrat, dvakrat na teden	pogovor	ukrep (reševanje)
E20	Da mamo spoštovanje drug do drugega.	spoštljiv odnos med sošolci	spoštovanje	rešitev problema
E21	Da nisi nasilen pa da se znaš lepo obnašat.	lepo obnašanje, brez nasilja	vedenje brez nasilja	rešitev problema

UČENEC 7 – F

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
F1	Ni fajn.	ni fajn	opredelitev učenca	opredelitev
F2	Pač če vidim, da se dva tepeta, ju dam zmeraj narazen. Če se pa kregata, pol pa kaj naj naredim, ne naredim nič.	pretep poskuša jih spraviti narazen ob prepiru ne more narediti kaj	fizično nasilje aktiven odziv psihično nasilje pasiven odziv	primer (oblike) osebni odziv
F3	Tepli se že dolgo nismo. Sem enkrat videl, da sta se dva kregala.	pretep prepir	fizično nasilje verbalno nasilje	primer (oblike)
F4	Na hodniku, v garderobah.	hodnik garderoba	kraj dogajanja	okoliščine
F5	Ko se dva kregata. Kar tako do pretepa, ne vem, če bi prišlo.	ko je prepir do pretepa brez razloga ne bi prišlo	čas dogajanja	okoliščine
F6	Mamo enega sošolca. On tudidela spolno nasilje nad puncami. Na splošno tak čuden otrok je. Ne vem, tak, brez zamere, tak neurejen je. Obnašanje ima za nenormalno. Izvaja nasilje nad petošolci, jih tepe. Govori nekaj drugim, a sebe ne pogleda.	sošolec spolno nasilje nad puncami petošolci žrtve grdo govorjenje	spol spolno nasilje starost razred fizično nasilje verbalno nasilje	značilnosti primer (oblike)
F7	Žaljenje, spolno. Pol pretep, mogoče kdo poskuša, samo se pol ne zgodi kaj.	žaljenje spolne opazke pretep	verbalno nasilje spolno nasilje fizično nasilje	oblike
F8	Ne vem, nekdo se ponesreči zaleti v nekoga ali pa nekdo naredi kaj narobe.	ponesreči se zaleti v nekoga stori nekaj narobe	nasilje zaradi fizičnega dotika in napačnega dejanja	vzrok
F9	Če mi kdo kaj reče, ne poslušam. Ne bo meni	ne posluša grdih besed	odziv na nasilje	vloga žrtve

	noben iz razreda kaj govoril.	nobeden mu nima pravice kaj reči		
F10	Recimo danes ta čudni učenec, se je zaletel vame v garderobi, pa bi mu lahko marsikaj naredil, zobe bi mu lahko zbil, pa mi je brezveze to.	zaletel vanj lahko bi mu kaj naredil zobe zbil	odziv na nasilje	vloga žrtve
F11	Sem mu rekel samo »bejž stran, smrdo«.	»bejž stran, smrdo«	doživljanje	osebni odziv
F12	Čisto vseeno.	vseeno mu je bilo	doživljanje	osebni odziv
F13	Rečem mu, naj gre stran. Pa mu bom jaz tut kaj naredil.	reče za prenehanje mu bo storil kaj	odziv na nasilje	vloga žrtve
F14	Ne bom pustil, da kdo kaj naredi mojemu prijatelju.	brani prijatelja	aktiven odziv	osebni odziv
F15	To, kar bi on naredil prijatelju. Če bi ga udaril, bi jaz tudi. Kaj naj mu zdaj neki govorim, on me pa ne bi poslušal.	ob udarcu prijatelja, bi vrnil udarec	aktiven odziv	osebni odziv
F16	Razredničarki, šolski svetovalni delavki J.	razredničarki šolski svetovalni delavki J	razredničarka šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
F17	Samo gledajo.	zgolj opazujejo	pasiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
F18	Jaz ne morem gledat, kako se dva tepeta. To se mi zdi bolano.	ne more opazovati pretepa	aktiven odziv	osebni odziv
F19	Da jih narazen.	spravi učence narazen	aktiven odziv	odziv zaposlenih
F20	Ko imamo razredno uro, se večkrat pogovarjamo	razredna ura	pogovor	ukrep (reševanje)
F21	Recimo, vsak iz razreda bi se mogel začeti lepše obnašat do drugih, da potem ne bi prišlo do nasilja.	lepo obnašanje, brez nasilja	vedenje brez nasilja	rešitev problema

UČENEC 8 – G

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
G1	Pač, da to definitivno ni v redu.	ni v redu	opredelitev učenca	opredelitev
G2	Poskušaš pomagat, kolikor se le da. Če pa ne, pa greš po učiteljico.	pomoč odide po učiteljico	aktiven odziv	osebni odziv
G3	Do mene ni bil nobeden, ker sem se zmeraj z vsemi zastopil.	sam ni doživel nasilja dober odnos z vsemi	nikoli žrtev	vloga žrtev
G4	Drugače pa, kak sošolec pa se recimo zafrkavajo	sošolci dražijo se potem prepir	verbalno nasilje psihično nasilje	primer (oblike)

	med sabo, pa se skregajo, pol so pa v redu spet.			
G5	No, pač jaz sem bil v tem pa en moj sošolec. In je prišel ta sošolec do mene in me udaril po vratu, pač iz heca, jaz pa ne vem, sem se tam menil z nekom, pa v redu, enkrat je hec. In pol še kar in še kar. In pol sva se stepla sredi hodnika. In takrat sva komaj ušla opominu.	sošolec ga udaril po vratu iz heca ponovil večkrat pretep skorajšnji opomin	hec, ponovitev udarca fizično nasilje ukrep	vzrok primer (oblike) ukrep (reševanje)
G6	Na hodniku, v razredu. Kar tako eni hodijo v razrede, pa tako.	hodnik razred	kraj dogajanja	okoliščine
G7	Samo kje pol pride do konflikta pa so itak vsi užaljeni, ko jim rečemo, naj gredo ven.	mlajši razredi prepir	starost, razred verbalno nasilje	značilnosti primer (oblike)
G8	Med kako malico. Bolj med odmori.	malica odmori	čas dogajanja	okoliščine
G9	Učenci. Bolj fantje.	fantje	spol	značilnosti
G10	V drugih razredih se bolj kregajo punce, v našem je pa samo ena punca.	v drugih razredih več prepirov med puncami	spol, razred	značilnosti
G11	Fizično, psihično.	fizična oblika psihična oblika	fizično nasilje psihično nasilje	oblike
G12	Problem je, ker eni zastopijo hec, drugi pa ne.	eni razumejo hec, drugi ne	nerazumevanje heca	vzrok
G13	Za mene ni tak problem. Jaz se sam branim, ali pa grem po učitelja.	ni težav se brani sam gre po učitelja	doživljanje	vloga žrtve
G14	Ne vem. Če mi kdo kaj reče, nimam kaj proti. Če pa me nekaj, ga pa nazaj.	vseeno na pretep odreagira	doživljanje	vloga žrtve
G15	Postavim se za sošolca pa mu rečem, naj neha težit.	brani prijatelja reče, naj preneha	aktiven odziv	osebni odziv
G16	Pride en »šipek« pa reče »kje si Slovenc?«, uh, tej pa bi.	ob žaljenju njegove narodnosti bi storil kaj	doživljanje	vloga žrtve
G17	Se pol malo zadržiš.	ne stori kaj	odziv na nasilje	vloga žrtve
G18	Učiteljici.	pove učiteljici	učiteljica	zaupna oseba in iskanje pomoči
G19	Marsikdo vmes skoči.	prekinejo nasilje	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
G20	Prvo se pogovori z nami, sploh ko mamo razredne ure. Ali pa če je kje kaj hujšega, pa se že posluša že tisto uro. Pol pa če je treba, gremo do ravnatelja, šolske svetovalne delavke pa se zmenimo.	pogovor z vsemi učenci 9. razreda razredne ure če je potrebno, gredo do ravnatelja ali šolske svetovalne delavke	aktiven odziv	odziv zaposlenih
G21	Noben ni nekaj ful problematičen. Tako da bolj malokrat. Kako razredno že.	ni veliko težav pogovor v primeru MVN razredna ura	pogovor	ukrep (reševanje)
G22	Ko učiteljica vidi, da se kaj čudno obnašamo.	pogovor v primeru MVN	pogovor o MVN	preventiva

G23	Definitivno to, da imamo prijateljske odnose.	prijateljski odnosi	dobri odnosi	rešitev problema

UČENKA 9 – H

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
H1	Da sta nesramna drug do drugega.	nesramnost	opredelitev učenca	opredelitev
H2	Mene so izzival. Bil je iz 6. razreda, mi je žalil atija. Sem ga hotela, po resnici povedano, udarit, ker pač mi to kdo žalil. Ampak ga pol nisem, sem se zadržala.	izzivanje učenec iz 6. razreda žalil njenega očeta	verbalno nasilje psihično nasilje starost verbalno nasilje	primer (oblike) značilnost
H3	V šoli, pa tut od zunaj. Sem večkrat videla, da sta se tepla zunaj.	šola izven šole	kraj dogajanja	okoliščine
H4	Če drug drugega zbodeta.	zbadanje	nasilje zaradi dotikov	vzrok
H5	Ker sta se zbila z ramo, se je moj sošolec zelo hitro razjezil.	zbitje z ramo hitra jeza sošolca	fizično nasilje jeza	primer (oblike) vzrok
H6	Moški.	fantje	spol	značilnosti
H7	Ker mislijo, da so nekaj več. Ker so pač moški, se lahko tepejo.	moški se tepejo	fizično nasilje	primer (oblike)
H8	Punce se pač tisto kregajo, ne tepejo.	dekleta se kregajo	spol verbalno nasilje	značilnosti primer (oblike)
H9	Bolj pretepanje.	pretep	fizično nasilje	oblike
H10	Najprej se žalijo, in potem zaradi tega, ker se žalijo, pride do pretepa.	žaljenje pretep	verbalno nasilje fizično nasilje	oblike
H11	Zaradi žaljenja.	žaljenje	nasilje zaradi zmerjanja	vzrok
H12	V tem primeru ne razmišljaš, da bi šel po učitelja in zatožil. Razmišljaš samo o tem, kako bi ga nalomil. Potem pa čez čas, ko se zaveš tega, da ne boš imel zaradi tega problemov, pač se mi zdi najboljše, da greš do učitelja.	takoj ne bi šel po učitelja po razmisleku je najboljše, da greš po učitelja	odziv na nasilje	vloga žrtve
H13	Bila sem jezno žalostna.	jeza žalost	doživljanje	vloga žrtve
H14	Naši se tutdivelikokrat za hec stepejo, ampak če pa vidim, da gre to zares, pa stopim do njiju pa ju poskusim dat narazen.	poskuša jih spraviti narazen	aktiven odziv	osebni odziv
H15	Mi se s sošolci zelo razumemo. In jim povem vse. Mi potem pomagajo, mi svetujejo.	pove sošolcem	sošolci	zaupna oseba in iskanje pomoči
H16	Če pa ne, pa grem potem do moje razredničarke.	pove tudi razredničarki	razredničarka	zaupna oseba in iskanje pomoči

H17	Moj sošolec reče, da naj nehajo. Če pa na primer, da se dva žalita, gre tista žrtev stran. In potem to moji sošolci ignorirajo. Če pa se gre za družine, potem pa ne ignorirajo.	rečejo za prenehanje žrtev gre stran ignoriranje ne ignorirajo v primeru žaljenja družine	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
H18	Če bi bila tam, ko se tepejo, jih da narazen. Potem sledi pogovor.	spravi učence narazen sledi pogovor	aktiven odziv	odziv zaposlenih
H19	Če pa gre res za kak hujši pretep, pa grejo do šolske svetovalne delavke pa ravnatelja.	ob hujšem nasilju gredo do šolske svetovalne delavke ali ravnatelja	postopek ob zaznavi nasilja	ukrep (reševanje)
H20	Mi se samo takrat, ko se dva stepeta.	pogovor v primeru nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
H21	Ne vem, saj so dovolj odrasli, da ne bi glih zdaj se tepst.	zaradi njihove starosti se ne bi tepli	starost	rešitev problema
H22	In da stvari ne rešujejo s pretepom.	stvari se ne rešuje s pretepom	vedenje brez nasilja	rešitev problema

UČENKA 10 – I

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
I1	Da to ni fajn.	ni fajn	opredelitev učenca	opredelitev
I2	Ker to vpliva tudi na druge ljudi okoli.	vpliv na ljudi okrog	opredelitev učenca	opredelitev
I3	Pol ko vidiš to, in prideš v šolo vesel, sam pol ko pa to vidiš, te vse mine. Ker te pol zaskrbi, kaj je bilo.	najprej si v redu, ob nasilju te zaskrbi	doživljanje	vloga opazovalca
I4	Ko me je sošolec z neprimernimi stvarmi dotikal.	neprimerno dotikanje	spolno nasilje	primer (oblike)
I5	sSm mu rekla, naj neha, pa mi je pol začel grozit.	reče za prenehanje	doživljanje	vloga žrtve
I6	Pol ko se je nadaljevalo, sem povedala učiteljici. Ko pa se je še bolj nadaljevalo, sem pa še šolski svetovalni delavki J.	povedala učiteljici kasneje še šolski svetovalni delavki J	učiteljica šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
I7	To se ful pri športni dogaja. Na primer ko si podajamo žogo in si ena dva sama podajata žogo, pa reče še nekdo, če bi lahko še njemu podal, pa pol en začne »ne, ne bom«, pa se začne prepir.	športna vzgoja igre z žogo ne želijo podati drugim žoge, začne se prepir	kraj dogajanja nasilje zaradi iger z žogo verbalno nasilje	okoliščine vzrok primer (oblike)
I8	Odvisno. Eni ljudje, ko pridejo ven iz šole, se začnejo kar tepst.	izven šole pretep	kraj dogajanja fizično nasilje	okoliščine oblike

I9	Pa recimo iz te šole pa tiste, ki je tu zraven, se kje dobijo in se začnejo žalit.	žaljenje s strani učencev druge šole	verbalno nasilje redna osnovna šola	primer (oblika) značilnosti
I10	Tu v šoli pa na hodniku. Pa ko grejo na hodnik, se tako med pogovorom začnejo, ko se kaj ne strinjajo.	hodniki	kraj dogajanja	okoliščine
I11	Tako med glavnim odmorom. Ko je največ časa.	glavni odmor	čas dogajanja	okoliščine
I12	Najpogosteje nasploh fantje. Največ problemov imamo s fanti.	fantje	spol	značilnosti
I13	Z eno sošolko. Ker tut ona ne more bit toliko zbrana. Ful čudno nas opazuje. Celo telo.	opazovanje njihovih teles	spolno nasilje	primer (oblike)
I14	Pa kar naenkrat postane tako tečna, ti kar hoče žogo v glavo vrečt.	vrže žogo v glavo	fizično nasilje	primer (oblike)
I15	Kletvice.	preklinjanje	verbalno nasilje	oblike
I16	Pa mogoče tudi tako neprimerni pogovori med puncami in fanti.	neprimerni pogovori	verbalno/spolno nasilje	oblike
I17	Ker so eni ljudje tako osamljeni, pa želijo družbo.	osamljenost želja po prijateljstvu	nasilje zaradi osamljenosti	vzrok
I18	Zato ker so eni sošolci bolj povezani, kot pa z drugimi. In se tiste druge hočejo izogibat.	nepovezanost med sošolci	odnosi med sošolci	vzrok
I19	Prvo se hočem pogovoriti na lep način, če lahko neha. Če pa še to bolj ponavlja, poskusim tisti dan pozabit to.	najprej pogovor na miren način pozabiti situacijo	odziv na nasilje	vloga žrtve
I20	Če pa se to dogaja še četrti dan, pa bom najprej šla do učiteljice.	če se ponavlja, gre do učiteljice	odziv na nasilje	vloga žrtve
I21	Če pa učiteljica ne bo mogla kaj naredit, če se bo še dogajal, pa bom šla do šolske svetovalne delavke J.	pove šolski svetovalni delavki J	šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
I22	Tako zaskrbljeno. Strah me je, kaj se bo zgodilo. Ker tudi tisti iz nasilja lahko dobi kake buške, si kaj zlomi in gre pol v bolnišnico.	zaskrbljeno strah	doživljanje	vloga opazovalca
I23	Grem tja pa prosim, če lahko nehata. Pa da se na lep način pogovorita. Če pa to ne gre, pa grem do učiteljice pa ji rečem, da	reče za prenehanje odide po učiteljico	aktiven odziv	osebni odziv

	se dva kregata. In pol gre učiteljica tja			
I24	Prvi učiteljici pol pa do šolske svetovalne delavke J in ravnatelja.	pove učiteljici, nato šolski svetovalni delavki J in ravnatelju	učiteljica šolska svetovalna delavka ravnatelj	zaupna oseba in iskanje pomoči
I25	Tako jaz, ko vidim punce, no, one bolj poznam, gredo do fantov in rečejo, če lahko nehajo in da se naj pogovarjajo na lep način. Pa tut malo povzdignejo glas. Al pa če se tepeta, dajo tako roke vmes. Pol pa grejo do učiteljice.	punce večkrat poskusijo prekiniti nasilje	aktiven odziv	odziv sošolcev in sošolk
I26	Pač gre do njiju, pa reče, kaj je je bilo, hoče čim več vedet pa hoče rešit ta problem.	povpraša o tem, kaj se dogaja	aktiven odziv	odziv zaposlenih
I27	Letos tako šestkrat. Srednje. Ne ful.	pogovor v primeru MVN šestkrat letos	pogovor	ukrep (reševanje)
I28	Pogovarjamo se, ko pride do kakega izpada.	pogovor v primeru nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
I29	Da bi se bolj povezali in bolj družili. Pač vsi kot cel razred.	povezanost v razredu	povezanost druženje	rešitev problema
I30	Da bi se bolj skupaj igrali kake družabne igre med odmori. Se bolj pogovarjali med odmori.	igranje družabnih iger pogovori med odmori	druženje	rešitev problema

ŠOLSKA SVETOVALNA DELAVKA J

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
J1	Nasilje znotraj razreda pa med razredi.	nasilje, ki se dogaja znotraj razreda ali med razredi	opredelitev šolske svetovalne delavke	opredelitev
J2	Od poniževanja do zaničevanja, ni sočutja. Potem pa tega spolnega nasilja, od teh opazk.	oblike kot so poniževanje, zaničevanje, spolno nasilje	verbalno nasilje spolno nasilje	oblike
J3	Pa to, da učencem medvrstniško nasilje ni jasno, da je nasilje tudi verbalno.	učenci se ne zavedajo, da je nasilje tudi verbalno	nerazumevanje nasilja verbalno nasilje	vzrok primer (oblika)
J4	Nasilje prek telefonov, pisno torej.	nasilje prek komunikacijske tehnologije	spletno nasilje	primer (oblika)
J5	Bolj kot ne tretirajo za nasilje samo to, če ga kdo udari, spotakne, lovi pa ga lopne.	učenci nasilje prepoznavajo zgolj fizično	fizično nasilje	primer (oblika)
J6	Ozaveščamo, da je nasilje verbalno lahko zelo boleče in da to prestraši, sploh to spolno nagovarjanje.	ozaveščanje o verbalnem nasilju ter spolnem nasilju	preventivne dejavnosti	preventiva
J7	Pri predmetu *Socialno učenje* je vsako leto tema, zagotovo v letnem delovnem načrtu.	predmet socialno učenje pokriva temo MVN	preventivne dejavnosti predmetnik PP NIS	preventiva
J8	Tam direktno spregovori o tem, potem si poslužim s kakšnim prispevkom ali videoposnetkom.	direktno se spregovori o MVN prispevki, videoposnetki	preventivne dejavnosti	preventiva
J9	Se zazna, da je to nasilje, da je to neprimerno, potem kje poiskati pomoč.	prepoznavanje nasilja iskanje pomoči	preventivne dejavnosti	preventiva
J10	Da se otroku ozavesti, da vsaka stvar se ne gre povedat učitelju.	ozaveščanje, da ni vsaka stvar MVN	preventivne dejavnosti	preventiva
J11	Razredničarke pokličejo šolske svetovalne delavke, da smo prisotne na kaki razredni uri. Ali pa takrat, ko se reši problem, da se takrat o vrstniškem nasilju spregovori.	sodelovanje ŠSD z razredniki	preventivne dejavnosti	preventiva
J12	Potem pa če se to opazi, da pa se kje bolj razvija, tam pa je potem potrebno vstopiti z načinom, da je nekaj ur namenjeno temu.	ob zaznavi MVN nekaj ur namenjeno le temu	sprotno reševanje	ukrep (reševanje)
J13	Ravno zaradi tega medvrstniškega, to je tudi nasilje, zbadanja, nepriznavanje takšnega, kot je in s tem se onemogoči tudi pouk.	zbadanje nepriznavanje nasilja	verbalno nasilje zanikanje nasilja	primer (oblika) vzrok

J14	Deklica, to je osmi razred, je povedala mami, da se v šoli slabo počuti, da ji je neprijetno, da ne bi več šla v šolo. Nato sem imela z njo razgovor, ko mi je to mama sporočila. V glavnem rekla je, da ji sošolec govori stvari, ki so za odrasle, in da ona tega ne želi, torej namigovanje.	deklica osmi razred slabo počutje v šoli razgovor sodelovanje z mamo sošolec jo nagovarja s spolnimi opazkami	spol starost doživljanje pogovor vključitev staršev spol spolno nasilje	značilnosti značilnosti vloga žrtve ukrep (reševanje) ukrep (reševanje) značilnosti primer (oblika)
J15	Punca je rekla, da ji je želel, ko so delali srčke, vzeti njenega, potem jo je čudno gledal, da govoril ji je bolj odraslo, hotel je dobiti nekaj iz nje. Prav čutila je, da je želel iz nje izvabit nekaj, kar je nedostojno.	govorjenje odraslih besed želel stvari od nje, ki niso dostojne	spolno nasilje	primer (oblika)
J16	Potem tudi pri športni vzgoji se jih dotika, recimo, da se je dotakne, potem jo namerno spotakne in jo potem gleda, kako ona izgleda, ko leži.	učenec se pri športni vzgoji dotika deklic, jih spotika in opazuje	kraj dogajanja spolno nasilje fizično nasilje	okoliščine primer (oblika)
J17	Potem sem se z njo tudi pogovorila, zaenkrat tega fant ne počne več.	pogovor z žrtvijo	pogovor	ukrep (reševanje)
J18	Mami, mama je razredničarki poslala mail … Z mamo imata tak zaupen odnos, tak v redu odnos.	zaupala najprej k mami mama sodelovala z razredničarko dober odnos med hčerjo in materjo	mama vključitev staršev razmere v družini	zaupna oseba in iskanje pomoči ukrep (reševanje) odnosi v družini
J19	Tudi očetu od fanta ni jasno, zakaj so punce takšne, češ da so občutljive, kaj je to kaj takega. Samo če bi jo on zagrabil, na primer za prsi ali po spolovilu, to pa bi bilo potem mogoče kaj, ampak oče pravi, da saj je to normalno.	oče povzročitelja nasilja ne razume, da je to bilo spolno nasilje	razmere v družini	vzrok
J20	In ta fant, zgoraj omenjeni, je ta novega sošolca nesel na WC in mu držal vrata.	sošolec ga je odnesel na WC in ga zaprl vanj	fizično nasilje	primer (oblika)
J21	Fizično je novi učenec višji kot tisti fant, ki ga je nesel, samo je takšen suhec, in ga je nesel na stranišče in mu ni pustil priti ven.	fizično močnejši povzročitelj nasilja od žrtve	videz	značilnosti
J22	In potem je fant, ki je bil žrtev, rekel »saj sva se hecala«.	nasilje je bila zgolj šala	hec	vzrok
J23	Punca zgoraj pa je vztrajala, da je to nasilje. Ker ima podporo doma, ona to jasno ve, da to ni okej. Nekaterim puncam bi pa mogoče bilo	punca vedela, da doživlja nasilje podpora doma zaradi okoliščin doma bi punce	prepoznavanje nasilja razmere v družini	prepoznavanje vzrok

	to fajn, ker imajo drugačne okoliščine doma.	mislile, da to ni nasilje		
J24	Vsakodnevno so neke mile oblike kakega poniževanja.	vsakodnevno nasilje poniževanje	pogostost nasilja verbalno nasilje	pogostost oblike
J25	Spolnega in fizičnega ni toliko, tega poniževanja je največ.	ni veliko spolnega in fizičnega nasilja največ poniževanja	pogostost nasilja spolno nasilje fizično nasilje verbalno nasilje	pogostost oblike
J26	V šestem razredu je učenec, ki misli, da je »perla« in da je sploh najboljši, in on druge sošolce, »ti mi namaži pašteto … tu mi daj prostor …«.	učenec dominanten nad drugimi sošolci	psihično nasilje	primer (oblike)
J27	Dogaja se v razredu, med odmori na nižjem izobrazbenem standardom, medtem ko na posebnem programu tukaj in zdaj.	dogaja se v razredih na NIS med odmori na PPVI tukaj in zdaj	kraj dogajanja	okoliščine
J28	Zdaj če je več težav na razred, kot je na primer v osmem razredu, se med poukom kar žalijo, ponižujejo drug drugega.	žaljenje, poniževanje kar med poukom	verbalno nasilje čas dogajanja	primer (oblike) okoliščine
J29	Se znajo razred proti razredu postavit. Na primer učencem iz Albanije se zgodi krivica kje pri športni.	nasilje med razredi športna vzgoja	MVN med razredi kraj dogajanja	primer (oblike) okoliščine
J30	Verbalno. Najpogostejše. Tudi fizično. Ampak fizično, so kaki hujši primeri. Ko je en učenec drugega davil. Tudi davljenje pride, ampak drugače bolj udarci. Ali pa da koga ukrempni.	verbalno je najpogostejše nasilje fizično, primer davljenja, udarci in praskanje z nohti	pogostost nasilja verbalno nasilje fizično nasilje	pogostost primer (oblike)
J31	Tukaj se pa bolj kaki posnetki delijo, na primer tiktok, po snapchatu.	deljenje posnetkov prek družbenih omrežij	spletno nasilje	primer (oblike)
J32	En primer, ko je prišla punca iz osmega razreda do mene in se je zjokala, če se lahko nekaj pogovori. Da je nekomu pošiljala gole slike … Takrat sem ji pokazala, kako naredi, da na socialnih omrežjih prijavi to osebo … Takrat sem si tudi vse zapisala, prav po dnevih, ker je nekaj dni trajalo.	učenka iz osmega razreda pove šolski svetovalni delavki o tem po spletu pošiljala gole fotografije ŠSD pokazala, kako naredi prijavo na socialnih omrežjih ŠSD pisala zapisnike	šolska svetovalna delavka spletno nasilje spolno nasilje	primer (oblike) zaupna oseba in iskanje pomoči
J33	Z mamo sva bili tudi na vezi, da sva z učenko naredili screenshote, kako	sodelovala z mamo	vključitev staršev	ukrep (reševanje)

	narediti prijavo in naj poskusijo tako narediti.			
J34	Fajn je, da je hitro povedala, da je povedala mami.	povedala mami, kaj se dogaja	zaupanje mami	zaupna oseba in iskanje pomoči
J35	Največ tega od doma prinesejo. Mislijo, da so večvredni. Recimo vzgoja doma, en fant je vzgojen, kot da je kralj, drugi je tudi ko nek kralj, tretji je izgubljena duša. Ta tretji ima vzornika doma, očeta. Ena punca ima mamo, ki menja partnerje kot gate.	učenje doma, da sta večvredna od ostalih tretji je izgubljen	razmere v družini	vzrok
J36	Zdaj, če gledaš te družine, tu ni stabilne vzgoje, nimajo stabilnih oseb doma. Ali jih vzgajajo kot večvredne otroke ali pa so doma psihiatrične težave, potem v teh družinah, ko so mame manj vredne, na primer ti muslimani, albanske družine, tam so mame manjvredne. In tukaj opažamo, da se učenci drugače obnašajo do učiteljic kot do učiteljev. Ne sprejemajo ženske avtoritete.	ni stabilne vzgoje doma nimajo stabilne osebe v družini psihične težave staršev mame v muslimanskih, albanskih družinah manjvredne drugačno obnašanje do učiteljic	razmere v družini	vzrok
J37	Včasih je bilo bolj tako, da so se stepli med seboj, zdaj se pa kar »gačijo« z besedami. Ni konca ne kraja. Da se pretep zgodi je zelo redko, mogoče bolj pri kaki športni, ko je kontakt. Ne znajo obvladovati jeze. Na primer če mu ne gre, če izgubijo, to se do onemoglosti jezijo. Ne znajo sprejeti poraza.	včasih je bilo več pretepov danes več žaljenja, poniževanja pretepi le pri športni vzgoji ne znajo obvladovati jeze ne znajo sprejeti poraza	pogostost oblike skozi čas fizično nasilje kraj dogajanja neobvladovanje jeze	pogostost primer (oblike) okoliščine vzrok
J38	Kot žrtve velikokrat ne pridejo povedat. Nekateri morajo biti povabljeni na razgovor.	nekatere žrtve je potrebno povabiti na razgovor	povabilo na razgovore	ukrep (reševanje)
J39	Staršem. Če je res pereče, na razrednika. Pri nas so učitelji veliko bolj prisotni povsod, tako v razredu, kot na hodnikih dežurni učitelj. Potem pa pridejo do nas, do svetovalnih delavk.	zaupajo se najprej staršem, nato razredniku prisotnost dežurnih učiteljev pridejo tudi k ŠSD	starši razrednik dežurni učitelj šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
J40	Potem pa če je težji primer, pa se vključi tudi ravnatelj.	ob hujšem primeru gredo tudi k ravnatelju	ravnatelj	zaupna oseba in iskanje pomoči
J41	Vedno zapišemo zapisnik. Potem se želimo takoj pogovoriti. Nato pa v	pisanje zapisnika	zapisnik pogovor šolska pravila	ukrep (reševanje)

	skladu s temi pravili, ki jih imamo. Šolska pravila, se ugotovi, za kakšno kršitev gre in se potem ukrepa.	pogovor z žrtvijo in povzročiteljem nasilja upoštevanje šolskih pravil		
J42	Tisti sam ukrep, ki pravi, da dobijo vzgojni opomin načeloma fante kao ne prizadene. Ti ukrepi nam pomagajo, če je res kakšna huda, huda problematika, da se tudi starši bolj angažirajo in vključijo, Center za socialno delo, ter da se otroku res pomaga.	vzgojni opomin se fantov ne dotakne vključevanje staršev ter CSD ob hujših zadevah	vzgojni opomin sodelovanje s starši in CSD	ukrep (reševanje)
J43	Mi spremljamo tako, da se kar sproti zmenimo, da se učencu, ki izvaja nasilje, predroči, da to kar počne, ni v redu, in če bo nadaljeval, kaj bomo naredili.	najprej pogovor s povzročiteljem nasilja, kaj sledi, če ne bo nehal	spremljanje ukrepov	ukrep (reševanje)
J44	Prva stopnja je, da povzročitelj sploh ve, da je to narobe in da žrtev tega ne mara.	prepoznavanje nasilja	preventivne dejavnosti	preventiva
J45	Najprej se pogovorimo, da to ni v redu, nato gremo naprej in če se to nadaljuje, potem več ljudi povabimo, da se otroku pomaga. Če pa ima res neke neprimerne vzorce, jih potem šolska svetovalna delavka poskuša odpraviti. Da se zave, da dela nekaj narobe. Da mu pomaga, da ni nesramen, da ne ponižuje, da to ni dostojno, da učenca tepeš, ga nosiš po šoli in ga zapreš na WC.	najprej pogovor v pogovor povabijo več ljudi sodelovanje s šolsko svetovalno delavko nudenje pomoči povzročitelju nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)
J46	Preventivno je že to, ko pri predmetu *Socialno učenje*, ki ga imaš od 1. do 6. razreda na NIS-u. Da se nauči ustrezna komunikacija, da se razvije empatija, da se pove, kaj je dovoljeno in kaj ni dovoljeno, in če tebi nekaj ni okej, potem tudi drugemu ni okej.	pri socialnem učenju se učijo ustrezne komunikacije, empatije, kaj je dovoljeno in kaj ni	predmetnik NIS	preventiva
J47	Učitelji imajo to tudi pri razrednih urah in pri drugih predmetih, so pozorni na take stvari.	pri razrednih urah in pri urah drugih predmetih pozorni na MVN	preventivne dejavnosti	preventiva
J48	Preventivno je to, da opozarjamo, pač, pripovedujemo otrokom skozi različne zgodbe, filme, dejavnosti, kaj	opozarjanje na MVN pripovedovanje otrokom o tem	preventivne dejavnosti	preventiva

	pomeni sobivati z ljudmi. Da znaš potrpeti, da nisi zmeraj ti na vrsti, da če nekdo drugače razmišlja, ni nič narobe.	skozi zgodbe, filme, dejavnosti		
J49	Da bi posodabljali te zadeve, na primer pri socialnem učenju.	posodabljanje učnih zadev	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo
J50	Da smo pozorni na nove oblike nasilja.	pozornost na nove oblike nasilja	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo
J51	Da jaz kot šolska svetovalna delavka iščem filme.	iskanje filmov na temo MVN	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo
J52	V tem smislu, se izobraževati, odpirati obzorja in spremljati te stvari, ki se jih mladi poslužujejo.	izobraževanje o MVN spremljanje mladih	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo
J53	NIS zapostavlja PPVI. Tukaj je kar precej nevednosti, ravno zadnjič sem pri pouku NIS-uu razlagala, zakaj tam oni kričijo, zakaj so drugačni.	učenci NIS izvajajo nasilje nad učenci PPVI	primer MVN med otroki iz NIS in iz PPVI	primer (oblika)

ŠOLSKA SVETOVALNA DELAVKA K

OZNAKA	ENOTA	POJEM, KODA	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA
K1	Najprej mi pade na pamet fizično nasilje, potem pa seveda vse ostale oblike nasilja, kot so recimo psihično, ignoriranje je en del nasilja, ter izključevanje.	vsakršna oblika nasilja (fizično, psihično, ignoriranje, izključevanje)	opredelitev šolske svetovalne delavke	opredelitev (oblike)
K2	Izključevanje, ki se dogaja v zadnjih letih, se pravi, ko se otroci prek teh socialnih omrežij grupirajo v neke skupine, in poznam en primer, ko so enega učenca izključili iz vseh skupin, seveda zaradi njegovega neprimernega vedenja.	izključevanje na spletu, kjer učenci izključujejo določene iz svojih skupin	psihično nasilje	primer (oblike)
K3	O medvrstniškem nasilju smo spregovorili tako v skupini kot pogovor, hkrati pa smo uporabili različne pripomočke, med njimi slikovne kartice, kjer so prikazani primeri … So prikazani primeri nasilnih dejanj.	pogovor v skupini prek slikovnih kartic nasilja govorili o MVN	preventivne dejavnosti	preventiva
K4	Enkrat smo imeli naravoslovni dan, kjer smo imeli *Kako ravnati z jezo.*	naravoslovni dan, namenjen temi nasilja	preventivne dejavnosti	preventiva

K5	Igrali vloge. In jim je bilo všeč igrati te vloge, ker dejansko oni niso vedno v istih vlogah. Eni so skozi tisti, ki so napadalci, nekateri so skozi žrtve. Zdaj pa jim je bilo zanimivo še druge vidike videti. In so dejansko tudi tisti, ki so običajno v vlogi žrtve, tudi v vlogi napadalca in obratno, tisti, ki običajno napada v vlogi žrtve.	igrali vloge povzročitelja nasilja ter žrtve občutili čustva teh dveh vlog	preventivne dejavnosti doživljanje	preventiva
K6	Na NIS-u. Smo delali v drugi in tretji triadi.	delavnico so izvedli v drugi in tretji triadi na NIS-u	preventivne dejavnosti	preventiva
K7	Primer učenca iz osmega razreda, ki je prišel k nam v tem šolskem letu in je, bi rekla, vedenjsko pač poseben. Fant v tem smislu, da je zelo zadržan, plah v komunikaciji, ne najde mesta v razredu, je zelo prikladen za žrtev. Hitro lahko postane žrtev, je nesamozavesten, ker je bil neuspešen na prejšnji šoli, in tukaj se je našel en učenec, ki je v tem razredu brez prijateljev.	nov učenec iz osmega razreda zadržan, plah, nesamozavesten brez prijateljev	spol starost karakter	značilnosti
K8	Ga je lovil po šoli in ga začel zapirat v stranišče. Vse kot hec, kako se igrata. Se pravi ta napadalec tudi nezrel, ni doumel in razumel, da je tej žrtvi neprijetno, potem ga je tudi večkrat s kolesom lovil tam, kjer stanuje v blokovskem naselju.	sošolec ga je lovil po šoli in ga zaprl v stranišče to se je prikazalo kot hec povzročitelj nasilja ni razumel, da povzroča nasilje nasilje tudi izven šole	kraj dogajanja hec nerazumevanje	okoliščine vzrok
K9	In potem sem jaz enkrat videla, da je priletel z WC-ja in je rekel »ta in ta me je zaprl«, in sem prav na njegovem obrazu, izrazu videla, da ga je strah. In smo potem to raziskali, storilca poiskali in tudi izrekli vzgojni opomin, ker smo ugotovili, da se je prehodno zgodil še en drug dogodek, ko je isti učenec tega učenca, ki sem ga pravkar opisala, kot	ŠSD priča dogodku strah na obrazu žrtve povzročitelju nasilja izrekli vzgojni opomin že prej izvajal fizično nasilje nad njim	ukrep fizično nasilje	ukrep (reševanje) primer (oblika)

	žrtev, ga je prijel za vrat in ga stisnil ob steno.			
K10	Ampak s strani tega napadalca ni bilo prav, da je prezrl njegova čustva, da je mislil, da se igrata, hkrati pa ni opazil, da mu je neprijetno.	nepriznavanje nasilja	zanikanje nasilja	vzrok
K11	Težko je reči, včasih v enem tednu trije, štirje primeri, včasih pa cel mesec nič.	v enem tednu trije do štirje primeri včasih cel mesec nič	pogostost opažanja nasilja	pogostost
K12	Je bolj kot fizično, verbalno večkrat prisotno. Ko kak učenec drugega zafrkava, zelo si žalijo mame, preklinjajo mame, kar so to zelo občutljive stvari.	bolj pogosto verbalno kot fizično nasilje učenci si žalijo mame	pogostost nasilja fizično nasilje verbalno nasilje	pogostost primer (oblika)
K13	Povprečno, bi rekla, en primer na štirinajst dni. Tisti res hudi, hudi primeri, ko pa mi recimo pokličemo policijo, to so pa dva do trije primeri na leto.	povprečno en primer MVN na štirinajst dni hudi primeri, ki zahtevajo vključitev policije dva do trije primeri na leto	pogostost nasilja vključitev policije	pogostost ukrep (reševanje)
K14	Trenutno nimamo fizično nasilnih, imamo pa kar nekaj, ki žalijo, ki upajo tudi učiteljem vse povedat, to sta ena dva primera, ki tut učitelju zabrusita »kaj hočeš, sej sem naredil …«.	bolj prisotno verbalno nasilje, kot fizično neprimeren odnos do učiteljev	pogostost nasilja	pogostost
K15	En primer na nižji stopnji, ki si upa deklici iz osmega razreda vse rečt, med drugim tudi da je »kurva« in take stvari.	učenec iz nižjega razreda žali punce iz starejšega razreda	spol starost verbalno nasilje	značilnosti primer (oblika)
K16	Zdaj na PPVI zelo redko slišimo za nasilje, morem rečt.	na PPVI ni veliko MVN	program PPVI	količina
K17	Na NIS-u so pa ta dejanja bolj premišljena. Bolj vedo učenci, za kaj se gre, in s temi nasilnimi dejanji zavestno poskušajo škodovati, drugega prizadeti.	učenci na NIS zavestno skušajo škodovati drugim z nasiljem	program NIS	vzrok
K18	Povzročitelji so predvidoma fantje.	fantje	spol	značilnosti
K19	Prednjači zadnja triada. Prvak je tukaj osmi razred, kjer je nasilja največ že dve, tri leta. Je izredno neugoden razred, kjer če niso fantje poredni, so dekleta. Med dekleti je tekmovalnost, one znajo biti besedno žaljive.	v osmem razredu nasilje izvajajo tako fantje kot punce punce so besedno žaljive	starost spol razred verbalno nasilje	značilnosti primer (oblike)

K20	Ona sama doživlja v svoji primarni družini ene neugodne občutke in jih potem ne zna razrešiti. Jaz jo tako vidim, da ona deluje naprej na tak način, da povzroča dejanja sošolkam, ki v njih povzroča enak občutke, kot jih ona doživlja, da sebe nekak razbremeni.	punca ima doma neugodne okoliščine povzroča dejanja in občutja drugim, ki jih sama doživlja	razmere v družini	vzrok
K21	Ker ti otroci, ki so nekako v neugodnem okolju, ali sami postanejo žrtve ali pa postanejo tisti, ki druge spravljajo v neugodne situacije.	otroci, ki živijo v neugodnem okolju postanejo žrtve ali povzročitelji nasilja	razmere v družini	vzrok
K22	Med seboj imajo neko zelo neugodno dinamiko, ko se dva spravita drug proti drugemu besedno. Ne skoparijo z žaljivkami, in se jih tut nič ne prime. Ne vzgojni opomini, ne da bi neki dobrohotni nasveti, pogovori, igra vlog se jih ne prime.	v osmem razredu neugodna dinamika napadajo besedno z žaljivkami ne pomaga niti vzgojni opomin niti pogovori	verbalno nasilje ukrep	primer (oblika) ukrep (reševanje)
K23	Moram povedati, da ta dva fanta nimata neurejene družine, ampak starši preprosto niso postavljali mej in so jima dovolili vse.	dva fanta prihajata iz neurejene družine	razmere v družini	vzrok
K24	En fant je pa, ki pa je najbolj do učiteljic tak besedno neugoden, je pa iz neurejene družine, kjer je vrsto let gledal, kako oče ponižuje svojo ženo, njegovo mamo. In se njemu to zdi čisto normalno.	besedno žaljiv do učiteljic prihaja iz neurejen družine oče poniževal njegovo mamo	verbalno nasilje razmere v družini	primer (oblika) vzrok
K25	Ta ima zgled, ostala dva pa le živita v bolj ugodnem okolju, a so mame zelo zaščitniške, očetje pa tukaj nimajo ali nimajo besede, mame so čisto prevzele vloge.	druga dva povzročitelja nasilja imata zelo zaščitniški mami	razmere v družini	vzrok
K26	Fizično, verbalno, spletno in spolno. Spletno, če je to, ignoriranje, je spletno in drugače.	fizično, verbalno, spolno nasilje, spletno ignoriranje	fizično nasilje verbalno nasilje spletno nasilje spolno nasilje	oblike
K27	Za to spletno nasilje malo manj vemo, bolj po ovinkih izvemo. Mislimo, da ga je več, kot pa ga mi zaznamo. Učenci ne povedo vsega.	menijo, da je več spletnega nasilja kot pa vedo zanj	spletno nasilje	oblike

K28	Pri naših učencih tudi z neko željo po zafrkanciji. To pa tudi želja prizadeti.	želja po hecu ter po prizadevanju	hec prizadeti	vzrok
K29	Eni so besedno manj spretni, ne znajo se zmenit.	besedno manj spretni	slabo izražanje	vzrok
K30	Ne znajo izrazit čustev, ne svojih želja. Preprosto se ne znajo zmenit …	ne znajo izraziti čustev	slabo izražanje	vzrok
K31	Potem tudi da imamo kar nekaj učencev iz neugodnih družin in tudi doma doživljajo ali gledajo nasilje.	učenci prihajajo iz neugodnih družin doživljajo ali gledajo nasilje	razmere v družini	vzrok
K32	Razlog tudi dostop do vseh teh računalniških iger. Do nasilja na TV, razne oddaje, resničnostni šovi, ki res niso v korist našim otrokom.	dostop do nasilnih računalniških iger, TV, oddaje, resničnosti šovi	nasilne igre, oddaje, resničnosti šovi	vzrok
K33	Večina otrok, fantov, igra te spletne nasilne igrice.	večinsko fantje igrajo spletne nasilne igre	nasilne, spletne igre	vzrok
K34	Te igre direktno ne povečujejo nasilja, ampak zmanjšujejo, kako bi rekla, toleranco do nasilja.	igre zmanjšujejo toleranco do nasilja	zmanjšanje tolerance do nasilja	vzrok
K35	Pa gledajo veliko teh grozljivk, nekako mislim, da tudi to potem. Nekaj je pa tudi ta želja prizadeti drugega.	gledajo grozljivke želja prizadeti drugega	grozljivke želja prizadeti	vzrok
K36	Eni se odkrito jezijo, drugi se potegnejo vase.	nekateri spregovorijo, drugi ne	pogovor	ukrep (reševanje)
K37	Včasih imamo kake učence, ki pridejo in se potegnejo za svoje sošolce.	učenci pridejo povedati, če opazijo nasilje	pogovor	ukrep (reševanje)
K38	A ne, imamo v tem osmem razredu, ko so fantje nasilni, ko tisti fant ugovarja učiteljicam, so tudi tako spolno neprimerni.	v osmem razredu fantje spolno nasilni do sošolk	starost spol razred spolno nasilje	značilnosti primer (oblika)
K39	Eni učenci povedo učiteljem, drugi pridejo v šolsko svetovalno službo.	povedo učiteljem, šolskim svetovalnim delavkam	učitelji šolska svetovalna delavka	zaupna oseba in iskanje pomoči
K40	Pridejo tudi k ravnatelju, ker naš ravnatelj je toliko dostopen.	povedo tudi ravnatelju	ravnatelj	zaupna oseba in iskanje pomoči
K41	So pa tudi taki, ki ne povedo, pa potem pride kak sošolec ali sošolka povedat. Tudi so kaki taki, ki so tiho. Ker se bojijo reakcij napadalcev, ker se bojijo, da bo še ta, ki napada, da ga ne bo	nekatere žrtve ne pridejo povedati pride kak sošolec ali sošolka bojijo reakcij povzročiteljev nasilja	pogovor	ukrep (reševanje)

	pogledal, da bodo čisto osamljeni.			
K42	Odvisno od situacije, običajno povabimo vse, ki so udeleženi, dostikrat tudi kakšnega učenca, ki je bil priča, ki je to videl.	vključitev žrtve, povzročitelja nasilja, opazovalce	sodelovanje z vsemi vpletenimi v nasilje	ukrep (reševanje)
K43	Imamo tak sistem, da se vedno napiše zapisnik, učenci se morajo podpisat. Zapisnik se naredi v svetovalni službi, ko je drugič zaradi prekrška v svetovalni službi. Se zraven povabi gospoda ravnatelja, včasih tudi že prvič, če se gre za večjo stvar.	pisanje zapisnika v ŠSD, ko je že drugič prekršek podpis učencev sodelovanje z ravnateljem	zapisnik vključitev ravnatelja	ukrep (reševanje)
K44	Če pa res gre za stvari, ki so pa našem pravilniku takšne, ki zahtevajo vključitev inštitucije, potem pa tudi mi prijavimo policiji.	vključitev drugih institucij, če je tako predpisano v pravilniku	vključitev drugih institucij (policija, CSD) pravilnik	ukrep (reševanje)
K45	Večkrat pa zaprosimo policista, konkretno za osmi razred, ko so se večkrat pojavljale kakšna nasilna dejanja ali pa ignoriranje, grdo govorjenje. Da smo poklicali policista, da je prišel na tak preventivni razgovor s celim razredom. V bistvu skoraj v vse razrede pride, mi to kar prakticiramo. Da jim povedo, kakšne so posledice, kaj pomeni, ko si star 15 let, da si že kazensko odgovoren.	povabijo policista za preventivni razgovor	preventivne dejavnosti	preventiva
K46	Preventivni pogovori s policisti.	preventivni pogovori s policisti	preventivne dejavnosti	preventiva
K47	Potem smo imeli leto, dve nazaj ta naravoslovni dan *Kako ravnati z jezo*. Smo imeli te igre vlog.	naravoslovni dan *Kako ravnati z jezo* igra vlog	preventivne dejavnosti	preventiva
K48	Potem učitelji pri razrednih urah obravnavajo.	učitelji pri razrednih urah obravnavajo MVN	preventivne dejavnosti	preventiva
K49	Potem druga šolska svetovalna delavka, uči *Socialno učenje*, ki je od 1. do 6. razreda, kjer se veliko dela na medsebojnih odnosih, na spoštljivih odnosih.	predmet socialno učenje učenje o medsebojnih odnosih	predmetnik NIS	preventiva

K50	Potem se tudi starše obvešča na govorilnih urah.	obveščanje staršev	preventivne dejavnosti	preventiva
K51	Kak šolski projekt.	šolski projekt	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo
K52	Da bi mogoče naučili učence, kako se postavit zase, kako se pravilno postavit zase, kako izraziti nestrinjanje, kako se oglasit. V mislih imam sploh te učence, ki so šibki, ki ne znajo izrazit, ne zmorejo, ne upajo.	učenje učencev, kako se postaviti zase, kako izraziti nestrinjanje opolnomočiti žrtve	preventivne dejavnosti	predlog za preventivo

PRILOGA 6: Kodiranje 2 – tabele

Učenci in učenke – (A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I)

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
opredelitev	opredelitev učenca/učenke	nerazumevanje	A1
		težave v odnosu	B1
		ne marati	C1
		potrebno jih je spraviti narazen ni v redu to se ne sme dogajat ni fajn	Č1, D1, E1, F1, G1, I1
		nasilje	E1
		nesramnosti	H1

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
primer (oblike)	fizično nasilje	pretep, tepež po glavi, prijem za vrat, zaletel vanj, zbitje z ramo	B2, B11, C11, Č2, D2, E2, F2, F6, F10, G5, H5
	psihično nasilje	sošolci izzivajo, verbalno izziva, dražijo se, izzivanje	A3, B10, G4, H2
	verbalno nasilje	kletvice, sošolci izzivajo, grde besede, žaljenje družine, žaljivi, kreganje, žaljenje, nekaj mu je rekel, grde besede, nerazumevanje med sošolkami, grdo govorjenje, dražijo se, žalil njenega očeta, skregajo se, dekleta se kregajo, žaljenje s strani učencev druge šole	A2, A3, A4, B2, B3, C2, C3, C11, Č2, Č6, D3, E2, F6, G4, G7, H2, H8, I9, I13
	spolno nasilje	punca otipava ostale punce po telesu, sošolec grozil, da jih bo na bazenu gledal v zadnjico, jih lovil ter skakal na njih, sošolka se dotika punc, spolno nasilje nad puncami, dotikanje, neprimerno dotikanje, opazovanje njihovih teles	A11, C3, C10, F6, I4

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
značilnosti	spol	sošolec	A8, B6, F6, I4
		sošolci	C9
		sošolka	C10
		fantje	D7, G9, H6, I12
		vsi	E7
		dekleta	H8
	spol, starost, razred starost, razred spol, razred	petošolci žrtve mlajši razredi v drugih razredih več prepirov med puncami učenec iz 6. razreda	F6 G7 G10 H2
	redna osnovna šola	učenci iz druge šole	I9
okoliščine	čas dogajanja	odmor glavni odmor	A6, B5, C7, D6, G8, I11
		pouk	A7
		neprisotnost učiteljice	B4
		ne ve časa dogajanja	Č4
		jeza	E5
		ko je prepir	F5

		malica	G8
	kraj dogajanja	razred	A5, B4, E4, G6
		športna vzgoja	C5, I7
		hodnik	Č3, E4, F4, G6, I10
		WC	Č3
		šola izven šole	D5, H3 I8
		garderoba	F4

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
vloga žrtev	doživljanje	ogroženost	A16
		užaljenost žalost	B14, Č9, D11, H13
		strah	B14
		sprijaznjenje	Č8
		razočaranje	Č9
		besede bolijo	Č10
		šibkost	D17
		jeza	E14, H13
		vseeno	G14, F12
		ob žaljenju njegove narodnosti bi storil kaj	G16
	odziv na nasilje	premagovanje strahu	A22
		izogibanje povzročitelja nasilja	A22
		v primeru neprenehanja reče grde besede nazaj reče besedo nazaj tistemu, ki mu jo nameni	B11, E3,E13
		pokliče, pove učiteljici	B12, C15
		gre stran	C4, C15
		reče za prenehanje	B12, C4, C10, D10, F13, I5
		ignoriranje	E12
		ne stori nič	G17
		pozabiti situacijo	I18
		ne posluša grdih besed	F9
		lahko bi mu kaj naredil, zobe zbil	F10
		mu bo storil kaj	F13
		takoj ne bi šel po učitelja	H12
		najprej pogovor na miren način	I19
		pozabiti situacijo	I19
		če se ponavlja, gre do učiteljice	I20
	nikoli žrtev	sam ni doživel nasilja	G3

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
vzrok	prijateljevanje, izključenost	neuspeh pri prijateljstvu	A9
	jeza zaradi slabega dneva, slabe ocene	slab dan slaba ocena	A13
	želja po opaženosti	postavljanje pred sošolci	B9
	nagajanje	provociranje	B7
	nasprotovanje	nestrinjanje	C11
	neznan vzrok	ne ve točnega razloga, zakaj začne ni razloga za prepir nasilje povzroči človek sam	C12, C16, Č5
	sprememba vedenja ob prisotnosti sošolca	drugačno vedenje ob prisotnosti drugega sošolca	C13

	spodbuda nasilja	karkoli se zgodi, ga vrže iz tira	C14
	okoliščine doma	težave doma	Č7
	gesta, ki ni všeč nekomu	stori nekaj, da ga prime za vrat dejanje, ki nekomu ni všeč	D4, D9
	jeza zaradi grdih besed	grde besede povzročijo jezo	E6
	nejevolja	jeza	E11
	nasilje zaradi fizičnega dotika in napačnega dejanja	ponesreči se zaleti v nekoga, stori nekaj narobe	F8
	nerazumevanje heca	eni razumejo hec, drugi ne	G12
	hec, ponovitev udarca	sošolec ga je udaril po vratu iz heca, ponovil je večkrat	G5
	nasilje zaradi dotikov	zbadanje	H4
	nasilje zaradi zmerjanja	žaljenje	H11
	nasilje zaradi osamljenosti	osamljenost, želja po prijateljstvu	I17
	odnosi med sošolci	nepovezanost med sošolci	I18
	jeza	hitra jeza sošolca	H5
	nasilje zaradi igre z žogo	ne želijo podati drugim žoge, začne se prepir	I7

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
oblike	fizično nasilje	prijemanje za vrat, prijemi, potiskanje, fizično, vrže žogo v glavo, pretep	D8, E9, E10, F3, F7, G11, H9, H10, I8, I14
	psihično nasilje	psihično	G11
	verbalno nasilje	govorjenje kletvic, žaljenje, žaljivo poimenovanje, besedno nasilje, grdo govorjenje, prepir, preklinjanje	A10, B8, B13, E8, D8, F3, F7, H10, I15
	spolno nasilje	spolno nadlegovanje, otipavanje, spolne opazke, neprimerni pogovori	A10, D8, F7, I16

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
zaupna oseba in iskanje pomoči	razredničarka učiteljica dežurna učiteljica	pove razredničarki gre do učiteljice, dežurne učiteljice	A15, B15, C21, Č12, D13, F16, G18, H16, I6, I24
	šolska svetovalna delavka	pove šolski svetovalni delavki, pove šolski svetovalni delavki J	A15, B15, F16, I6, I21, I24
	prijateljice	zaupanje prijateljicam	C20
	starši	pove staršem	D13
	sošolci	pove sošolcem	H15
	ravnatelj	pove ravnatelju	I24

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
osebni odziv	aktiven odziv	reče za prenehanje odide stran	A14, F13, I23
		pove šolski svetovalni delavki J ali razredničarki pove učiteljici, učitelju pove dežurnemu učitelju, odraslemu odide po učiteljico	A14, A17, Č11, E15,G2, I23
		poskuša jih spraviti narazen fizično ločenje reče za prenehanje brani prijatelja	C17, C18, Č11, D12, F2, F14, G15, H14
		ne posluša grdih besed	F9

		ob udarcu prijatelja bi vrnil udarec	F15
		ne more opazovati pretepa	F18
		pomoč	G2
	pasiven odziv	ob prepiru ne more česa narediti	F2

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
odziv sošolcev in sošolk	aktiven odziv	pomoč sošolcev	A18
		rečejo za prenehanje prekinejo nasilje	B16, G19, H17
		sošolke se postavijo na stran žrtve, punce večkrat poskusijo prekiniti nasilje	C23, I25
		nasveti prijateljic	C22
		sošolci se vmešajo zraven	Č13
	pasiven odziv	smejanje	B17, D14
		ignoriranje	E16, H17
		ne želijo prepira	E17
		zgolj opazujejo	F17

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
odziv zaposlenih	aktiven odziv	učiteljica se pogovori s povzročiteljem nasilja in učenci 8. razreda pogovor povpraša o tem, kaj se dogaja	A19, E18, I26
		vpitje na učenca za prenehanje	B18
		učiteljica odpelje k psihologinji ali šolski svetovalni delavki J pogovor s šolsko svetovalno delavko gredo do ravnatelja ali šolske svetovalne delavke	B18, C24, G20
		reče za prenehanje	C24
		obveščanje staršev	C19, E18
		spravi učence narazen	Č14, F19, H18
		povpraša o tem, kaj se dogaja	D15, I25
		pogovor z vsemi učenci 9. razreda	G20, H18
	pasiven odziv	dogodki niso obravnavani kot nekaj slabega	C6

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
ukrep (reševanje)	pogovor	pogovor pred enim letom o dogodku pogovor s šolsko svetovalno delavko pogovor z ravnateljem pogovor enkrat, dvakrat na teden pogovor v primeru nasilja pogovor v primeru MVN	A12, A20, B19, C24, Č15, D16, E19, F20, G21,G22, H20, I27, I28
	ukrep	možnosti opomina, skorajšnji opomin	A12, G5
	postopek ob zaznavi nasilja	ob hujšem nasilju gredo do šolske svetovalne delavke ali ravnatelju	H19

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA

rešitev problema	pogovor	pogovor na miren način med sošolci zaupanje ob težavah	A23, B21
	druženje	da se več družimo razumevanje med seboj povezanost igranje družabnih iger pogovori med odmori	B20, Č16, D18, I29, I30
	učinek prisotnosti sošolcev na vedenje sošolcev	vpliv družbe	C25
	pogovori brez grdih besed	izogibanje grdih besed	D18
	spoštovanje	spoštljiv odnos med sošolci	E20
	vedenje brez nasilja	lepo obnašanje, brez nasilja stvari se ne rešuje s pretepom	E21, F21, H22
	dobri odnosi	prijateljski odnosi	G23
	starost	zaradi njihove starosti se ne bi tepli	H21

ŠOLSKI SVETOVALI DELAVKI – (J, K)

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
opredelitev	opredelitev šolske svetovalne delavke	nasilje, ki se dogaja znotraj razreda ali med razredi	J1
		vsakršna oblika nasilja (fizično, psihično, ignoriranje, izključevanje)	K1

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
primer (oblika)	spletno nasilje	nasilje prek komunikacijske tehnologije deljenje posnetkov prek družbenih omrežij	J4, J31
	fizično nasilje	učenci za nasilje prepoznavajo zgolj fizično sošolec ga je odnesel na WC in ga zaprl vanj že prej izvajal fizično nasilje nad njim	J5, J20, K9
	spolno nasilje	govorjenje odraslih besed želel stvari od nje, ki niso dostojne po spletu pošiljala gole fotografije fantje spolno nasilni do sošolk	J15, J32, K38
	psihično nasilje	učenec dominanten nad drugimi sošolci izključevanje na spletu, kjer učenci izključujejo določene iz svojih skupin	J26, K2
	verbalno nasilje	učenec iz nižjega razreda žali punce iz starejšega razreda punce so besedno žaljive napadajo besedno z žaljivkami besedno žaljiv do učiteljic	K15, K19, K22, K24
	primer MVN med otroki iz NIS in iz PPVI	učenci NIS izvajajo nasilje nad učenci PPVI	J53

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA

značilnosti	spol, starost	deklica, to je osmi razred, je povedala mami, da se v šoli slabo počuti, da ji je neprijetno, da ne bi več šla v šolo	J14
	spol, starost, razred, verbalno nasilje	v osmem razredu nasilje izvajajo tako fantje kot punce	K19
	spol, starost, razred, spolno nasilje	v osmem razredu fantje spolno nasilni do sošolk	K38
	spol, starost, karakter	nov učenec iz osmega razreda je zadržan, plah, nesamozavesten, brez prijateljev	K7
	spol	fantje	K18
	videz	fizično močnejši povzročitelj nasilja od žrtve	J21
okoliščine	kraj dogajanja	učenec se pri športni vzgoji dotika deklic, jih spotika in opazuje dogaja se v razredih, na NIS med odmori, na PPVI tukaj in zdaj športna vzgoja	J16, J7, J29
		sošolec ga je lovil po šoli in ga zaprl v stranišče	K8
	čas dogajanja	žaljenje, poniževanje kar med poukom	J28

KATEGORIJA	**PODKATEGORIJA**	**POJEM/KODA**	**IZJAVA/ENOTA**
pogostost	pogostost nasilja	vsakodnevno nasilje, poniževanje ni veliko spolnega in fizičnega nasilja, največ poniževanja verbalno je najpogostejše nasilje bolj pogosto verbalno kot fizično nasilje povprečno en primer MVN na štirinajst dni	J24, J25, J30, K12, K13, K14
	pogostost nasilja skozi čas	včasih je bilo več pretepov, danes več žaljenja, poniževanja	J37
	pogostost opažanja nasilja	v enem tednu trije do štirje primeri, včasih cel mesec nič	K11
	pogostost nasilja na PPVI	na PPVI ni veliko MVN	K16

KATEGORIJA	**PODKATEGORIJA**	**POJEM/KODA**	**IZJAVA/ENOTA**
vzrok	zanikanje nasilja	nepriznavanje nasilja	J3, J13, K10
	razmere v družini	oče povzročitelja nasilja ne razume, da je to bilo spolno nasilje zaradi okoliščin doma, bi punce mislile, da to ni nasilje učenje doma, da sta večvredna od ostalih tretji je izgubljen	J19, J23, J35, J36, K20, K21, K23, K25, K24, K31

		ni stabilne vzgoje doma, nimajo stabilne osebe v družini, psihične težave staršev, mame v muslimanskih, albanskih družinah manjvredne punca ima doma neugodne okoliščine otroci, ki živijo v neugodnem okolju postanejo žrtve ali povzročitelji nasilja dva fanta prihajata iz neurejene družine prihaja iz neurejene družine, oče poniževal njegovo mamo druga dva povzročitelja nasilja imata zelo zaščitniški mami doživljajo ali gledajo nasilje	
	hec	nasilje je bila zgolj šala to se je prikazalo kot hec želja po hecu	J22, K8, K28
	neobvladovanje jeze	ne znajo obvladovati jeze, ne znajo sprejeti poraza	J37
	nerazumevanje	povzročitelj nasilja ni razumel, da povzroča nasilje	K8
	program NIS	učenci na NIS zavestno skušajo škodovati drugim z nasiljem	K17
	slabo izražanje	besedno manj spretni ne znajo izraziti čustev	K29, K30
	nasilne igre, oddaje, resničnosti šovi	dostop do nasilnih računalniških iger, TV, oddaje, resničnostni šovi	K32
	nasilne spletne igre	večinsko fantje igrajo spletne nasilne igre	K33
	zmanjšanje tolerance do nasilja	igre zmanjšujejo toleranco do nasilja	K34
	grozljivke	gledajo grozljivke	K35
	želja prizadeti	prizadeti želja prizadeti drugega	K28, K35

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
oblika	verbalno nasilje	oblike kot so poniževanje, zaničevanje verbalno	J2, K26
	spolno nasilje	spolno nasilje	J2, K26
	fizično nasilje	fizično	K26
	spletno nasilje	spletno ignoriranje menijo, da je več spletnega nasilja, kot pa vedo zanj	K26, K27

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
zaupna oseba in iskanje pomoči	mama	zaupala najprej mami zaupanje mami	J18, J34
	šolska svetovalna delavka	pove šolski svetovali delavki o tem šolskim svetovalnim delavkam	J32, K39
	starši	zaupajo se najprej staršem	J39
	razrednik	nato razredniku	J39
	ravnatelj	ob hujšem primeru gredo tudi k ravnatelju	J40, K40

		povedo tudi ravnatelju	
	učitelji	povedo učiteljem	K39

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
preventiva	preventivne dejavnosti	ozaveščanje o verbalnem nasilju ter spolnem nasilju	J6
		predmet socialno učenje pokriva temo MVN	J7
		direktno se spregovori o MVN	J8
		prispevki, videoposnetki pripovedovanje otrokom o tem skozi zgodbe, filme, dejavnosti	J8, J48
		prepoznavanje nasilja samoprepoznavanje nasilja pri povzročitelju nasilja	J9, J44
		ozaveščanje, da ni vsaka stvar MVN	J10
		sodelovanje ŠSD z razredniki	J11
		pri razrednih urah in pri drugih predmetih pozorni na MVN učitelji pri razrednih urah obravnavajo MVN	J47, K48
		pogovor v skupini, prek slikovnih kartic nasilja govorili o MVN	K3
		naravoslovni dan, namenjen temi nasilja igrali vloge povzročitelja nasilja ter žrtve delavnico so izvedli v drugi in tretji triadi na NIS-u *Kako ravnati z jezo* igra vlog	K4, K5, K6, K47
		povabijo policista za preventivni razgovor preventivni pogovor s policisti	K45, K46
		obveščanje staršev	K50
	predmetnik NIS	pri socialnem učenju se učijo ustrezne komunikacije, empatije, kaj je dovoljeno in kaj ni predmet *Socialno učenje* učenje o medsebojnih odnosih	J46, K49

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
predlog za preventivo	preventivne dejavnosti	posodabljanje učnih zadev	J49
		pozornost na nove oblike nasilja	J50
		iskanje filmov na temo MVN	J51
		izobraževanje o MVN	J52
		spremljanje mladih	J52
		šolski projekt	K51
		učenje učencev, kako se postaviti zase, kako izraziti nestrinjanje, opolnomočiti žrtve	K52

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA	POJEM/KODA	IZJAVA/ENOTA
ukrep (reševanje)	sprotno reševanje	ob zaznavi MVN nekaj ur namenjeno le temu	J12

	pogovor	pogovor z žrtvijo pogovor s povzročiteljem nasilja v pogovor povabijo več ljudi sodelovanje s šolsko svetovalno delavko nudenje pomoči povzročitelju nasilja nekateri spregovorijo, drugi ne učenci pridejo povedati, če opazijo nasilje nekatere žrtve ne pridejo povedati, pride kak sošolec ali sošolka	J17, J41, J45, K36, K37, K41
	sodelovanje s starši	sodelovala z mamo	J14, J33
	sodelovanje s starši in CSD	vključevanje staršev ter CSD ob hujših zadevah	J42
	sodelovanje z vsemi vpletenimi v nasilje	vključitev žrtve, povzročitelja nasilja, opazovalce	K3, K42
	povabilo na razgovore	nekatere (žrtve) je potrebno povabiti na razgovor	J38
	zapisnik	pisanje zapisnika pisanje zapisnika v ŠSD, ko je že drugih prekršek	J41
	šolska pravila	upoštevanje šolskih pravil	J41
	ukrep	povzročitelju nasilja izrekli vzgojni opomin ne pomaga niti vzgojni opomin	K9, K22
	vključitev policije	hudi primeri, ki zahtevajo vključitev policije	K13
	vključitev drugih institucij (policija, CSD)	vključitev drugih institucij, če je tako predpisano v pravilniku	K44
	vključitev ravnatelja	sodelovanje z ravnateljem	K43
	spremljanje ukrepov	najprej pogovor s povzročiteljem nasilja, kaj sledi, če ne bo nehal	J43